

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหนังสือภาพพร้อมกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านคำพื้นฐานภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 ที่ใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาแม่” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย**
  - 1.1 ลักษณะของการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย
  - 1.2 สาระ มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด
  - 1.3 จุดเน้นสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
2. **หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านกาหยี**
  - 2.1 คำอธิบายรายวิชา
  - 2.2 โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้
3. **แนวการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย**
  - 3.1 หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษา
  - 3.2 จิตวิทยาการเรียนรู้ภาษาของเด็กประถมศึกษา
  - 3.3 การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา
  - 3.4 แนวการสอนอ่านภาษาไทยแก่นักเรียนที่พูดภาษามลายูถิ่น
  - 3.5 ความรู้เกี่ยวกับบทร้อยกรอง วิชชุนมาลาฉินท์
4. **เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน**
  - 4.1 ความหมายของการอ่าน
  - 4.2 ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน
  - 4.3 ลักษณะของการอ่าน
  - 4.4 กระบวนการของการอ่าน
  - 4.5 รูปแบบในการอ่าน
  - 4.6 การพัฒนาทักษะการอ่าน
  - 4.7 วิธีการอ่านหนังสือ
  - 4.8 ความเข้าใจในการอ่าน
  - 4.9 การวัดผลประเมินผลการอ่าน
5. **แนวคิดเกี่ยวข้องกับสื่อการสอน**
  - 5.1 ความหมายของสื่อการสอน
  - 5.2 ความสำคัญของสื่อการสอน
  - 5.3 ลักษณะสื่อการสอนที่ดี
  - 5.4 หลักการใช้สื่อการสอนกับเด็กประถมศึกษา
  - 5.5 บทบาทของสื่อการสอนต่อการเรียนรู้ของเด็กประถมศึกษา

5.6 สื่อการสอนกับการจัดสภาพการณ์ที่เอื้อต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของเด็กประถมศึกษา

5.7 การหาประสิทธิภาพสื่อ

6. แนวคิดเกี่ยวข้องกับ ภาพ และ หนังสือภาพ

6.1 ความหมายของภาพ และ หนังสือภาพ

6.2 หลักการและทฤษฎีทางจิตวิทยาการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับภาพและหนังสือภาพ

6.3 ประเภทของหนังสือภาพ

6.4 หลักในการสร้างหนังสือภาพสำหรับเด็ก

6.5 การเขียนภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก

6.6 ลักษณะของหนังสือที่ดีที่เด็กชอบ

6.7 การประเมินคุณภาพหนังสือสำหรับเด็ก

6.8 ประโยชน์ของหนังสือภาพ

7. การสอนภาษาแบบธรรมชาติ

7.1 ความเป็นมา ทฤษฎีและแนวคิดการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

7.2 ความหมายของการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

7.3 หลักในการจัดกิจกรรมของการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

7.4 ประเภทกิจกรรมการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

7.5 ความสำคัญของการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

7.6 ขั้นตอนการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

7.7 การสอนโดยใช้หนังสือภาพร่วมกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

8. ความพึงพอใจ

8.1 ความหมายของความพึงพอใจ

8.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

8.3 ลักษณะของความพึงพอใจ

8.4 การวัดความพึงพอใจ

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ เพื่อสร้างคนไทยให้เป็นมุ่งคนดี มีปัญญา มีความสุข มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิตโดย มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนมีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันและร่วมมืออย่าง สร้างสรรค์ในเวทีโลก ทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่าง ๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ส่วน

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้ต้องมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง (กระทรวง ศึกษาธิการ, 2551: 8)

1.1 ลักษณะของการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษา, 2551: 37) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยดังนี้

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทยเป็นเครื่องมือในการติดต่อ สื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจการงานและดำรง ชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุขและเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ พัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

สิ่งที่จะต้องเรียนรู้ในภาษาไทย ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้ต้องมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริงประกอบด้วย

1.1.1 การอ่าน การอ่านออกเสียงคำ ประโยค การอ่านบทร้อยแก้ว คำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ การอ่านในใจเพื่อสร้างความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้จากสิ่งที่อ่านเพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

1.1.2 การเขียน การเขียนสะกดตามอักขรวิธี การเขียนสื่อสารโดยใช้ถ้อยคำ และรูปแบบต่าง ๆ ของการเขียน ซึ่งรวมถึงการเขียนเรียงความ ย่อความ รายงานชนิดต่าง ๆ การเขียนตามจินตนาการ วิเคราะห์วิจารณ์ และเขียนเชิงสร้างสรรค์

1.1.3 การฟัง การดู และการพูด การฟังและดูอย่างมีวิจารณ์ญาณ การพูดแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกพูดลำดับเรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผล การพูดในโอกาสต่าง ๆ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการพูดเพื่อโน้มน้าวใจ

1.1.4 หลักการใช้ภาษาไทย ธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของภาษาไทย การใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมกับโอกาสและบุคคล การแต่งบทประพันธ์ประเภทต่าง ๆ และอิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทย

1.1.5 วรรณคดีและวรรณกรรม วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อศึกษาข้อมูล แนวความคิด คุณภาพของงานประพันธ์ และความเพลิดเพลิน การเรียนรู้และทำความเข้าใจ บทเห่ บทร้องเล่นของเด็ก เพลงพื้นบ้านที่เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณภาพของไทย ซึ่งได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องราวของสังคมในอดีต และความงดงามของภาษา เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งและภูมิใจ ในบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถ

เพิ่มเติมได้ตามความพร้อมและจุดเน้น โดยสามารถปรับเวลาเรียนพื้นฐานของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาและสภาพของผู้เรียน ทั้งนี้ต้องมีเวลาเรียนรวมตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐาน และผู้เรียนต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดในระดับชั้นประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1–6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละไม่เกิน 5 ชั่วโมง สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถม-ศึกษาปีที่ 1 มีเวลาเรียน 200 ชั่วโมงต่อปีการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 22)

สรุปได้ว่า การสอนภาษาไทยได้กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยต้องการให้ผู้เรียนใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร ศึกษา ค้นคว้า และภาคภูมิใจในภาษาประจำชาติ จึงต้องมีการพัฒนาการเรียนรู้ทางภาษาที่เหมาะสม

1.2 สาระ มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด

1.2.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดสาระ มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยเน้น ความรู้ ทักษะและ วัฒนธรรมการใช้ภาษา เพื่อการสื่อสาร ความชื่นชม การเห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย และภูมิใจใน ภาษาประจำชาติ ส่วนตัวชี้วัดได้ระบุสิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนใน แต่ละระดับชั้นซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจง และมีความเป็นรูปธรรม นำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญ สำหรับการวัดประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน และเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละ ชั้นปีในระดับการศึกษาภาคบังคับประถมศึกษาปีที่ 1–มัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 12, 44)

- 1) สาระที่ 1 การอ่าน
มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน
- 2) สาระที่ 2 การเขียน
มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษา ค้นคว้าอย่างมี ประสิทธิภาพ
- 3) สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด
มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด และความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์
- 4) สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย
มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทยการเปลี่ยนแปลง ของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ
- 5) สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม
มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทย อย่างเห็นคุณภาพและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

1.2.2 ตัวชี้วัดชั้นปี สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีดังนี้

สาระที่ 1 การอ่าน

- 1) อ่านออกเสียงคำ คำคล้องจอง และข้อความสั้น ๆ
- 2) บอกความหมายของคำ และข้อความที่อ่าน

การอ่านออกเสียงและบอกความหมายของคำ คำคล้องจอง และข้อความที่ประกอบด้วย คำพื้นฐาน คือ คำที่ใช้ในชีวิตประจำวันไม่น้อยกว่า 600 คำ รวมทั้งคำที่ใช้เรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ประกอบด้วย

- 2.1) คำที่มีรูปวรรณยุกต์และไม่มีรูปวรรณยุกต์
- 2.2) คำที่มีตัวสะกดตรงตามมาและไม่ตรงตามมาตรา
- 2.3) คำที่มีพยัญชนะควบกล้ำ
- 2.4) คำที่มีอักษรนำ
- 3) ตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน
- 4) เล่าเรื่องย่อจากเรื่องที่อ่าน
- 5) คาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่าน

การอ่านจับใจความจากสื่อต่าง ๆ เช่น นิทาน เรื่องสั้น ๆ บทร้องเล่นและบทเพลง เรื่องราวจากบทเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

- 6) อ่านหนังสือตามความสนใจอย่างสม่ำเสมอและนำเสนอเรื่องที่อ่าน เช่น
  - 6.1) หนังสือที่นักเรียนสนใจและเหมาะสมวัย
  - 6.2) หนังสือที่ครูและนักเรียนกำหนดร่วมกัน

7) การอ่านและบอกความหมายของเครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์สำคัญที่มักพบเห็นในชีวิตประจำวัน เครื่องหมายแสดงความปลอดภัยและแสดงอันตราย

8) มีมารยาทในการอ่าน เช่น ไม่อ่านเสียงดังรบกวนผู้อื่น ไม่เล่นกันขณะที่อ่านไม่ทำลายหนังสือ

สรุปได้ว่า หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ให้ความสำคัญกับสาระการอ่าน การเขียน การฟัง การดู การพูด หลักการใช้ภาษา วรรณคดีและวรรณกรรม ซึ่งการสอนให้ได้ผล จำเป็นต้องใช้สื่อและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

1.3 จุดเน้นสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

คุณภาพในตัวผู้เรียน ที่มีความครอบคลุมในด้านความสามารถและทักษะ ตลอดจนคุณลักษณะที่จะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียน มีคุณภาพบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร และเพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงของจุดเน้นในแต่ละช่วงวัย ที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียนสำหรับนำไปจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงกำหนดความสามารถ และทักษะของผู้เรียนตามจุดเน้นในแต่ละระดับชั้น ไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 3, 10)

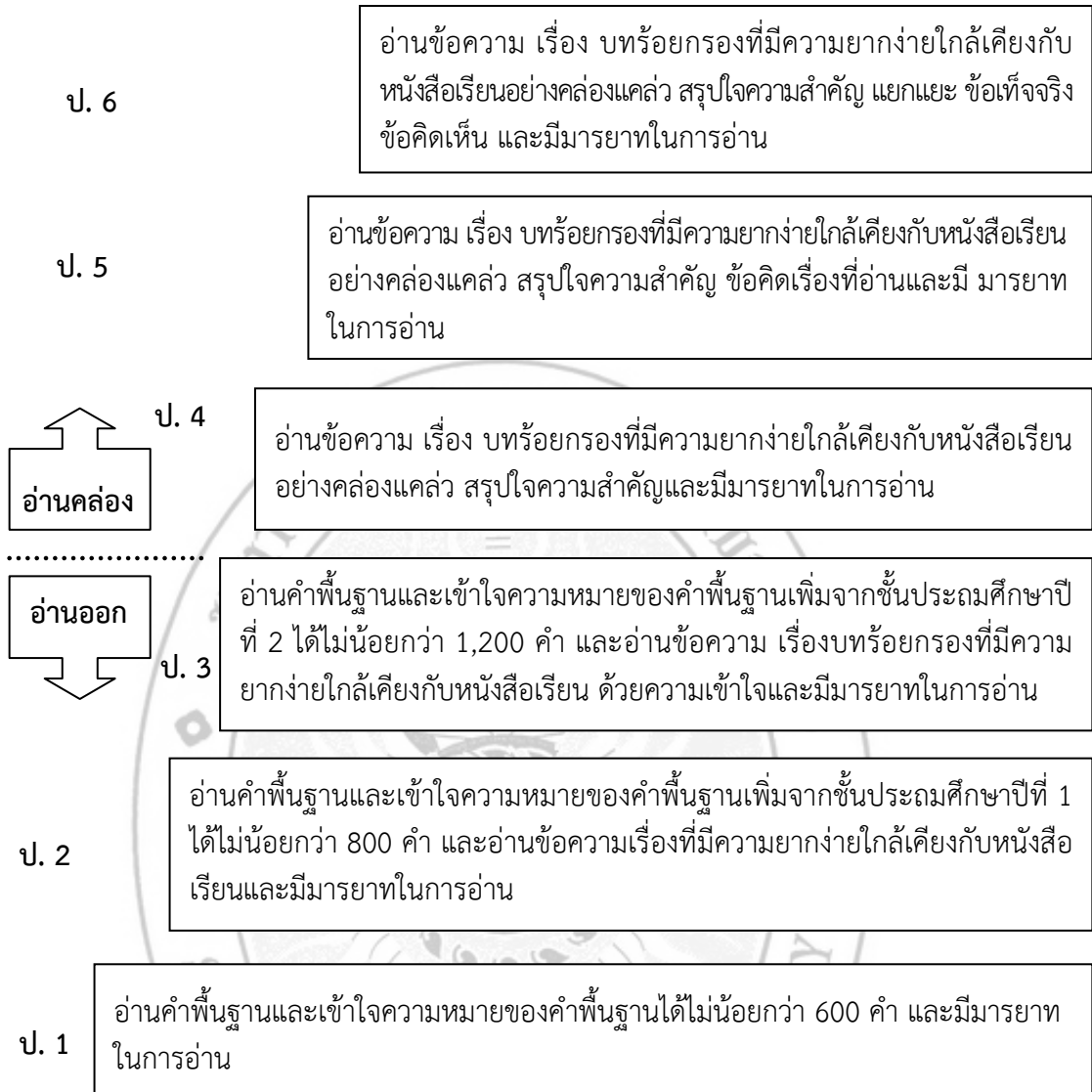
1.3.1 ด้านความสามารถทักษะ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3

1) อ่านออก หมายถึง ความสามารถรับรู้และเข้าใจความหมายของคำ ประโยค ข้อความ เรื่องราวในสื่อต่าง ๆ สั้น ๆ บทหรือกรองง่าย ๆ หรือในหนังสือ ได้ตามระดับชั้นผู้เรียน

- 2) เขียนได้ หมายถึง ความสามารถเขียนคำ ประโยค ข้อความสั้น ๆ เรื่องราวได้ถูกต้องเหมาะสมตามระดับชั้นของผู้เรียน
- 3) คิดเลขเป็น หมายถึง วิธีการคิดได้หลายรูปแบบและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้
- 4) ทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน หมายถึง ความสามารถในการแสดงออกถึงพฤติกรรมทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน
- 5) ทักษะชีวิต หมายถึง การเน้นให้มีความสามารถในการรู้จักตนเอง มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก และจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้
- 6) การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วยวัย หมายถึง ความสามารถในการรับและส่งสาร อันได้แก่ การพูด การฟัง การอ่าน และการเขียนได้ตรงตามวัตถุประสงค์โดยใช้คำสุภาพ

1.3.2 จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

- 1) อ่านออกเสียงคำ คำคล้องจอง ข้อความ เรื่องสั้น ๆ และบทร้อยกรองง่าย ๆ ได้ถูกต้องคล่องแคล่ว เข้าใจความหมายของคำและข้อความที่อ่าน ตั้งคำถามเชิงเหตุผล ลำดับเหตุการณ์ คาดคะเนเหตุการณ์ สรุปความรู้ข้อคิดจากเรื่องที่อ่าน ปฏิบัติตามคำสั่ง คำอธิบายจากเรื่องที่อ่านได้ เข้าใจความหมายของข้อมูลจากแผนภาพ แผนที่และแผนภูมิ อ่านหนังสืออย่างสม่ำเสมอและมีมารยาทในการอ่าน
- 2) มีทักษะในการคัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัด เขียนบรรยาย บันทึกประจำวัน เขียนจดหมายลาครู เขียนเรื่องเกี่ยวกับประสบการณ์ เขียนเรื่องตามจินตนาการ และมีมารยาทในการเขียน
- 3) เล่ารายละเอียดและบอกสาระสำคัญ ตั้งคำถาม ตอบคำถาม รวมทั้งพูดแสดงความคิดความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและดู พูดสื่อสารเล่าประสบการณ์และพูดแนะนำ หรือพูดเชิญชวนให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม และมีมารยาทในการฟัง ดู และพูด
- 4) สกศดคำและเข้าใจความหมายของคำ ความแตกต่างของคำและพยางค์ หน้าที่ของคำในประโยค มีทักษะการใช้พจนานุกรมในการค้นหาความหมายของคำ แต่งประโยคง่าย ๆ แต่งคำคล้องจอง แต่งคำขวัญ และเลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาถิ่นได้เหมาะสมกับกาลเทศะ
- 5) เข้าใจและสามารถสรุปข้อคิดที่ได้จากการอ่านวรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน แสดงความคิดเห็นจากวรรณคดีที่อ่าน รู้จักเพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่น ร้องบทร้องเล่นสำหรับเด็กในท้องถิ่น ท่องจำบทอาขยานและบทร้อยกรองที่มีคุณภาพตามความสนใจได้

ภาพ 2 จุดเน้นสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6
ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 10.

สรุปได้ว่า ผู้วิจัยได้นำ จุดเน้นสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านความสามารถทักษะการอ่านออก โดยผู้เรียนสามารถอ่านออกเสียงคำ คำคล้องจอง และข้อความ สั้น ๆ บทร้อยกรองง่าย ๆ และสามารถบอกความหมายของคำและข้อความที่อ่าน ในระดับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มาใช้ในงานวิจัยในครั้งนี้

2. หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านกาหยี พุทธศักราช 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นแผน หรือแนวทาง หรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านกาหยี ที่จะใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ โดยมุ่งหวังให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา อีกทั้งมีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต และมีคุณภาพได้มาตรฐานสากลเพื่อการแข่งขันในยุคปัจจุบัน (คณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านกาหยี, 2553: 2)

2.1 คำอธิบายรายวิชา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนบ้านกาหยี

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านกาหยี ได้กำหนดคำอธิบายรายวิชา ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถบอกได้ว่า คุณภาพผู้เรียนแต่ละชั้นเมื่อเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ดังต่อไปนี้ (คณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านกาหยี, 2553: 61)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย รหัสวิชา ท 11101 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เวลา 200 ชั่วโมง / ปี

อ่านออกเสียงคำ คำคล้องจอง และข้อความสั้นๆ บอกความหมายของคำและข้อความที่อ่าน ตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน เล่าเรื่องย่อจากเรื่องที่อ่านเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน การละเล่นของเด็กไทยในท้องถิ่น คาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่าน อ่านหนังสือตามความสนใจ อย่างสม่ำเสมอ และนำเสนอ เรื่องที่อ่าน บอกความหมายของเครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์สำคัญที่มักพบเห็นในชีวิตประจำวัน มีมารยาทในการอ่าน

คัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัด เขียนสื่อสารด้วยคำและประโยคง่าย ๆ มีมารยาทในการเขียน ฟังคำแนะนำ คำสั่งง่าย ๆ และปฏิบัติตาม

ตอบคำถามและเล่าเรื่องที่ฟังและดู ทั้งที่เป็นความรู้และความบันเทิงพูดแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกจากเรื่องที่ฟังและดู พูดสื่อสารได้ตามวัตถุประสงค์ มีมารยาทในการฟัง การดู และการพูด

บอกและเขียนพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และเลขไทย เขียนสะกดคำและบอกความหมายของคำ เรียบเรียงคำเป็นประโยคง่าย ๆ ต่อคำคล้องจองง่าย ๆ บอกข้อคิดที่ได้จากการอ่านหรือการฟัง วรรณกรรมร้อยแก้วและร้อยกรองสำหรับเด็ก ท่องจำบทอาขยานตามที่กำหนด และบทร้อยกรองตามความสนใจ

โดยใช้กระบวนการอ่าน การเขียน การฟัง การดู และการพูด การใช้หลักการทางภาษา และกระบวนการคิดวิเคราะห์ การวิจารณ์ เพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปใช้ในชีวิตจริง

เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะพื้นฐานภาษาไทยในการฟัง ดู พูด อ่าน และเขียน สามารถจับประเด็นสำคัญจากการฟัง การดู พูดคล้องตรงประเด็น อ่านถูกต้อง อ่านคล่อง เขียนได้ถูกต้องมีมารยาทในการฟัง ดู พูด อ่านและเขียน รักชื่นชม อนุรักษ์ภาษาไทย นักเรียน มีนิสัยรักการอ่าน ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีวินัย มุ่งมั่นในการทำงาน และรักความเป็นไทย หวงแหนภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาประจำชาติ

สรุปได้ว่า คำอธิบายรายวิชาในระดับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ให้นักเรียนสามารถอ่าน เขียน ฟัง ดู พูด หลักการใช้ภาษา วรรณคดีและวรรณกรรมได้ ผู้วิจัยได้นำการอ่านออกและเข้าใจความหมาย มาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

2.2 โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนบ้านกาหยอ

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านกาหยอ ได้กำหนดโครงสร้างหน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ไว้ดังต่อไปนี้ (คณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านกาหยอ, 2553: 107-110)

ตาราง 1 โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนบ้านกาหยอ

ลำดับที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	เวลา (ชม.)	น้ำหนักคะแนน
1	อักษรไทยแสนสนุก	ท1.1 ป1/1 ป1/3 ป1/8 ท2.1 ป1/1 ท3.1 ป1/4 ท4.1 ป1/1 ป1/2 ท5.1 ป1/1	12	6
2	พูดจาสื่อสาร	ท1.1 ป1/1 ป1/2 ป1/3 ป1/5 ท2.1 ป1/1 ป1/2 ป1/3 ท3.1 ป1/1 ป1/4 ป1/5 ท4.1 ป1/2	10	5
3	กล้าเลศการเขียน	ท1.1 ป1/1 ป1/5 ท2.1 ป1/1 ป1/2 ท3.1 ป1/1 ท4.1 ป1/2 ท5.1 ป1/1	10	5
4	คำพื้นฐานภาษาไทยในชีวิตประจำวัน	ท1.1 ป1/1 ป1/4 ป1/6 ป1/7 ท2.1 ป1/1 ป1/2 ท3.1 ป1/2 ป1/3 ป1/5 ท4.1 ป1/2 ท5.1 ป1/2	20	10

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	เวลา (ชม.)	น้ำหนักคะแนน
5	มหัศจรรย์คำคล้องจอง	ท1.1 ป1/1 ท2.1 ป1/1 ป1/2 ป1/3 ท3.1 ป1/5 ท4.1 ป1/2 ป1/4 ท5.1 ป1/1 ป1/2	14	7
6	ฝันคำชวนสนุก	ท1.1 ป1/1 ป1/2 ท2.1 ป1/1 ท3.1 ป1/5 ท4.1 ป1/1 ป1/2 ป1/3 ท5.1 ป1/1	10	5
7	สนุกกับบทกวี	ท1.1 ป1/1 ป1/3 ป1/4 ท2.1 ป1/1 ป1/2 ป1/3 ท3.1 ป1/2 ท4.1 ป1/2 ป1/3 ท5.1 ป1/1	11	6
8	วินัยในตัวหนู	ท1.1 ป1/1 ป1/6 ป1/8 ท2.1 ป1/1 ป1/2 ท3.1 ป1/3 ท4.1 ป1/2 ท5.1 ป1/1 ป1/2	16	8
9	เขียนสวยด้วยมือเรา	ท1.1 ป1/3 ป1/5 ท2.1 ป1/1 ท3.1 ป1/4 ป1/5 ท4.1 ป1/2 ท5.1 ป1/1	8	4
10	อ่านดีมีรางวัล	ท1.1 ป1/1 ป1/2 ป1/3 ป1/4 ท2.1 ป1/1 ป1/2 ท3.1 ป1/3 ท4.1 ป1/2 ท5.1 ป1/1 ป1/2	8	4
11	ท่องจำอาขยาน	ท1.1 ป1/1 ป1/4 ป1/8 ท2.1 ป1/2 ป1/1 ท3.1 ป1/3 ท4.1 ป1/2 ท5.1 ป1/1 ป1/2	10	5

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	เวลา (ชม.)	น้ำหนักคะแนน
12	ไซخانปริศนา	ท1.1 ป1/3 ป1/4 ท2.1 ป1/1 ป1/2 ท3.1 ป1/5 ท4.1 ป1/2 ท5.1 ป1/1 ป1/2	9	4
13	โลกจินตนาการ	ท1.1 ป1/1 ป1/2 ป1/3 ป1/5 ท2.1 ป1/1 ป1/2 ป1/3 ท3.1 ป1/4 ท4.1 ป1/2 ท5.1 ป1/1	12	6
14	ความคิดหรรษา	ท1.1 ป1/1 ป1/2 ป1/5 ป1/6 ท2.1 ป1/1 ป1/2 ท3.1 ป1/2 ท4.1 ป1/2 ท5.1 ป1/1	9	4
15	เสน่ห์บ้านเรา	ท1.1 ป1/2 ป1/3 ท2.1 ป1/1 ป1/2 ท3.1 ป1/3 ท4.1 ป1/3 ป1/4 ท5.1 ป1/1	10	5
16	เที่ยวรอบหมู่บ้าน	ท1.1 ป1/1 ป1/2 ป1/6 ท2.1 ป1/1 ท3.1 ป1/2 ป1/3 ท4.1 ป1/2 ท5.1 ป1/1	11	6
17	เรียนรู้หลักภาษา	ท1.1 ป1/1 ป1/2 ป1/3 ท2.1 ป1/1 ท3.1 ป1/2 ป1/3 ท4.1 ป1/2 ป1/3 ท5.1 ป1/1	10	6
18	ใส่ใจบทกวี	ท1.1 ป1/1 ป1/2 ป1/3 ท2.1 ป1/1 ป1/2 ท3.1 ป1/2 ป1/3 ท4.1 ป1/1 ท5.1 ป1/1 ป1/2	6	3

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	เวลา (ชม.)	น้ำหนักคะแนน
	รวมระหว่างเรียน		198	70
	ปลายปี (การทดสอบ)		2	20
	เพิ่มสะสมผลงาน			10
	รวม		200	100

สรุปได้ว่า โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนบ้านกาหยี มี 18 หน่วยการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 คำพื้นฐานภาษาไทยในชีวิตประจำวัน มาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

3. แนวการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย

3.1 หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษา

ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียน ครูจำเป็นต้องรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กมีความสนใจและเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ กรรณิการ์ พวงเกษม (2535: 35 – 36) ได้ศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีจิตวิทยา สรุปได้ดังต่อไปนี้

3.1.1 ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Different)

การเรียนการสอนภาษาไทย ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลมาก เพราะนอกจากการใช้ภาษาของเด็กที่ต่างกันไปแล้ว สภาพแวดล้อมของเด็กก็มีส่วนสำคัญยิ่งต่อการเรียนภาษา เพราะเด็กบางคนเติบโตมาในกลุ่มที่มีได้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลักในการดำรงชีวิตประจำวัน หรือเด็กบางกลุ่มใช้ภาษาถิ่นเป็นภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เด็กที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ต่างกันย่อมมีทักษะในการใช้ภาษาต่างกัน และมีความสามารถในการรับรู้ที่ต่างกัน

3.1.2 ความพร้อม (Readiness)

ความพร้อมคือสภาพความเจริญเติบโตของร่างกาย ความรู้สึกพื้นฐานความสนใจที่จะรับรู้สิ่งที่ครูสอนให้ ซึ่งองค์ประกอบของความพร้อมของเด็กมีหลายประการ ได้แก่

1) วุฒิภาวะ (Maturation) คือ ความพร้อมที่จะรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ตามอายุของเขาเด็กยิ่งมีอายุมากขึ้นความพร้อมที่จะรับรู้จะมีมากขึ้น

2) ประสบการณ์เดิม (Experience) หมายถึง ประสบการณ์ที่เด็กมีอยู่ก่อน ที่จะรับรู้สิ่งที่ครูสอนใหม่ ถ้าประสบการณ์เดิมเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ใหม่ที่ครูสอน เด็กจะรับรู้ประสบการณ์ใหม่ได้เร็วขึ้น

3) ความสัมพันธ์ของบทเรียนกับตัวเด็ก หมายถึง จัดบทเรียนที่มีธรรมชาติสัมพันธ์กับความสนใจของเด็ก เด็กจะรับรู้ได้รวดเร็วขึ้น

3.1.3 กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process)

การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีผลมาจากการที่บุคคลได้รับประสบการณ์ที่มีผลต่อความเจริญงอกงามของบุคคลทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งทำให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้

ลักษณะของการเรียนรู้

กรรณิการ์ พวงเกษม (2535: 36-39) ได้ศึกษางานของ Robert Gagne (1965) กล่าวว่า เด็กจะเรียนรู้ได้นั้นเกิดจากประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมและได้จำแนกชนิดของการเรียนรู้เพื่อแนะสภาวะและเงื่อนไข ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาไว้ 8 ประการ คือ

1) การเรียนรู้จากสัญญาณ (Signal Learning) การให้สัญญาณในการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้ โดยมีปฏิกริยาต่อสิ่งเร้าที่เป็นเงื่อนไข ผู้เรียนจะมีการตอบสนอง รับผิดชอบต่อสัญญาณหรือเงื่อนไขที่ให้การกระทำที่ซ้ำ ๆ กัน

2) การเรียนรู้จากความสัมพันธ์ของสิ่งเร้าและการตอบสนอง (Stimulus Response) การเรียนจะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อมีการตอบสนองที่เฉพาะเจาะจง

3) การเรียนรู้จากปฏิกริยาการตอบสนองหลายช่วง (Motor Chaining) การเรียนรู้จะต้องกระทำต่อเนื่องกันไปในสถานการณ์ที่เร่งให้ผู้เรียนตอบสนอง โดยผู้เรียนรู้จุดมุ่งหมายของการเรียน

4) การเรียนรู้จากความสัมพันธ์หลายช่วงภาษา (Verbal Association) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ ถ้าถ้อยคำที่ใช้สัมพันธ์ต่อเนื่องกับผู้เรียน

5) การเรียนสามารถแยกแยะความแตกต่างได้ (Multiple Discrimination) การเรียนจะต้องมีความเข้าใจอย่างกว้างขวางลึกซึ้งตามลำดับขั้นต่าง ๆ ที่จะเรียนรู้จนสามารถแยกแยะความซับซ้อนได้

6) ความคิดรวบยอดของการเรียนรู้ (Concept Learning) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่เราจัดสภาพการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการตอบสนอง เกิดแนวคิดหลักการแตกต่างจากสิ่งที่ปรากฏอยู่อย่างธรรมดาสามัญ

7) การเรียนรู้กฎเกณฑ์หรือหลักการ (Principle Learning) ลำดับของการเรียนรู้จะต้องต่อเนื่องกันอย่างชัดเจน สามารถสัมพันธ์ความคิดรวบยอดหลายความคิดรวบยอดเข้าด้วยกัน และสามารถแยกแยะจำแนกสรุปเป็นหลักเกณฑ์ในสิ่งที่เรียนรู้ออกมาได้

8) การแก้ปัญหา (Problem Solving) การเรียนรู้ต้องอาศัยหลักการเบื้องต้นเป็นพื้นฐานที่เข้าใจอันจะเป็นทางนำไปสู่กระบวนการคิดใหม่ ๆ เกิดการคิด สามารถนำกฎเกณฑ์หรือหลักการนำไปใช้คิดอย่างสร้างสรรค์และแก้ปัญหาได้

3.1.4 เป้าหมายการเรียนรู้ (Purposeful Learning)

การตั้งเป้าหมายของครูก่อนสอนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อจะได้ดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ เป็นการกระตุ้นความสนใจในบทเรียนให้มากขึ้น เมื่อนักเรียนรู้ว่าจุดมุ่งหมายของการเรียนคืออะไร เรียนแล้วจะได้รับประโยชน์อย่างไร ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องตั้งจุดมุ่งหมายเชิง

พฤติกรรมไว้ในแต่ละบทเรียน วิธีที่ดี อีกประการหนึ่ง คือ ให้นักเรียนช่วยกันตั้งเป้าหมายในการเรียนแต่ละเรื่องไว้

3.1.5 การเรียนรู้โดยการฝึกฝน (Law of Exercise)

การฝึกหัดบ่อย ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ผลเร็วยิ่งขึ้น ภาษาไทยเป็นวิชาทักษะ การฝึกฝนบ่อยๆ จะทำให้เกิดความแม่นยำในเนื้อหาได้ดีขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องการใช้ภาษา การเรียน การอ่านต่าง ๆ ถ้าได้ทำบ่อย ๆ ความชำนาญจะเกิดขึ้น เขียนคำผิदन้อยลง ออกเสียงได้ถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ถ้ายังได้รับการฝึกซ้ำมากเท่าไรจะจำได้นานขึ้น ถ้าหยุดฝึกเมื่อไรการเรียนรู้จะหายไป

2) การฝึกเข้มข้นเท่าไร การเรียนรู้จะดียิ่งขึ้น และจะอยู่ได้นาน

3) การเรียนรู้จะเกิดได้ง่ายขึ้น ถ้านำสิ่งเร้าใหม่ไปสัมพันธ์กับสิ่งเร้าเก่าที่คล้ายคลึงกัน

4) ในการเรียนสิ่งใด ถ้าผลการเรียนนั้นเป็นที่น่าพอใจของผู้เรียน การเรียนนั้นก็ จะอยู่คงทน และถ้าผลที่เกิดขึ้นใหม่ไม่เป็นที่น่าพอใจ สิ่งที่เราเรียนรู้อีกก็จะถูกลืม

3.1.6 การเรียนรู้โดยการลงมือกระทำด้วยตนเอง (Learning by Doing) การได้ทำกิจกรรม ต่าง ๆ เองจะเกิดการเรียนรู้ เพราะมีประสบการณ์ตรง

3.1.7 กฎแห่งผล (Law of Effect)

กฎแห่งผล กล่าวถึงผลที่ได้รับเมื่อแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้แล้ว ถ้าได้รับผลที่พึงพอใจย่อมอยากที่จะเรียนรู้อีกต่อไป แต่ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจ ก็ไม่อยากจะเรียนรู้หรือเกิดความเบื่อหน่าย

การตรวจผลการทำงานของนักเรียน และแจ้งผลให้นักเรียนทราบอย่างสม่ำเสมอ ให้นักเรียนเห็นข้อดีและข้อด้อยของตนเองย่อมเกิดกำลังใจที่จะแก้ไขข้อบกพร่องของตน และแสวงหาวิถีทางที่ถูกต้องในการแก้ปัญหาในการเรียนการใช้ภาษา ทั้งการพูดและการเขียน หากมีการวัดผลโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมด้วยจะเป็นการดี เพราะนอกจากจะทำให้ นักเรียนทราบผลของการฝึกหัด หรือการเรียนของตนโดยรวดเร็วแล้ว ยังทำให้เกิดความภูมิใจว่านักเรียนมีส่วนค้นพบ ข้อถูกต้องและข้อคิดด้วยตนเอง

3.1.8 กฎแห่งการนำไปใช้ (Law of Use and Disuse)

การเรียนรู้จะเกิดผลดี เมื่อนำความรู้ที่ไปใช้ ภาษาไทยเป็นวิชาที่มีทักษะอย่าง แน่นแฟ้นในเนื้อหาวิชาที่ขึ้นอยู่กับการฝึกฝนและการนำไปใช้ ถ้าฝึกฝนไว้ดีแล้วแต่ไม่มีโอกาสใช้ ไม่ซ้ำ ก็จะลืม ในการจัดการเรียนการสอนควรให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกฝนบ่อย ๆ เพราะเมื่อนักเรียนได้ฝึกฝน บ่อย ๆ จะเกิดความคล่องแคล่ว หรือเกิดทักษะ เช่น ให้นักเรียนฝึกพูดข้อความ สั้น ๆ บ่อย ๆ นักเรียน จะเป็นคนที่กล้าพูดและพูดให้คนฟังรู้เรื่อง

3.1.9 กฎแห่งแรงจูงใจ (Law of Motivation)

ภาษาไทยเป็นวิชาที่นักเรียนมักไม่สนใจหรือให้ความสนใญ่น้อย เพราะนักเรียน ต่างคิดว่าเป็นเรื่องที่รู้อยู่แล้ว และใช้อยู่เป็นประจำ ดังนั้นการสอนที่จะให้ได้ผล ต้องอาศัยแรงจูงใจ เป็นสำคัญ แรงจูงใจที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ คือ

1) บุคลิกภาพของครู

- 2) วิธีสอน
- 3) ความสำเร็จผลในการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 4) การยกย่องชมเชยหรือการตำหนิ
- 5) สื่อการเรียน
- 6) การได้มีโอกาสร่วมกิจกรรม
- 7) การได้มีโอกาสเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น
- 8) ผลงานมีโอกาสได้รับการเผยแพร่

3.1.10 การเสริมกำลังใจ (Reinforcement)

การเสริมกำลังใจเป็นการให้นักเรียน เกิดความภูมิใจในตนเองที่ตนทำอะไรถูกต้องเหมาะสมแล้ว ได้รับคำชมเชย การเสริมกำลังใจ ทำได้โดยการพูดคุยยกย่องชมเชย การให้รางวัล การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม และการสนับสนุนให้ทำเมื่อทราบว่านักเรียนมีความสามารถ

สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ครูจำเป็นต้องรู้เกี่ยวกับหลักการ ทฤษฎี และจิตวิทยาที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ความพร้อม กระบวนการเรียนรู้ เป้าหมายการเรียนรู้ การเรียนรู้โดยการฝึกฝน การเรียนรู้โดยการลงมือกระทำ ด้วยตนเอง กฎแห่งผล กฎแห่งการนำไปใช้ กฎแห่งแรงจูงใจ และ การเสริมกำลังใจ เพื่อให้เด็กมีความสนใจและเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 จิตวิทยาการเรียนรู้ภาษาของเด็กประถมศึกษา

3.2.1 กรรณิการ์ พวงเกษม (2535: 43) กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญในการที่จะทำให้การสอนของครูและการเรียนของเด็กบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย อยู่ที่การวางแผนการสอน และเลือกใช้วิธีสอนที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ นักการศึกษาเชื่อว่าหลักทางจิตวิทยาที่ครูควรนำมาใช้ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีดังนี้

- 1) ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้เมื่อบทเรียนสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวของผู้เรียน
- 2) ครูควรจะเริ่มต้นสอนจากระดับความรู้ของนักเรียน
- 3) นักเรียนแต่ละคนมีความสามารถในการเรียน และวิธีการเรียนต่างกัน
- 4) กิจกรรมที่นักเรียนทำจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้
- 5) การฝึกซ้ำหลาย ๆ ครั้ง จะทำให้ผู้เรียนเกิดความแม่นยำ และคล่องแคล่วในบทเรียนที่กำลังเรียนอยู่
- 6) ครูจะต้องจัดการฝึกให้ซ้ำกันเป็นช่วง ๆ ที่ห่างกันนานพอสมควร
- 7) แต่ละครั้งที่ผู้เรียนฝึกบทเรียน จะต้องรู้ว่าตนกำลังทำสิ่งที่ถูกต้อง เพื่อจะได้เกิดความแน่ใจ เมื่อทำพฤติกรรมนั้น ๆ ซ้ำ จะมีการเสริมแรงของพฤติกรรมเกิดเป็นนิสัยใหม่ขึ้น
- 8) ผู้เรียนจะต้องรู้ว่าบทเรียนที่ตนกำลังฝึกอยู่นั้นมีความหมายอย่างไร
- 9) ในขณะที่ฝึก ผู้เรียนควรจะต้องรู้ว่ามีความหมายอันใดที่จะยึดถือได้ เพื่อตนจะได้สร้างพฤติกรรมใหม่ขึ้นอย่างถูกต้อง

10) การเรียนนั้นจะต้องนำไปใช้ได้จริงและสามารถสนองความต้องการของผู้เรียนได้

11) การถ่ายโยงความรู้ มิได้เกิดขึ้นเป็นอัตโนมัติในทุกกรณี ครูจะต้องช่วยแนะหรืออธิบาย

12) บทเรียนที่ต่อเนื่องกัน เป็นบ่อเกิดของการเรียนรู้ในการเรียนการสอน ผู้สอนหรือครูจะต้องศึกษาจิตวิทยา เพื่อจะเข้าใจเด็กในวัยต่าง ๆ ตลอดจนเข้าใจบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องและสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กด้วย เพื่อจะได้จัดกิจกรรมได้ เหมาะสมกับความสนใจและความต้องการของเด็ก เด็กจะเรียนรู้ได้ดีถ้าเขาให้ความสนใจในสิ่งที่ครูนำมาสอน

3.2.2 แนวคิดของ Piaget (1964 อ้างถึงใน อัจฉรา ชิวพันธ์, 2553: 56-59) นำมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย และสภาพแวดล้อมในห้องเรียน ครูผู้สอนก็ต้องคำนึงถึงการจัดบรรยากาศ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีการปะทะสัมพันธ์กันในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ร่วมมือกันทำงาน ตลอดจนการใช้สื่อการสอน และมุมประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ทำให้เกิดพัฒนาการทางสติปัญญา สอดคล้องกับจุดประสงค์ การเรียนรู้ของบทเรียนและพัฒนาการของผู้เรียนด้วย

3.2.3 แนวคิดทฤษฎีของ Piaget ได้แบ่งขั้นพัฒนาการทางความคิดและสติปัญญาของบุคคลออกเป็น 4 ขั้น ดังนี้

1) ขั้นที่ 1 ขั้นการรับรู้ทางประสาทและใช้กล้ามเนื้อเป็นช่วงที่เด็กมีอายุแรกเกิด – 2 ปี ในขั้นนี้พฤติกรรมของเด็กส่วนใหญ่มักจะชอบการเคลื่อนไหวแสดงออกโดยไม่ต้องใช้คำพูด เช่น พยายามทรงตัว หยิบจับ ขว้างปาของเล่น เด็กจะแสดงให้เห็นว่ามีสติปัญญาด้วยการกระทำ และการปะทะสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง

2) ขั้นที่ 2 ขั้นก่อนที่จะคิดหาเหตุผล เป็นช่วงที่เด็กมีอายุระหว่าง 2-7 ปี ในขั้นนี้เด็กจะเริ่มใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งของ เพื่อเป็นการเตรียมตัวไปสู่ขั้นการคิดหาเหตุผลพฤติกรรมที่แสดงออกส่วนใหญ่ยังอยู่ในลักษณะยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง ยังไม่สามารถใช้ความคิด และสติปัญญาในการแก้ปัญหาได้ นอกจากนี้ยังไม่สามารถรับความคิดของผู้อื่นได้ แบ่งพัฒนาการเป็น 2 ระยะ คือ

2.1) ขั้นระหว่างที่เด็กมีอายุ 2-4 ปี พบว่าเด็กเริ่มจะมีแนวคิดในเรื่องต่าง ๆ ได้บ้าง แต่ยังไม่มีความเหมาะสม มักมีการคิดและความเข้าใจในลักษณะรูปธรรม

2.2) ในขั้นที่เด็กมีช่วงอายุระหว่าง 4-7 ปี เด็กเริ่มมีความเจริญทางความคิด คือ รู้จักเห็นส่วนที่แตกต่าง รู้จักการคิดเปรียบเทียบมีความรู้สึกเกิดการหยั่งรู้ มีเหตุผลมากขึ้น มักจะมีปฏิกิริยา กับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น มักแสดงพฤติกรรมอยากรู้อยากเห็นช่างซักช่างถามและชอบเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่

3) ขั้นที่ 3 ขั้นรู้จักใช้ความคิดหาเหตุผลจากสิ่งที่เป็นรูปธรรม ในขั้นนี้เด็กมีอายุระหว่าง 7-11 ปี จัดว่าเป็นขั้นที่เด็กมีพัฒนาการสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในการแสดงออกพฤติกรรมต่าง ๆ

4) ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิบัติการคิดด้วยนามธรรม เด็กที่อยู่ในขั้นนี้จะมีอายุประมาณ 11-12 ปีขึ้นไป จนถึง 14-15 ปี ในขั้นนี้ถือว่าเป็นขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดขั้นสุดยอดของเด็ก เด็กเริ่มจะมีวิวัฒนาการทางความคิดที่พัฒนาขึ้นจนมีความคิดแบบผู้ใหญ่

สรุปประเด็นสำคัญได้ว่า ในการเรียนการสอน ครูจะต้องศึกษาจิตวิทยา เพื่อจะเข้าใจเด็กในวัยต่าง ๆ ตลอดจนเข้าใจบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กด้วย เพื่อจะได้จัดกิจกรรมได้เหมาะสมกับความสนใจและความต้องการของเด็ก เด็กจะเรียนรู้ได้ดี ถ้าเขาให้ความสนใจในสิ่งที่ครูนำมาสอน

3.3 การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา

การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษา มีแนวในการจัดมากมายเพื่อเอื้อให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะทางภาษา และสนองให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด ซึ่ง บันลือ พลฤกษ์วัน (2534: 107) ได้กล่าวว่า ในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยโดยทั่วไป มีเป้าหมายที่สำคัญที่สุดคือ การให้นักเรียนสามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการฟัง พูด อ่าน และเขียนให้ถูกต้อง เน้นการฝึกทักษะทั้ง 4 ให้สัมพันธ์กัน ทักษะที่ผู้เรียนควรได้รับการส่งเสริมและฝึกฝนเป็นอันดับแรก คือ การอ่านโดยถือว่าการอ่านเป็นศูนย์กลางหรือหัวใจที่จะช่วยพัฒนาทักษะทางภาษา ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักใช้กระบวนการ การคิดอันเป็นทางนำไปสู่การพัฒนาการฟัง การพูดการเขียน และใช้หลักภาษาได้เป็นอย่างดี

3.3.1 อัจฉรา ชิวพันธ์ (2535: 29) ได้กล่าวว่าในการจัดกิจกรรมการสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษาที่มีคุณภาพนั้น จะช่วยให้นักเรียนได้รับประโยชน์ในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ ดังนั้นครูผู้สอนควรจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการจัดกิจกรรมการสอนภาษาไทยในระดับชั้นประถมศึกษา ดังนี้

1) การจัดกิจกรรมการสอนภาษาไทย ต้องจัดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสอนตามหลักสูตร หรือบทเรียนนั้น ๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถบรรลุจุดประสงค์ในด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านเจตคติและด้านทักษะทางภาษา

2) ควรจัดอย่างมีลำดับขั้นตอน เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาษาไทยเป็นทักษะที่จะต้องมีการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ สามารถใช้ได้ถูกต้องคล่องแคล่ว กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อฝึกทักษะทางภาษา ควรจัดให้เรียนจากสิ่งที่ยากไปสู่สิ่งที่ยาก และซับซ้อนขึ้น จากสิ่งที่ใกล้ตัวไปยังสิ่งที่ไกลตัว และจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปสู่สิ่งที่เป็นนามธรรม

3) ควรจัดให้สอดคล้องและเหมาะสมกับวัย ความสามารถและความต้องการของนักเรียน เช่น นักเรียนในระดับประถมศึกษา มีความต้องการความสำเร็จ ดังนั้นผู้สอนควรคำนึงถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนประสบความสำเร็จมากกว่าความล้มเหลว ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียน และกิจกรรมที่จัดก็ไม่ควรยากเกินไป และควรเป็นสิ่งท้าทายความสามารถของนักเรียนเพื่อกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น

4) การจัดกิจกรรมการสอน จะต้องใช้เวลาไม่ยาวนานเกินไป เพราะนักเรียนในวัยประถมศึกษาในช่วงความสนใจค่อนข้างสั้น

5) ควรจัดกิจกรรมให้อยู่ในรูปของทักษะสัมพันธ์ เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาฝึกฝนทักษะทางภาษาในด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนได้อย่างสอดคล้องกัน ทั้งนี้เนื่องจากการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน จะต้องมีกรับสารและส่งสารอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการจัดกิจกรรมในเชิงทักษะสัมพันธ์จะช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ได้มาก และมีความหมายมากขึ้น

6) การจัดกิจกรรมการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษา ควรคำนึงเสมอว่า สื่อการเรียนที่จะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมนั้น ควรจะต้องเป็นวัสดุอุปกรณ์ที่จัดหาได้ง่าย ในท้องถิ่น แต่ละแห่ง ควรเป็นวัสดุอุปกรณ์ที่ราคาถูกลง และควรใช้ให้คุ้มค่า

7) การจัดกิจกรรมการสอนภาษาไทยควรจัดในรูปกิจกรรมต่าง ๆ โดยพยายาม ดัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงให้น่าสนใจ ไม่ควรใช้การสอนโดยใช้กิจกรรมแบบเดียวที่ซ้ำซาก เพราะจะทำให้ นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่สนใจบทเรียนเท่าที่ควร

8) ในการจัดกิจกรรมการสอนภาษาไทย ควรให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วม ในการแสดงออกอย่างทั่วถึง ให้นักเรียนได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกัน เพราะจะทำให้เขาได้ฝึกฝน และเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างเต็มที่

3.3.2 สมปิต ตัญตรีรัตน์ (2538: 25) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ภาษาไทยว่าควรจัดให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน สัมพันธ์ทักษะและประสบความสำเร็จ จัดกิจกรรมให้ สนุก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความพอใจที่จะเรียน เรียนด้วยความรู้สึกไม่เบื่อหน่าย ในการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอน ครูควรจัดให้ผู้เรียนฝึกทักษะรวมกันทั้งชั้น ฝึกทักษะเป็นกลุ่ม แล้วจึงฝึกเป็นรายบุคคล ด้วยการทำแบบฝึกหัด เพื่อให้ผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้ ผู้เรียนมีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียนและเกิดเจตคติที่ดีในการเรียนมากขึ้น

3.3.3 กรมวิชาการ (2545: 46) ได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย ไว้ว่า ให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยฝึกทักษะทั้ง 4 ให้สัมพันธ์กัน และควรฝึกซ้ำบ่อย ๆ จนเกิด ความชำนาญ และหมั่นฝึกทบทวนอยู่เสมอ และควรฝึกให้นักเรียนรู้กฎเกณฑ์ทางภาษาควบคู่ไปกับการ ใช้ภาษาและให้รู้วัฒนธรรมทางภาษา นอกจากนี้ครูยังต้องส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้และ ทักษะที่ได้จากการเรียนภาษาไทยไปใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารในชีวิตประจำวัน และใช้เป็นพื้นฐานใน การเรียนกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความพอใจในความงามของภาษาเพื่อให้เกิด ความจรรโลงใจ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่านใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ นอกจากนี้ครูต้องสอดแทรก คุณธรรมต่าง ๆ ให้กับนักเรียนอยู่เสมอ ตลอดจนสื่อที่พบเห็นรอบ ๆ ตัว เป็นเครื่องช่วยในการเรียนรู้ และส่งเสริมให้มีเจตคติที่ดีต่อการอ่านภาษาไทย รวมทั้งครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนโดยเฉพาะ ในเรื่องการใช้ภาษาของครูในการสอน และสื่อความหมายในโรงเรียน โดยสรุปได้ดังนี้

- 1) การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ต้องจัดอย่างมีกระบวนการ
- 2) เลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับการสอนภาษาไทย
- 3) ทักษะที่จำเป็นในการสอนภาษาไทย ได้แก่ การกระตุ้นให้คิด การใช้คำถาม การเล่าเรื่อง การบรรยาย อธิบายและแสดงความคิดเห็น

ขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยพอที่จะสรุปได้ดังนี้

- 1) ให้นักเรียนคิดวิเคราะห์วิจารณ์ อภิปราย เกี่ยวกับเนื้อเรื่องเพื่อให้เกิดความ ตระหนัก และเห็นความจำเป็นของการใช้ภาษาสื่อสาร ให้ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล
- 2) ให้ผู้เรียนวางแผนกำหนดวิธีการนำเสนอ
- 3) ให้ผู้เรียนปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ด้วยความชื่นชม
- 4) ขณะที่ผู้เรียนปฏิบัติตามการเรียน ผู้สอนคอยสังเกต แนะนำให้เห็นถึงจุดที่ต้อง

พัฒนา

5) เมื่อผู้เรียนรู้ถึงจุดที่ต้องพัฒนาตนเองแล้วก็พัฒนาวิชาการ และนำเสนอข้อ ๆ จนกระทั่งเกิดทักษะ เป็นความเข้าใจที่ถูกต้อง เกิดความภูมิใจในตนเอง

3.3.4 วรรณิ โสมประยูร (2553: 254-255) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย มีดังนี้

1) ฝึกทักษะการฟัง ดู พูด อ่าน และเขียนให้ถูกต้องคล่องแคล่ว โดยการฝึกทักษะแต่ละอย่างให้แม่นยำ แล้วจึงฝึกทักษะทั้ง 4 ให้สัมพันธ์กัน รวมทั้งส่งเสริมความคิดควบคู่กันไป ด้วย ในขั้นของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะมีการอ่าน คือ มีคนอ่านให้ฟัง และมีการพูดเพื่อตอบคำถามแสดงความเข้าใจ นอกนั้นอาจมีการเขียนตอบคำถาม ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ทักษะทางภาษาจะสัมพันธ์กันตามธรรมชาติ

2) สอนให้ถูกต้องตามหลักการสอนภาษา การเรียนภาษาเป็นการเลียนแบบอย่างหนึ่ง ผู้เรียนจะต้องเรียนภาษาที่เป็นต้นแบบจากครูผู้สอน ต่อจากนั้นผู้เรียนจะรู้จักปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงไปเป็นภาษาของตนเอง จากการฝึกทักษะทางภาษาบ่อย ๆ และท้ายสุดผู้เรียนจะพัฒนาการใช้ภาษาจากความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้ได้รูปแบบการใช้ภาษาใหม่ ๆ

กระบวนการเรียนภาษาโดยทั่วไปอาจจะเริ่มต้นจากการเรียนคำก่อน ผู้เรียนจะต้องฝึกอ่านและเข้าใจความหมายของคำ รู้จักนำคำไปใช้แต่งประโยคให้ถูกต้องได้ใจความ จากนั้นฝึกการนำประโยคไปเรียงต่อกันให้เป็นเรื่องราวหรือเป็นข้อความตามลำดับ การฝึกทักษะการใช้ภาษาเน้นการสื่อความหมายให้ตรงกัน ตลอดจนส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

1) ฝึกให้ผู้เรียนรู้หลักเกณฑ์ทางภาษาควบคู่ไปกับการใช้ภาษาและวัฒนธรรมทางภาษา

2) ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ และทักษะที่ได้จากการเรียนภาษาไทยไปใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารในชีวิตประจำวัน และใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ

3) นำภาษาที่ใช้ในสังคมแวดล้อมมาเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้สัมพันธ์กับการเรียนและสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

4) ปลุกฝังเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย โดยสอนให้เห็นคุณภาพและตระหนักในความสำคัญของภาษาไทย ทั้งในส่วนที่จำเป็นต้องใช้เพื่อการสื่อสาร และในด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ

5) ส่งเสริมให้ผู้เรียน เกิดความพึงพอใจในความงามของภาษา เพื่อให้เกิดความจรรโลงใจโดยใช้ธรรมชาติ บทร้อยแก้ว ร้อยกรอง ที่เหมาะสมกับวัยและระดับชั้น มาเป็นสื่อการเรียนการสอน

6) จัดทำหนังสือที่เหมาะสมมาให้ผู้เรียนอ่านมาก ๆ หรือส่งเสริมการอ่านหนังสือ เพื่อให้ผู้เรียนอ่านคล่องและมีความกว้างขวาง

จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนภาษานั้น ไม่ใช่จัดโดยให้ผู้เรียนท่องจำนำไปทำข้อสอบ แต่ต้องจัดการให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจริงทำจริง และค้นหาจุดพัฒนาของตนแล้วนำมาพัฒนาทำซ้ำ ๆ จนกระทั่งเกิดทักษะ มีความเข้าใจที่ถูกต้อง จนเกิดความภูมิใจในตนเอง นั่นคือผู้สอนจะต้องสอนให้ผู้เรียน พูด อ่าน เขียน และคิดซ้ำ ๆ บ่อย ๆ ด้วยวิธีการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้นักเรียนสามารถใช้ภาษาในการสื่อสารด้วยการฟัง พูด อ่าน และเขียน อย่างถูกต้องชัดเจนและเหมาะสมกับ

ระดับที่เรียน ฟัง พูด และสนทนาเป็นภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง อ่าน เขียน สะกดคำได้ถูกต้อง และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย

3.4 แนวการสอนอ่านภาษาไทยแก่นักเรียนที่พูดภาษามลายูถิ่น

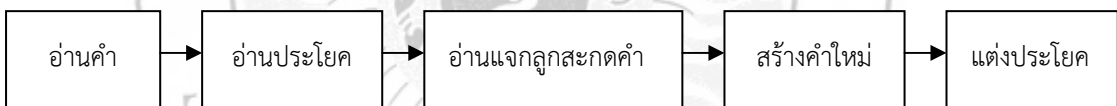
แนวการสอนอ่านภาษาไทยแก่นักเรียนที่พูดภาษามลายูถิ่น ได้มีนักการศึกษาได้ให้แนวทางการสอน ไว้ดังต่อไปนี้

3.4.1 จรัลวิไล จรุงโรจน์ (2550: 45) ได้กล่าวถึง การเรียนภาษาที่สอง มี 2 วิธีหลัก ๆ คือ

1) เรียนแบบที่ผู้สอนอธิบายกฎทางไวยากรณ์ให้ผู้เรียนฟัง บอกคำศัพท์พร้อมความหมายให้วิธีนี้ใช้ในห้องเรียน

2) เรียนแบบธรรมชาติ เป็นวิธีเรียนที่คล้ายกับที่เด็กเรียนภาษาแรก คือ ผู้เรียนต้องได้รับข้อมูลการใช้จริงทางภาษาแล้วผู้เรียนจะค่อย ๆ สรุปลักษณะของภาษาขึ้นเอง แต่ไม่ได้จำเป็นว่าจะต้องสามารถ สรุปลักษณะเป็นข้อ ๆ เพื่ออธิบายหรือสอนคนอื่นต่อไป

3.4.2 สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549: 6-7) ได้กล่าวถึง แนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาไทย ในสถานศึกษา ภูมิภาคจังหวัดชายแดนภาคใต้ การสอนอ่านแจกลูกสะกดคำแบบผสมผสานกับการสอนคำใหม่ในบทเรียนครูสามารถจะดำเนินการสอนได้ตามขั้นตอนต่อไปนี้

1) ขั้นที่ 1 อ่านคำ

การอ่านเป็นคำและให้นักเรียนรู้ความหมายของคำที่อ่าน ควรเริ่มสอนได้ตั้งแต่ชั้นอนุบาล - ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนจะได้ฝึกจำคำ ฝึกสังเกตรูปคำ เช่น คำว่า ฉัน พี น่อง พ่อแม่ เพื่อน โรงเรียน เป็นต้น ในระยะนี้นักเรียนจะจำคำ และจับคู่กับภาพเพื่อแสดงความหมายของคำได้ ครูอาจให้นักเรียนนำคำที่อ่านแต่งประโยคปากเปล่าได้ การสอนอ่านเป็นคำ จะสอนได้ระยะหนึ่ง แต่เมื่อเรียนมากขึ้นนักเรียนพบคำมากขึ้น นักเรียนจะสับสน ไม่อาจจำรูปคำที่อ่านได้ จะควรเริ่มสอนแจกลูกสะกดคำ

2) ขั้นที่ 2 อ่านประโยค

การสอนภาษาควรให้นักเรียนอ่านข้อความประโยคสั้น ๆ เพื่อให้สัมพันธ์กับภาษาพูดในชีวิตในชีวิตประจำวัน และให้นักเรียนได้เห็นประโยชน์ของภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 คำและประโยคที่ง่าย และมีความหมายจะช่วยให้นักเรียนเรียนอย่างมีความหมาย ได้ประโยชน์และเห็นคุณภาพของเนื้อหาที่อ่าน การสอนอ่านเป็นประโยคทำให้ได้ข้อความที่มีความหมายสมบูรณ์ ในการสอนครูควรสนทนาถึงความหมายของประโยคที่นักเรียนอ่านโดยใช้คำถาม

- 3) ขั้นที่ 3 อ่านแจกลูกสะกดคำ
เมื่อนักเรียนคุ้นเคยกับคำที่อ่านพอสมควรแล้ว ครูอาจจะให้สังเกตรูปคำที่อ่าน โดยครูให้อ่านคำที่ประสมสระอา เป็นการอ่านเป็นคำและอ่านแจกลูกคำ
- 4) ขั้นที่ 4 สร้างคำใหม่
  - 4.1) นักเรียนคิดหาคำที่ประสมสระอา ตามประสบการณ์
  - 4.2) นักเรียนอาจเสนอคำต่าง ๆ เช่น ขา ยา จา ทา นา
  - 4.3) ถ้านักเรียนสามารถเขียนคำที่นำเสนอได้ให้ออกมาเขียนที่กระดานหรือครูเขียนคำ ที่นักเรียนนำเสนอบนกระดานหน้าชั้น
  - 4.4) นักเรียนอ่านคำและสะกดที่เขียนไว้บนกระดานหน้าชั้นอีกครั้ง
- 5) ขั้นที่ 5 แต่งประโยค
เป็นขั้นนำคำใหม่ไปใช้แต่งประโยคโดยให้นักเรียนนำคำที่คิดขึ้นไปแต่งประโยคตามความคิดของนักเรียนเอง

จากรายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 5) ได้มีแนวทางการสอนภาษาไทย แบ่งเป็น 2 ลักษณะเด่น ๆ คือ

- 1) แนวการสอนอ่านแบบดั้งเดิม หรือการสอนแบบแจกลูกประสมคำ คือ แนวการสอนอ่านภาษาไทยที่เริ่มจากการเรียนรู้องค์ประกอบย่อยของภาษา ได้แก่ พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และตัวสะกด เพื่อให้สามารถอ่านสะกดคำได้ก่อน จากนั้นจึงใช้ความรู้จากคำที่อ่านได้ไปเรียนรู้ประโยค ข้อความ และเรื่องราว โดยเชื่อว่าวิธีมีลำดับขั้นตอนแน่นอน เริ่มจากการอ่านออกหรือถอดสัญลักษณ์ ออกเป็นเสียงที่ถูกต้อง จากนั้นจึงฝึกให้อ่านได้คือ เข้าใจความหมายและอ่านเป็น ได้ประโยชน์จากการอ่าน (บันลือ พลฤกษ์วัน, 2534: 53)

- 2) แนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติหรือแบบองค์รวม (Whole Language Approach) เป็นรูปแบบการสอนอ่าน ที่เน้นการเรียนรู้ความหมายโดยรวม ของสิ่งที่อ่านก่อนเรียน องค์ประกอบย่อยทางภาษา โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีความเห็นว่า ความต้องการและความสนใจของผู้อ่านเป็นแรงจูงใจภายในที่สำคัญทำให้เกิดการอ่าน นอกจากนี้ยังยึดแนวทฤษฎีการสอนแบบธรรมชาติ (Natural approach) เน้นการให้แบบปัจจัยป้อน (Input) ที่มีความหมายแก่ผู้เรียนให้ได้รับรู้แบบซึมซับที่ละน้อยจนเกิดความมั่นใจ การคำนึงถึงความรู้เดิมที่นักเรียนมีอยู่จากครอบครัวและสังคม ทำให้นักเรียนถ่ายโยงความรู้เดิมและเชื่อมโยงกับสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ การเรียนจึงเป็นเรื่องที่เรียนรู้ได้เองตามธรรมชาติ

การสอนภาษาไทยแก่นักเรียนเริ่มเรียนที่มีปัญหาทางภาษา สรุปได้ดังนี้

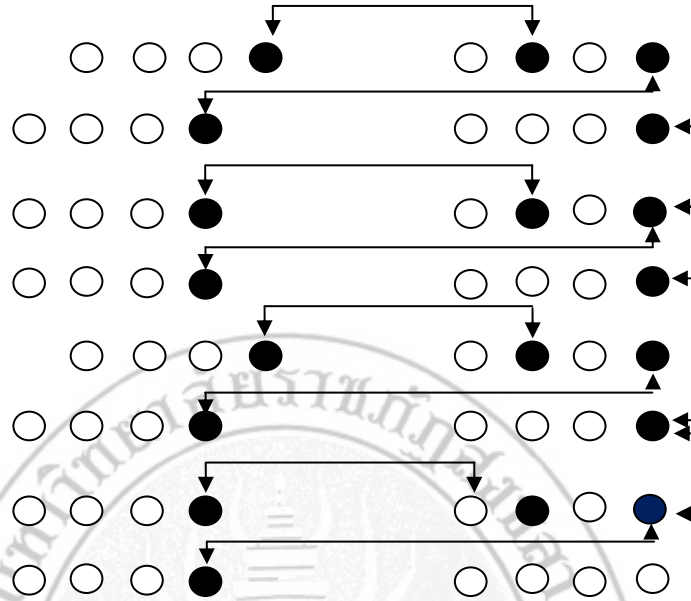
- 1) สอนสิ่งที่สอนด้วยคำพูดก่อนการสอนเขียน ใช้สิ่งที่อยู่ใกล้ตัวในชีวิตประจำวัน ให้เด็กได้คุ้นเคยเสียก่อน เพราะขั้นแรกในการสอนภาษาอวัยวะที่ควรฝึก คือ หู และลิ้นเท่านั้น
- 2) ใช้การเปรียบเทียบภาษาถิ่นกับภาษาไทย จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจและเห็นข้อแตกต่างอย่างชัดเจน การสอนให้นักเรียนพูดจนคล่องปากช่วยให้นักเรียนเขียนผิมน้อยลง
- 3) ฝึกพูดเป็นรูปประโยค ไม่ใช่ฝึกเป็นคำ ๆ เมื่อต้องการเน้นคำใดก็ฝึกประโยคนั้นซ้ำ ๆ กัน จนนักเรียนเข้าใจความหมายการฝึกครั้งแรกนั้น

4) ฝึกพูดให้มาก อาจใช้บทสนทนาสั้น ๆ ใช้ภาษาที่ใกล้เคียงกับการสื่อความหมายในชีวิตประจำวันแล้วจึงให้นักเรียนเขียน

5) สอนโดยใช้วิธีเรียนปนเล่น ควรมีเพลง บทร้อยกรอง เกม และรูปภาพประกอบ จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้นำการสอนที่เน้นธรรมชาติ ใช้สื่อที่อยู่รอบตัว และประสบการณ์ทางภาษามลยาถิ่น กับภาษาไทย มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยกับการสอนคำพื้นฐานภาษาไทย โดยสามารถดำเนินการสอน ให้นักเรียนอ่านเป็นคำ และให้นักเรียนรู้ความหมายของคำที่อ่านก่อน หลังจากนั้นจึงอ่านข้อความประโยคสั้น ๆ ทำให้ได้ข้อความที่มีความหมายสมบูรณ์ และให้สัมพันธ์กับภาษาพูดในชีวิตประจำวัน แล้วจึงอ่านแจกลูกสะกดคำภายหลัง ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และเข้าใจความหมายของคำ หรือประโยคและเรื่องราวที่อ่านได้ดี

3.5 ความรู้เกี่ยวกับบทร้อยกรอง (วิชชুমมาลาฉันท)

ศิวกานท์ ปทุมสูติ (2553 อ้างถึงใน สำลี รักสุทธี 2554: 67-68) ได้กล่าวว่า กลอนสี่ไม่มีในตำราฉันทลักษณ์ไทย ที่เราเรียกว่า กลอนสี่ก็เพียงอนุโลมใช้เท่านั้น แต่ที่แท้จริงคือ วิชชুমมาลาฉันท ซึ่งในหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต วรรณคดีลำนำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นั้นได้แต่งเป็นบทร้อยกรอง วิชชুমมาลาฉันท และเป็นหนังสือที่จะใช้อ่านเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เด็กเห็นทุก ๆ วัน เป็นคำคล้องจอง บทร้อยกรอง ซึ่งโดยธรรมชาติของนักเรียนวัยนี้ชอบในเรื่องของจังหวะความไพเราะ นักเรียนจะมีความสุขที่ได้ทำเสียงหรือท่าทางให้เข้ากับจังหวะ หรือได้ฟังคำที่เป็นจังหวะ ประโยชน์ที่ได้จากการอ่านคำคล้องจอง บทร้อยกรอง เป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของนักเรียนช่วยให้นักเรียนจำ และใช้ภาษาได้ดีใช้ถ้อยคำ ได้ถูกต้องชัดเจน ซึ่งมีแผนผังการสัมผัสของบทร้อยกรอง วิชชুমมาลาฉันท ดังต่อไปนี้

ภาพ 3 แผนผังการสัมพันธ์ วิชชুমมาลาฉันท

ที่มา : สำลี รักษุณี, 2554: 68.

เนื้อเรื่องที่ถูกวิจัยนำมาใช้ในการทำวิจัยในครั้งนี้ มีลักษณะเดียวกับหนังสือเรียน รายวิชา พื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต วรรณคดีลำนำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนั้นผู้วิจัยได้นำคำพื้นฐาน ภาษาไทยมาแต่งเป็นบทร้อยกรอง ตามกลอนสี่ หรือ วิชชুমมาลาฉันท โดยการนำคำพื้นฐาน ที่เป็นคำ ที่มาจากบัญชีคำที่สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดไว้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 600 คำ โดยเลือกคำ จำนวน 210 คำ ที่สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของจริงที่มีอยู่ในสภาพแวดล้อม สิ่งแวดล้อมรอบตัว และการสื่อสารในชีวิตจริง คำเกี่ยวกับธรรมชาติ คำเกี่ยวกับส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย คำเกี่ยวกับเครือญาติ คำเกี่ยวกับดอกไม้ และผลไม้ เป็นต้น มาแต่ง เป็นเนื้อเรื่องนำมาใช้ในการทำวิจัยในครั้งนี้

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน

4.1 ความหมายของการอ่าน

การอ่านเป็นทักษะที่สำคัญในการสอนภาษาไทย เป็นความสามารถของมนุษย์ที่เข้าใจ การสื่อความหมายของสัญลักษณ์ต่าง ๆ เข้าใจในเนื้อเรื่อง และแนวความคิดจากสิ่งที่อ่าน ดังนั้นจึงได้ มีนักการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญทางด้านการอ่าน ได้ให้ความหมายของการอ่านดังนี้

4.1.1 ปรียา หิรัญประดิษฐ์ (2532: 62) กล่าวว่า การอ่าน คือการรับรู้ความหมายของ สารจากลายลักษณ์อักษร การแปลตัวหนังสือออกมาเป็นเสียงและความหมาย การอ่านจึงมีเป้าหมาย อยู่ที่ผู้อ่านต้องเข้าใจสาร และรับรู้ความหมายของสิ่งที่อ่านได้

4.1.2 บันลือ พฤษะวัน (2532: 2) ได้ให้ความหมายการอ่านไว้ดังนี้

1) การอ่าน เป็นการแปลสัญลักษณ์ออกมาเป็นคำพูด โดยการผสมเสียงเพื่อใช้ในการออกเสียงให้ตรงกับคำพูด การอ่านแบบนี้มุ่งให้สะกดตัวผสมคำอ่านเป็นคำ ๆ ไม่สามารถใช้ข้อความโดยการฟังได้ทันที เป็นการอ่านเพื่อการอ่านออก มุ่งให้อ่านหนังสือได้แตกฉานเท่านั้น

2) การอ่าน เป็นการใช้ความสามารถในการผสมผสานของตัวอักษร ออกเสียงเป็นคำหรือเป็นประโยค ทำให้เข้าใจความหมายในการสื่อความโดยการอ่าน หรือฟังผู้อื่น อ่านแล้วรู้เรื่องเรียกว่า อ่านได้ ซึ่งมุ่งให้อ่านแล้วรู้เรื่องสิ่งที่อ่าน

3) การอ่าน เป็นการสื่อความหมายที่จะถ่ายทอดความคิดความรู้จากผู้เขียน ถึงผู้อ่าน การอ่านลักษณะนี้เรียกว่า อ่านเป็น ผู้อ่านยอมเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียน โดยอ่านแล้วสามารถประเมินผลของสิ่งที่อ่านได้

4.1.3 ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน์ (2535: 3) ได้ให้ความหมายของการอ่านว่า เป็นการคิดที่สามารถเข้าใจในเรื่องที่อ่านได้ดี ยอมรับไปสู่การคิดที่ดี เพราะผู้อ่านจะได้ทราบแนวคิดต่าง ๆ จากเรื่องที่อ่านเกิดความรู้จากเรื่องที่อ่านนำมาจัดแยกแยะตีความหมาย ก่อนที่จะเกิดเป็นแนวคิดของตนเอง

4.1.4 D. Lapp and J. Flood (อ้างถึงใน สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2543: 2) ให้คำจำกัดความของการอ่าน ว่าเป็นกระบวนการที่ผู้อ่านแปลความคำหรือสัญลักษณ์ที่เป็นตัวอักษรให้เข้าใจ ซึ่งขั้นตอนของกระบวนการนี้มี 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 การรับรู้ตัวอักษร คำ ประโยค และข้อความ

ระดับที่ 2 การแปลความหมายของคำ ประโยคและข้อความ

ระดับที่ 3 การทำความเข้าใจกับข้อมูลที่ได้ใหม่โดยใช้ประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมช่วยในการตัดสินใจ

4.1.5 วาสนา บุญสม (2541: 12) และกัลยา ยวนมาลัย (2539: 8) ได้ให้ความหมายของการอ่านในแนวใกล้เคียงว่า คือ การพยายามทำความเข้าใจความหมายของตัวอักษร ถ้อยคำ เครื่องหมายต่าง ๆ ออกมาเป็นความคิดความเข้าใจแล้วนำความคิดความเข้าใจมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ดังนั้นหัวใจของการอ่านอยู่ที่การทำความเข้าใจความหมายของคำ

4.1.6 ราชบัณฑิตยสถาน (2542: 1364) การอ่าน คือ ว่าตามตัวหนังสือ ถ้าออกเสียงเรียกว่าอ่านออกเสียง ถ้าไม่ต้องออกเสียง เรียกว่า อ่านในใจ หรือการสังเกต หรือพิจารณาให้เข้าใจความหมายของตัวอักษร ซึ่งเกิดจากการรับภาพที่เห็น และมีทักษะในการตีความหมายของคำหรือสัญลักษณ์

4.1.7 ทศนีย์ ศุภเมธี (2542: 24) กล่าวว่า การอ่าน คือ การแปลสัญลักษณ์ที่เขียนหรือพิมพ์ให้มีความหมายออกมา สัญลักษณ์ในภาษาไทย คือ คำ ข้อความ จึงเป็นเรื่องสำคัญมากในการสอนอ่าน เพื่อนักเรียนจะต้องเข้าใจความหมาย และนำไปใช้ในการฟัง พูด และเขียนได้อย่างถูกต้อง

4.1.8 ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542: 1) กล่าวว่า การอ่าน คือ ความเข้าใจสัญลักษณ์ เครื่องหมาย รูปภาพ ตัวอักษร คำ และข้อความที่พิมพ์หรือเขียนขึ้นมา

4.1.9 สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2543: 2) ได้ให้ความหมายของการอ่านคือการเสาะแสวงหาความรู้นอกเหนือจากการสอนในห้องเรียนที่ครูให้ และตัวของผู้อ่านนั้น ได้มีการจดจำในเรื่องราวที่อ่าน

และนำมาคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ออกมาตามความเข้าใจของผู้อ่าน ถ้าพิจารณาในลักษณะของกระบวนการ การอ่านคือลำดับขั้นที่เกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจความหมายของกลุ่มคำ ประโยค ข้อความและ เรื่องราวของสารที่ผู้อ่านสามารถบอกความหมายได้ แต่ถ้าพิจารณาในลักษณะของกระบวนการที่ซับซ้อน แล้วก็จะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลายอย่างได้แก่ จิตวิทยาพัฒนาการ ภาษาศาสตร์ จิตวิทยา การศึกษา และวิชาการศึกษาส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาพัฒนาการนั้น หมายความว่า ครูสอนอ่าน จะต้องเข้าใจหลักจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย

4.1.10 กรมวิชาการ (2544: 5) ให้ความหมายของการอ่าน คือ ความคิดที่สามารถเข้าใจ ในเรื่องที่ได้ตี ย่อมนำไปสู่ความคิดที่ดี เพราะผู้อ่านจะได้ทราบแนวคิดต่าง ๆ จากเรื่องที่ได้เกิด ความรู้จากเรื่องที่ได้ อ่าน แล้วนำมาจัดแยกแยะตีความหมายก่อนที่จะเกิดเป็นความคิดของตนเอง

4.1.11 สมพร มั่นตะสูตร (2545: 8) กล่าวว่า การอ่าน คือ การรับรู้ความหมายจากถ้อยคำ ที่ตีพิมพ์อยู่ในสิ่งพิมพ์ หรือ หนังสือ โดยผู้อ่านรับรู้ว่ามีผู้เขียนได้ส่งสารอะไรมายังผู้อ่านทั้งในด้าน ความคิด ความรู้ ความหมาย ความสัมพันธ์กับสิ่งอื่นว่าผู้เขียนตั้งใจจะแสดงความคิดอย่างไร มีความหมายว่าอะไร เกี่ยวข้องถึงอะไรบ้าง ลำดับขั้นของการอ่านจะเริ่มตั้งแต่การทำ ความเข้าใจ ในถ้อยคำแต่ละคำ กลุ่มคำแต่ละกลุ่ม และเรื่องราวแต่ละเรื่องราวที่เรียงรายต่อเนื่องกันอยู่ในย่อหน้า หนึ่ง หรือในตอนหนึ่ง หรือในเรื่องหนึ่ง ซึ่งผู้อ่านต้องทำความเข้าใจไปที่ละตอนเป็นลำดับ

4.1.12 สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2549: 3) ได้กล่าวถึง ความหมายของ การอ่านว่าเป็นการแปลความหมายของตัวอักษรที่อ่านมาเป็นความรู้ ความคิด และเกิดความเข้าใจ เรื่องราวที่อ่านตรงกับเรื่องราวที่ผู้เขียน เขียน ผู้อ่านสามารถนำความรู้ ความคิดหรือสาระจาก เรื่องราวที่อ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

4.1.13 จิตต์นิภา ศรีไสย์ (2549: 28) ได้ให้ความหมายของการอ่านว่า การอ่านตามหนังสือ ซึ่งต้องใช้สติปัญญาความสามารถของแต่ละบุคคล แปลความหมายของตัวอักษร เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ตรงกันระหว่างผู้อ่านกับผู้เขียน

4.1.14 การณันท์ รัตนแสนวงษ์ (2550: 27) ความหมายของการอ่าน คือ การเข้าใจ หนังสือด้วยการสังเกต พิจารณาและถ่ายทอดความรู้ความคิดของผู้เขียนไปยังผู้อ่าน การตีความจาก การอ่านเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ก็มีความจำเป็นสำหรับมนุษย์เป็นอย่างมาก เพราะการอ่านจะทำให้เรา ได้รับความรู้ข่าวสาร ทำให้เรามีความคิดที่กว้างขวางขึ้น และยังก่อให้เกิดความเพลิดเพลินใจด้วย

4.1.15 สำลี รักสุทธี (2553: 1) กล่าวว่า การอ่าน คือ การตีความ แปลความจากตัวอักษร ที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ออกมาเป็นข้อมูลความรู้ สู่การรับรู้ การเข้าใจของผู้อ่าน

4.1.16 วรณีย์ โสมประยูร (2553: 128) ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า คือ เป็นกระบวนการ ทางสมองที่ต้องใช้สายตาสัมผัสตัวอักษรหรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ รับรู้ และเข้าใจความหมายของคำ หรือ สัญลักษณ์ โดยออกมาเป็นความหมายที่ใช้สื่อความคิด และความรู้ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านให้เข้าใจ ตรงกัน และผู้อ่านสามารถนำเอาความหมายนั้น ๆ ใช้ให้เป็นประโยชน์ได้

จากความคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การอ่านนั้นหมายถึง การแปลความหมายของตัวอักษร หรือสัญลักษณ์ที่เขียนให้มีความหมายตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้เขียน สามารถสรุปความหมายของคำ กลุ่มคำ ประโยคข้อความและเรื่องราวได้ และสามารถบอกความหมายได้ ทำให้มีความเข้าใจ มีความรู้ จากการอ่าน และสามารถนำประโยชน์ที่ได้จากการอ่านมาใช้ในการดำรงชีวิต

4.2 ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน

4.2.1 Thorndike (อ้างถึงใน สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ 2539: 64) ซึ่งได้สรุปแนวความคิดหลักจิตวิทยา ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการอ่านได้คือ

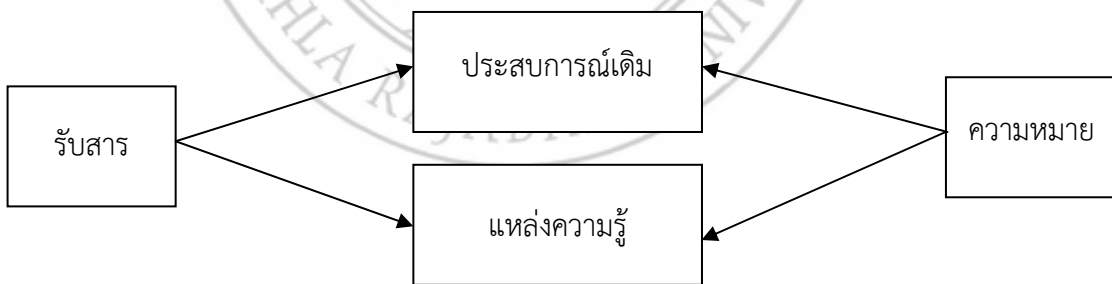
1) หลักการเสริมแรง การให้การเสริมแรง ที่เหมาะสมที่มีการสนองต่อสิ่งเร้าจะช่วยให้การอ่านดีขึ้น พฤติกรรมใดให้ผลเป็นที่พอใจ จะทำให้คนกระทำพฤติกรรมนั้นต่อไป การอ่านที่ดีจำเป็นต้องมีการเสริมแรง เพื่อให้เด็กเกิดความมั่นใจที่จะทำต่อไป

2) หลักการฝึกหัด คือสิ่งใดก็ตามหากได้กระทำบ่อย ๆ หรือได้มีการฝึกหัดบ่อย ๆ ย่อมก่อให้เกิดความคล่องแคล่วและชำนาญการฝึกหัดการอ่านก็เช่นเดียวกันควรได้กระทำบ่อย ๆ และติดต่อกันไปจนเป็นนิสัย

3) กฎแห่งผล คือ การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทราบผลการเรียนหรือการทำงานของตนทันทีจะทำให้ผู้เรียนเกิดความพอใจ และมีกำลังใจในการเรียนต่อไป เมื่อครูให้เด็กอ่านแบบฝึกแล้วควรให้ทราบผลทันที เพื่อให้ผู้เรียนจะได้ทราบถึงส่วนดี หรือส่วนบกพร่องเพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป

4.2.2 สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2539: 58-60) ได้กล่าวว่า ทฤษฎีเน้นความสัมพันธ์ของข้อความ เป็นทฤษฎีที่เน้นใจความสำคัญของสารเป็นหลักในข้อความหนึ่ง ๆ จะมีความสำคัญเมื่อผู้อ่านได้อ่านสารแล้ว จะนำใจความแต่ละข้อความมารวมกันให้ต่อเนื่อง แล้วทำความเข้าใจข้อความเหล่านั้นอีกครั้งหนึ่ง ทฤษฎีนี้ยังแยกออกไปตามแนวคิดของนักการศึกษา ได้แก่ ทฤษฎีของ (Trobaso) และ (Clark) และ ทฤษฎี ของ (Rumelhar)

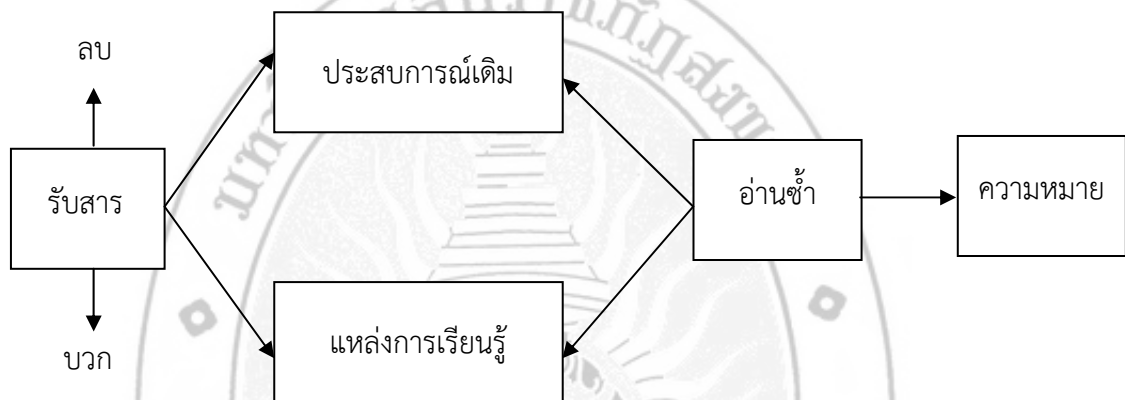
1) ทฤษฎีของ (Trobaso) ได้กล่าวว่า การอ่านเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้อง และมีความสัมพันธ์กัน 2 ประการ คือ การอ่านรับรู้อาร ต่อจากนั้นกระทำการเปรียบเทียบอาศัยประสบการณ์เดิม ทฤษฎีนี้ได้เน้นว่าระดับการอ่านของผู้อ่านจะไม่คงที่ ในขณะที่อ่านข้อความ ผู้อ่านจะควบคุมเพียงโครงสร้างผิวเผิน จนกว่าสารที่รับรู้จะได้รับการเปรียบเทียบ ดังนั้นลำดับขั้นของการอ่านตามพื้นฐานทฤษฎีจึงแบ่งเป็น 3 ขั้น ดังนี้

ภาพ 4 การแสดงขั้นตอน ทฤษฎีการอ่านของ Trobaso

ที่มา : สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2539: 58.

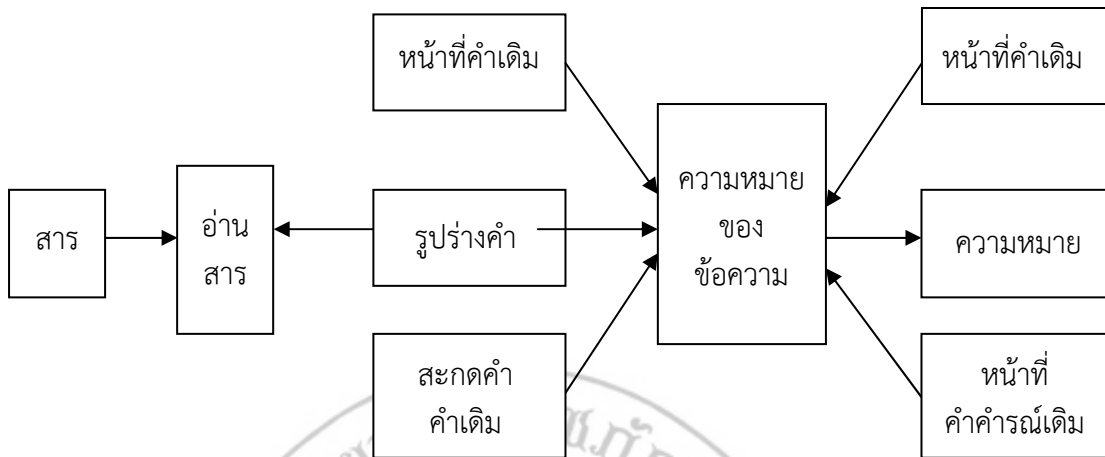
- 1.1) การรับสาร โดยใช้สายตา
  - 1.2) การใช้ประสบการณ์เดิม ความจริงและภาพ ทำการเปรียบเทียบกับสารที่ได้รับว่าแตกต่างไปจากประสบการณ์เดิมหรือไม่ ถ้าเป็นเรื่องที่ไม่รู้จัก ผู้อ่านจะอ่านทบทวน 2-3 ครั้ง จนกว่าจะตัดสินใจว่าอะไรคือคำตอบที่แท้จริง
  - 1.3) คำตอบที่ได้จากการเปรียบเทียบกับประสบการณ์เดิม หรือโดยอาศัยความรู้จากแหล่งอื่นมาช่วยตัดสินใจนั้น ถือว่าเป็นความรู้ใหม่ที่ได้จากการอ่าน
- 2) ทฤษฎีของ Chase และ Clark เป็นทฤษฎีที่เน้นถึงความสัมพันธ์ของใจความที่อ่านกับประสบการณ์เดิม โดยมีขั้นตอนของการอ่าน ดังแผนภูมิที่แสดงต่อไปนี้

ภาพ 5 การแสดงขั้นตอน ทฤษฎีการอ่านของ Chase และ Clark
ที่มา : สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2539: 59.

- 2.1) ผู้อ่านจะรับสารแล้วทำการเปรียบเทียบกับประสบการณ์ของจริงและภาพ ถ้าไม่ตรงกับข้อมูลดังกล่าว หรือยังไม่มีสมาธิ ก็จะใช้วิธีการอ่านซ้ำข้อความนั้น
- 2.2) สารที่ให้ความรู้สึกในทางลบ จะใช้เวลาในการรับรู้ไวและนาน หมายความว่าเมื่อรับรู้แล้วจะเก็บไว้นานกว่าสารที่ให้ความรู้สึกทางบวก ซึ่งระยะเวลาในการเก็บจะสั้นกว่าหรืออาจลืมได้เร็วกว่าสารที่ให้ความรู้สึกทางลบ
- 2.3) ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปร่าง ลักษณะและความหมายของคำจะได้รับ การบันทึกไว้ในสมอง

3) ทฤษฎีของ (Rumelhart) ได้กล่าวถึงการอ่านว่า เป็นกระบวนการที่ทำงาน คล้าย คอมพิวเตอร์มีความซับซ้อน แต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์กันถ้าขาดอย่างใดอย่างหนึ่งจะทำให้ การอ่านไม่สมบูรณ์ ดังแผนภูมิที่แสดงดังต่อไปนี้

ภาพ 6 การแสดงขั้นตอน ทฤษฎีการอ่านของ Rumelhart
ที่มา : สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2539: 60.

- 3.1) การที่ผู้อ่านจะรับรู้ว่าคุณนั้นเป็นคำชนิดใด ต้องสังเกตหน้าที่ของคำที่อยู่ใกล้เคียง ในประโยคเดียวกัน หรือในข้อความใกล้เคียงกันว่าคุณนั้นทำหน้าที่อย่างไร
- 3.2) การที่ผู้อ่านจะรับรู้ความหมายของคำ ขึ้นอยู่กับความเข้าใจความหมายของคำใกล้เคียงอาจเป็นคำที่มาก่อนหรือมาหลังก็ได้ จะเป็นแนวทางชี้แนะให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายของคำใหม่ได้เร็วขึ้น
- 3.3) การที่ผู้อ่านจะรับรู้หน้าที่ของคำนั้น ขึ้นอยู่กับความเข้าใจของผู้อ่านเกี่ยวกับหน้าที่ของคำอื่น ที่มาก่อนหรือมาหลังคำใหม่ จะเป็นแนวทางช่วยชี้แนะหน้าที่ของคำใหม่ให้ผู้อ่านเข้าใจ
- 3.4) การที่ผู้อ่านจะแปลความหมายของคำขึ้นอยู่กับ การชี้แนะของคำบางคำ จะเห็นได้ว่าทฤษฎีเหล่านี้เน้นความสัมพันธ์ของคำ ประโยค และข้อความ ผู้อ่าน จะต้องรู้จักความหมายของคำ ชนิด หน้าที่ รูปปร่าง และสะกตได้ จะช่วยให้เข้าใจความหมายของเรื่องราวทั้งหมด นักการศึกษาได้ชี้ให้เห็นการทำงานของกระบวนการอ่านซึ่งคล้ายกับระบบการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์ ที่แท้จริงเป็นการแยกให้เห็นว่าสมองจะต้องมีความรู้ในเรื่องอะไรบ้าง เป็นการชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างสารกับสมองของผู้อ่านนั่นเอง

4.3 ลักษณะของการอ่าน

นักการศึกษาได้กล่าวถึงลักษณะของการอ่านไว้ดังนี้

4.3.1 เสริมศรี หอทิมาวกุล (2539: 348-349) ได้กล่าวถึงการอ่านเป็นรากฐานของการเรียนวิชาต่าง ๆ ความสามารถในการอ่าน มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาอื่น ๆ เป็นอย่างมาก การอ่านแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) การอ่านออกเสียง เป็นกระบวนการต่อเนื่องระหว่างสายตา สมอง การเปล่งเสียงออกทางช่องปาก นั่นคือสายตาจะต้องจับจ้องตัวอักษรและเครื่องหมายต่าง ๆ ที่เขียนไว้แล้ว สมองจะประมวลให้เป็นถ้อยคำ จากนั้นจึงเปล่งเสียงออกมาเป็นถ้อยคำที่สมบูรณ์ การอ่านออกเสียง

จะต้องเกี่ยวข้องกับผู้ฟังด้วย เพราะเป็นวิธีสื่อความหมายให้เกิดความเข้าใจกันได้ สิ่งที่ต้องกระทำ คืออ่านสาระเดิมที่มีผู้เขียนไว้แล้ว ถ่ายทอดไปสู่ผู้ฟังโดยจะต้องรักษาสาระเดิมไว้ให้ได้ อย่างสมบูรณ์ที่สุด

2) การอ่านในใจ เป็นลักษณะการอ่านที่ไม่ออกเสียง และไม่ใช่วิธีที่ช่วยในการออกเสียงเคลื่อนไหวเลย คงใช้เฉพาะเพียงสายตากวาดไปบนตัวหนังสือ ตารับภาพแล้วส่งสัญญาณผ่านประสาทตาไปยังประสาทสมองให้รับรู้เพื่อจดจำตีความหมายต่าง ๆ

4.3.2 ทศนิยม ศุภเมธี (2542: 26-31) ได้แบ่งการอ่านเป็น 2 ประเภท คือ การอ่านออกเสียง และการอ่านในใจ โดยสรุปคือ

1) การอ่านออกเสียง ช่วยให้เด็กมีทักษะมากขึ้น จดจำข้อความที่ไว้เป็นตัวอย่าง อ่านได้คล่องแคล่วถูกต้อง รู้จักความไพเราะของบทกวีซึ่งอ่านเป็นทำนองเสนาะ และส่งเสริมด้านบุคลิกภาพให้เด็กมีความกล้าหาญที่จะอ่าน และสามารถตรวจสอบได้ว่าการอ่านนั้นถูกหรือไม่

2) การอ่านในใจ ในชีวิตประจำวันจะใช้มากกว่าการอ่านออกเสียง เพราะต้องอ่านเพื่อประโยชน์ต่าง ๆ มากมาย เช่น เพื่อธุรกิจ เพื่อการศึกษาหาความรู้ เพื่อความบันเทิง

4.3.3 การุณันท์ รัตนแสนวงษ์ (2550: 29) ได้แบ่งการอ่านเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ การอ่านออกเสียง และการอ่านในใจ ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1) การอ่านออกเสียง เป็นการอ่านให้เกิดเสียงดัง คือการเปล่งเสียงตามตัวอักษร ต้องอ่านตัวอักษร เครื่องหมายสัญลักษณ์ต่าง ๆ ออกมาให้ถูกต้อง และเป็นที่น่าสนใจแก่ผู้ฟัง และสื่อให้ผู้ฟังเข้าใจความหมายได้อย่างถูกต้อง การอ่านออกเสียงนี้ผู้อ่านจะต้องใช้สมอง สายตา และอวัยวะในการออกเสียงไปพร้อม ๆ กันด้วย

1.1) หลักเกณฑ์ทั่วไปในการอ่านออกเสียง

1.1.1) ความชัดเจน หมายถึง การอ่านออกเสียงได้ชัดถ้อยชัดคำ ทั้งเสียงสระ เสียงพยัญชนะ เสียงวรรณยุกต์ และพยัญชนะควบกล้ำ รวมทั้งออกเสียงตัว ร ล ให้ชัดเจนเสียงดังฟังชัดไม่ดังหรือค่อยจนเกินไป

1.1.2) ความถูกต้อง ผู้อ่านต้องอ่านออกเสียงได้ถูกต้องตามอักขระวิธี และอ่านออกเสียงถูกต้องตามความนิยมด้วย ซึ่งผู้อ่านควรยึดหลักการอ่านจากหนังสือพจนานุกรมหรือหนังสือที่ราชบัณฑิตยสถาน กำหนดไว้ ไม่ว่าจะเป็นการอ่านตัวอักษร เครื่องหมาย สัญลักษณ์ ไม่ยากเป็นต้น

2) การอ่านในใจ เป็นการไม่ออกเสียงหรืออ่านเงียบ ๆ เวลาอ่านไม่ใช่วิธีในการออกเสียงเลย ใช้เฉพาะสายตากวาดไปมาบนตัวอักษรเท่านั้น การอ่านในใจมุ่งเก็บข้อความให้ได้รวดเร็ว เป็นการอ่านให้ตนเองรับรู้แต่เพียงผู้เดียว ผู้อ่านสามารถรับรู้เรื่องราวจากการอ่านในใจได้เร็วกว่าการอ่านออกเสียง

2.1) หลักเกณฑ์ทั่วไปในการอ่านในใจ

2.1.1) กำหนดจุดมุ่งหมายในการอ่านให้ชัดเจน

2.1.2) ทำให้เข้าใจลักษณะเนื้อหาที่อ่าน

2.1.3) ตรวจสอบข้อมูลที่เป็นความรู้ที่เกี่ยวกับผู้แต่ง

2.1.4) สังเกตส่วนประกอบ เช่น ปกหนังสือ คำนำ สารบัญ บรรณานุกรม เป็นต้นเพื่อผู้อ่านจะได้รับความรู้อย่างเต็มที่

2.1.5) อ่านอย่างมีสมาธิ

2.1.6) ทบทวนและใคร่ครวญ เนื้อหาที่อ่านได้สาระอะไรบ้าง

2.1.7) ควรฝึกบุคลิกภาพในการอ่านในใจให้ถูกต้อง เช่น ไม่ควรทำปากขมุขมิบเวลาอ่าน หรือการกวาดสายตาลงบนตัวอักษรให้ได้ช่วงประมาณครึ่งละ 5 – 6 คำเป็นอย่างน้อย

สรุปการอ่าน มี 2 ประเภท คือ การอ่านออกเสียง และการอ่านในใจ โดยการทำวิจัยในครั้งนี้จะใช้การอ่านออกเสียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อช่วยให้เด็กมีทักษะการอ่านมากขึ้นและสามารถจดจำข้อความที่ดีไว้เป็นตัวอย่างในการอ่านได้คล่องแคล่วและถูกต้อง

4.4 กระบวนการของการอ่าน

กระบวนการอ่านเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสื่อสารของมนุษย์ และเป็นกระบวนการถ่ายทอดความหมายจากตัวอักษรออกมาเป็นความคิด มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงกระบวนการของการอ่านไว้ดังนี้

4.4.1 โกชัย สาริกบุตร (2521: 16) กล่าวว่า กระบวนการอ่านเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสื่อสารของมนุษย์ อันประกอบด้วย การส่งสาร และการรับสารกระบวนการของการอ่านจึงประกอบด้วย

- 1) การมองเห็นคำ และตัวอักษรอย่างชัดเจน
- 2) การแปลความหมาย และเข้าใจความหมายของคำนั้น ๆ
- 3) การรู้จักเลือกใช้ความหมายที่ถูกต้องตรงกับผู้แต่งตั้งใจไว้
- 4) การนำความหมายนั้นไปใช้

จากความหมายการอ่านข้างต้น ได้สรุปเรื่องของการอ่านเป็นสูตรได้ดังนี้

การอ่าน = การมองตัวอักษรให้ชัดเจน + การเข้าใจความหมายของคำ + การพิจารณาเลือกเอาความหมายที่ดีที่สุดซึ่งเหมาะกับข้อความและเนื้อเรื่องตรงนั้น + การนำความหมายไปใช้ให้เป็นประโยชน์

4.4.2 กัลยา ยวนมาลัย (2539: 10) ได้ศึกษาทฤษฎีของ William S. Gray และสรุปกระบวนการอ่านไว้ 4 ระดับ ดังนี้

1) รู้จักคำ การรู้จักคำและการสะกดคำได้ ไม่เหมือนกัน บางคนสะกดคำได้โดยไม่รู้ความหมายก็มี เพราะจำเอา การรู้จักคำนี้ หมายถึง การตระหนักหรือระลึกประสบการณ์จากการกระตุ้นด้วยสัญลักษณ์ นั่นก็คือ ผู้อ่านต้องรู้สึกและรู้จักคำที่ปรากฏนั้น พอที่จะเข้าใจความหมายเมื่ออ่าน นั่นคือ การรู้จักคำนี้ หมายถึง การถอดความได้มีลำดับดังนี้

1.1) จำคำศัพท์โดยการท่องจำเป็นส่วนใหญ่ถ่ายทอดเสียงได้โดยการโยงหน่วยเสียง (Phoneme) กับหน่วยคำ (Morpheme) ถ่ายทอดความหมายของคำต่าง ๆ ในบริบทนี้ได้

2) เข้าใจความหมายของคำ ได้แก่ วลี ประโยค คือ เมื่อเห็นคำต่าง ๆ ซึ่งประกอบเป็นข้อความแล้วเข้าใจความหมายไปตามลำดับ โดยเน้นว่าผู้อ่านต้องใช้ประสบการณ์เดิมของตนมา

ช่วยตีความหมายของคำในบริบทนั้น นอกจากนี้ผู้อ่านต้องพิจารณาจุดประสงค์ของผู้เขียน อคติหรือความรู้สึกที่ผู้เขียนต้องการสื่อให้เข้าใจด้วย

3) ปฏิกริยา คือ อ่านไปคิดไปว่าผู้เขียนหมายถึงอะไรแน่ ในกรณีที่ข้อเขียนหนึ่งอาจมีนัยได้มากกว่าหนึ่งนัย ต้องอ่านโดยมีทั้งสติปัญญาและความรู้สึก ประเมินได้ว่าข้อความนั้นผู้อ่านจะยอมรับหรือปฏิเสธด้วยเหตุผลใด ข้อนี้ต้องอาศัยตั้งประสบการณ์เดิมมาช่วยประกอบการพิจารณา ดังนั้น นักอ่านที่มีความรอบรู้จะเข้าใจได้ลึกซึ้งกว่า อาจจะทำลัดเรื่องราวใหม่ให้ตนเองเข้าใจได้ดียิ่งขึ้นได้ อาจจะทำเปรียบเทียบความคิดหรือเรื่องราวต่าง ๆ แยกแยะได้ว่า เรื่องนี้สำคัญกว่าเรื่องนั้น เรื่องใดเป็นความจริง หรือเป็นความคิดเห็นตลอดจนถึงหาข้อสรุปเป็นแนวความคิดกว้าง ๆ ได้และสรุปเนื้อหาทั้งหมดได้

4) บูรณาการ ชั้นนี้ผู้อ่านต้องทำความเข้าใจจากข้อความที่อ่านไป สร้างความคิดใหม่ขึ้นได้อย่างที่เรียกเกิด “ประจักษ์” ขึ้น อาจทำให้ผู้อ่านเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ไปเลยหรือเกิดความสนใจใหม่ ๆ ขึ้นมา แล้วศึกษาโดยละเอียดต่อไป

4.4.3 ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542: 16) ได้กล่าวถึงกระบวนการอ่านมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) อ่านออก อ่านได้ รู้จักคำศัพท์ต่าง ๆ อ่านออกเสียงได้ถูกต้อง
- 2) เข้าใจความหมายของคำ วลี และประโยค ตีความได้ สรุปได้
- 3) รู้จักใช้ความคิด สามารถวิเคราะห์ และออกความคิดเห็นอาจจะขัดแย้งหรือเห็นด้วยกับความคิดของผู้เรียนอย่างมีเหตุผล
- 4) นำไปใช้ นำไปประยุกต์ เพื่อก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

สรุปการอ่าน มิใช่แต่เพียงการออกเสียงตามตัวอักษรอย่างเดียว การอ่านจึงเป็นกระบวนการถ่ายทอดความหมายจากตัวอักษรออกมาเป็นความคิด และจากความคิดที่ได้จากการอ่านผสมผสานกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ เป็นเครื่องช่วยพิจารณาตัดสินนำแนวความคิดที่ได้จากการอ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

4.4 รูปแบบในการอ่าน

รูปแบบในการอ่านมีหลายระดับ และมีวิธีการต่าง ๆ ตามความมุ่งหมายของผู้อ่านมี นักการศึกษาได้กล่าวถึงรูปแบบในการอ่านไว้ดังนี้

4.4.1 กรรณิการ์ พวงเกษม (2535: 69-70) ได้กล่าวว่า ในการสอนอ่านนั้นมีหลายแบบ ครูผู้สอนจะต้องได้ศึกษาแต่ละแบบ ว่ามีกลวิธีอย่างไร แล้วเลือกแบบที่เหมาะสมมาใช้กับนักเรียนที่ตนเองรับผิดชอบอยู่ จะช่วยให้นักเรียนได้มีพัฒนาการในการอ่านดี การสอนอ่านแต่ละแบบ จะได้กล่าวดังต่อไปนี้

1) การสอนอ่านแบบแจกลูก ได้แก่ การแยกพยัญชนะ สระ ตัวสะกด หรือวรรณยุกต์ออกจากคำ แล้วจึงอ่านรวมอีกครั้ง เป็นการอ่านแบบประสมอักษร เช่น

พยัญชนะ + สระ

ข + า อ่านว่า ขา

พยัญชนะ + สระ + ตัวสะกด

ข + า + ย อ่านว่า ขาย

พยัญชนะ + สระ + วรรณยุกต์

น + อี + อ้อ อ่านว่า นี

พยัญชนะ + สระ + ตัวสะกด + วรรณยุกต์

ร + า + น + อ้อ อ่านว่า รำน

พยัญชนะ + สระ + ตัวสะกด + ตัวการันต์

พ + แ + ท + ย์ อ่านว่า แพทย์

2) การสอนอ่านแบบเป็นคำเป็นประโยค การสอนแบบนี้ครูจะให้นักเรียนเห็นคำและความหมายเลย นักเรียนจำเป็นคำ เห็นเขียนอย่างไร ก็จำคำนั้นไปเลย แล้วครูก็ให้ดูภาพความหมายของคำ เช่น แก้ว นักเรียนจำไปเลยว่า อ่านว่า แก้ว แล้วให้ดูภาพหรือของจริงที่มีความหมายว่า แก้ว

3) การสอนอ่านแบบตรึงสระ การสอนอ่านแบบนี้จะหาสระไว้ก่อนหาพยัญชนะมาประสมโดยเปลี่ยนพยัญชนะไปเรื่อย ๆ เช่น หาสระ-า พยัญชนะอาจจะเป็น ก ข ต บ ป พ ง เป็นต้น

4) การสอนอ่านแบบใช้แผนภูมิประสมการณ วิธีสอนแบบนี้ไม่ได้ยึดแบบเรียนเป็นหลักครูนำเอาสิ่งที่นักเรียนสนใจมาจัดทำเป็นแผนภูมิประสมการณ แผนภูมิประสมการณที่ครูจัดทำขึ้นนี้ นำมาฝึกให้นักเรียนอ่านแผนภูมิประสมการณ เช่น

เราเป็นคนไทย

เราอาศัยอยู่ในประเทศไทย

เรานับถือศาสนาพุทธ

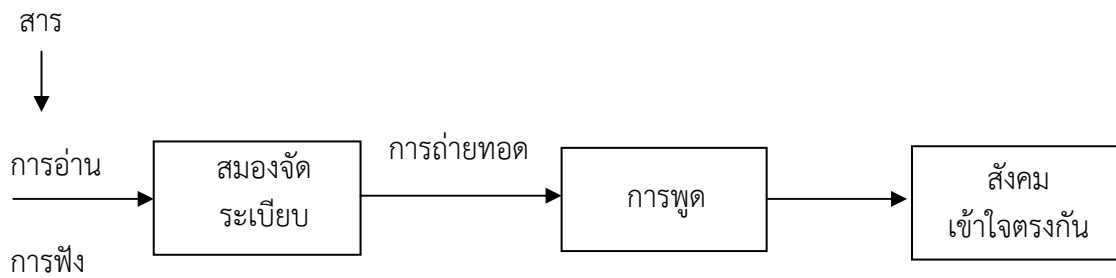
การที่ครูจะจัดทำแผนภูมิประสมการณอ่านนั้น ครูจะต้องได้พูดคุยกับนักเรียนจะได้เรื่องราวจากนักเรียนมาเขียน โดยครูนำคำที่เหมาะสมเข้ากับเรื่องราวของนักเรียน มาแต่งประโยคให้มีความสัมพันธ์กัน แล้วให้นักเรียนได้อ่านแผนภูมินั้น ๆ

แบบที่ใช้ในการสอนอ่านนั้น ครูจะต้องเป็นผู้เลือกดูว่าควรจะใช้แบบใด และเมื่อใดให้เหมาะสมกับลักษณะของบทเรียนและนักเรียนของตน จึงจะทำให้การสอนของครูได้ผล

4.4.2 สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2539: 63-65) ได้กล่าวถึง รูปแบบการอ่านเป็นข้อความที่อธิบายให้เข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการอ่านเพื่อจับใจความ ซึ่งมีหลายรูปแบบที่นักศึกษานิยมใช้ในการศึกษามีดังนี้

1) รูปแบบการอ่านที่เน้นความหมาย Goodman ได้อธิบายว่าเมื่อรับสารแล้วจะแปลความและส่งออกไป ผู้อ่านจะค้นหาความหมายของคำ ประโยค และข้อความตลอดเวลา สมองจำทำหน้าที่ตัดสินใจว่า ข้อความที่อ่านนั้นมีความหมายอย่างไร ผู้อ่านอาจต้องใช้ความรู้เดิมเข้ามาช่วยตัดสินใจ การอ่านตามรูปแบบนี้จึงเป็นขบวนการ บน-ล่าง ส่วนบน หมายถึง สมอง ส่วนล่าง หมายถึง สาร อาจกล่าวได้ว่า ภาษาพูดเปรียบเสมือนพื้นฐานสำหรับให้ความหมายในการอ่าน การรับสัญญาณหรือสัญลักษณ์ที่ต่างกัน ในบางครั้งไม่ได้ทำให้ความหมายของคำแตกต่างกัน เช่น ในสังคมหนึ่งยอมรับคำว่า มาม่า หมายถึง แม่ ดังนั้น คำว่า มาม่า จึงเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้ในสังคมหนึ่ง แต่แตกต่างไปจากอีกสังคมหนึ่งที่ใช้คำว่า แม่ ซึ่งทั้งสองคำมีความหมายเหมือนกัน

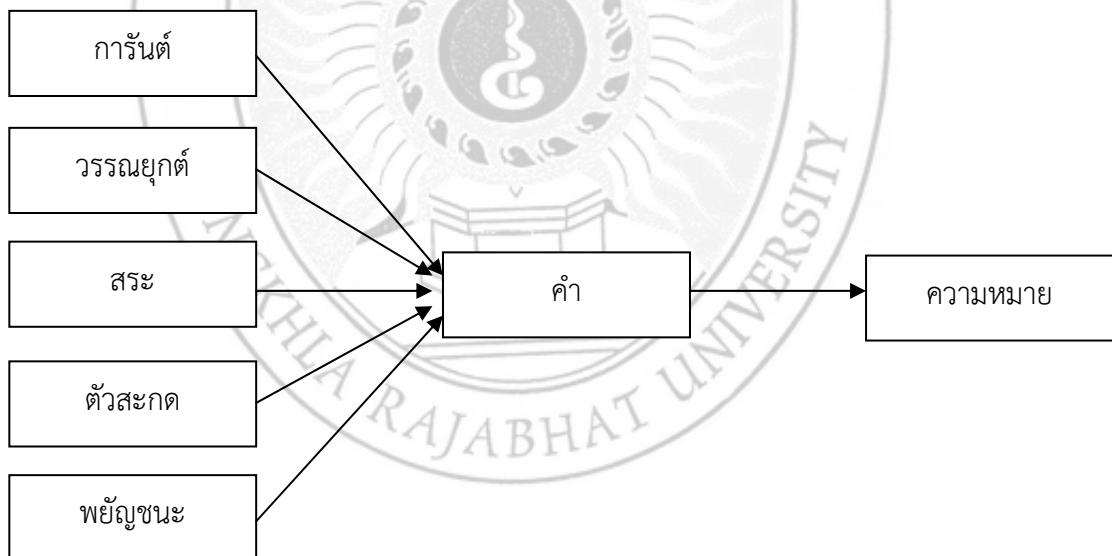

ภาพ 7 การแสดงรูปแบบ การอ่านของ Goodman

ที่มา : สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2539: 63.

จากแผนภูมิแสดงให้เห็นว่า สารที่ผู้รับได้อ่านหรือฟังจะส่งไปที่สมองเพื่อจัดระเบียบให้เข้าใจความหมาย แล้วถ่ายทอดออกมาเป็นการพูดให้สังคมรับรู้และเข้าใจความหมายตรงกัน

2) รูปแบบการอ่านที่เน้นรูปแบบล่าง-บน (Bottom-Up) เป็นแบบการอ่านเน้นความสำคัญของสาร โดยมุ่งให้ผู้อ่านศึกษารายละเอียดและทำความเข้าใจกับพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ตัวสะกด และตัวการันต์ ผู้อ่านต้องรู้จักความหมายของคำศัพท์ที่ปรากฏในเรื่องก่อน ที่จะเริ่มอ่าน แล้วจึงลงมืออ่านละเอียดจนเข้าใจ สมองจึงทำหน้าที่จับใจความสำคัญ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ภาพ 8 การแสดงรูปแบบ การอ่านแบบ Bottom-up

ที่มา : สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2539: 64.

สรุปได้ว่า รูปแบบการอ่าน มีหลายวิธี ได้แก่ รูปแบบการอ่านที่เน้นความหมาย และรูปแบบการอ่านที่เน้นรูปแบบล่าง-บน ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการอ่านที่เน้นความหมายของ Goodman ซึ่งทำให้ผู้อ่านจะค้นหาความหมายของคำ ประโยค และข้อความตลอดเวลา และใช้

ความรู้เดิมเข้ามาช่วยตัดสินใจการอ่าน ส่งผลสำคัญต่อพัฒนาการการอ่านทั้งยังเป็นหลักในการอ่านให้กับเด็กเพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของเด็กเป็นสำคัญ

4.6 การพัฒนาทักษะการอ่าน

ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในทักษะการอ่าน ผู้สอนจะต้องพยายามสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน ที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกการอ่านให้มากที่สุด มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงการพัฒนาทักษะการอ่านไว้ดังนี้

4.6.1 บันลือ พฤษะวัน (2532: 90-91) ได้เสนอวิธีการสอนอ่านของเด็กไว้ ดังนี้

1) เด็กเรียนอ่านโดยอาศัยการฟังเสียงเป็นหลัก ถ้าเราจะสังเกตการณ์สอนของครูในยุคก่อน ๆ ที่ใช้วิธีเขียนบนกระดานดำ 4-5 บรรทัด ให้เด็กอ่านนำและเพื่อน ๆ อ่านตาม (Synthetic method) เด็กจะเรียนอ่านโดยการตะโกน เมื่อฟังการอ่านนำแล้วตะโกนเลียนเสียงตามกันเด็กผู้เรียนอาศัยการฟังเสียงเป็นจังหวะ ๆ โยกตัวผกหัวและอ่านตาม เด็กเรียนโดยอาศัยการฟังเพียงอย่างเดียว นั้น ก็เพราะว่า เด็กใช้การฟังเสียงเป็นส่วนใหญ่ ส่วนสายตาจะจ้องดูหนังสือหรือไม่นั้นก็อาจใช้บ้าง แต่หูจะต้องฟังเป็นส่วนใหญ่ นับว่าเป็นวิธีการที่สอดคล้องกับรากภาษาไทย เพราะใช้เสียงพาไปได้ดีส่วนหนึ่งอาจสรุปได้ว่า เด็กเรียนอ่านโดยอาศัยฟังเสียงย่อมสอดคล้องกับ การสอนโดยวิธีสะกดตัวผสมคำของครู (Synthetic method)

2) เด็กเรียนอ่านโดยอาศัยการสังเกตภาพที่เคลื่อนไหวกับคำหรือประโยคการเรียนอ่านแบบนี้ได้อาศัยภาพเป็นหลักในการเดาภาพ การอ่านภาพเป็นหลักสำคัญ เราจะสังเกตได้ว่าการเรียนอ่านโดยวิธีนี้ นับตั้งแต่ 3-4 ขวบ เด็กจะเปิดหนังสือหรือสมุดภาพเพื่ออ่านภาพ ทำนองดูภาพเล่นเท่านั้น ต่อเมื่อเด็กได้คุ้นเคย เห็นแบบอย่างการอ่านของพี่ ๆ เด็กจึงฝึกอ่านภาพทำนองเล่าเรื่องจากภาพที่พบเห็นนั้น โดยวิธีลองผิดลองถูก หากจะกล่าวให้ชัดเจนแล้ว ภาพย่อมช่วยภาษา ทำให้เกิดภาพพจน์และความเข้าใจการอ่านได้ดีมาก เด็กจะอ่านด้วยความรู้สึกกว้างง่าย ประสบความสำเร็จได้ง่าย เพราะภาพย่อมมีความหมายมากกว่าสัญลักษณ์ในสายตาของเด็กผู้อ่าน อาจสรุปได้ว่า เด็กเรียนอ่านโดยอาศัยภาพช่วยนี้ย่อมสอดคล้องกับวิธีสอนแบบอ่าน เป็นคำเป็นประโยค (Basal Reader's Approach)

3) เด็กเรียนอ่านโดยอาศัยการจำรูปคำ (Word's figuration) เด็กเรียนอ่านได้โดยวิธีการจำรูปโครงร่างภายนอกของคำและเปรียบเทียบกับคำใหม่ การสังเกตจำรูปคำนี้ เด็กได้เปรียบเทียบความสั้นยาวของประโยคหรือคำ คำที่มีลักษณะแปลก ๆ และอื่น ๆ เด็กจะจำรูปคำดีนั้นก็โดยอาศัยความเข้าใจความหมายของคำนั้น ๆ เด็กจะต้องระลึกถึงประสบการณ์เดิมเป็นเครื่องช่วยแปลความหมาย เด็กย่อมสนใจที่จะอ่านสิ่งที่มีความหมายมากกว่าสิ่งที่มีความหมายน้อยหรือไม่มี ความหมายเลย หากจะทดลองดูความสนใจในการอ่านเป็นคำ ๆ ตามอักขรวิธีกับการอ่านเรื่องราวที่มีความหมายจะพบว่า เด็กสนใจอ่านเรื่องราวมากกว่าเป็นคำ ๆ ฉะนั้นการสอนอ่านแบบใช้แผนภูมิประสบการณ์ ย่อมให้คุณภาพและส่งผลช่วยในการจำรูปคำได้เป็นอย่างดี อาจสรุปได้ว่า เด็กเรียนอ่านโดยวิธีจำรูปคำ ย่อมสอดคล้องกับวิธีอ่านโดยใช้แผนภูมิประสบการณ์ได้ดี (Experience Approach) เช่นกัน

4.6.2 Bush and Heubner (อ้างถึงใน ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน, 2535: 53) กล่าวไว้ว่า ระดับการอ่านของคนทั่ว ๆ ไปนั้นควรจะแยกออกได้เป็น 6 ระดับ ซึ่งนำมาเปรียบเทียบกับการศึกษาของไทยได้ดังนี้

1) ระดับที่หนึ่ง ระดับเตรียมการ—ตั้งแต่เกิดจนถึงประถมศึกษาปีที่ 1 ควรพิจารณาถึงพฤติกรรมในการอ่านของเด็กประมาณ 1-6 ปี มักจะสนใจพฤติกรรมในการอ่าน ที่ออกมาในรูปภาพโต ๆ ชอบอ่านเป็นคำ ๆ และประโยคสั้น ๆ 3-4 ปี ดูโทรทัศน์ และจำบางคำ ในนั้น มักจะสนใจกับ กิจกรรมผู้ใหญ่ที่ใกล้ตัว ชอบจับต้องหนังสือหรือแมกซีน ฉีกและขว้าง เขาจะเรียนจากรูป และจำคำบอกกล่าวเกี่ยวกับรูปภาพนั้นจากผู้ใหญ่

2) ระดับที่สอง ระดับเริ่มต้นการอ่าน ระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3 เริ่มมีการเรียนการอ่านในโรงเรียนมักจะเป็นระดับอนุบาลหรือบางคนอาจอยู่ประถมศึกษาปีที่ 2 ในระดับนี้เด็กเริ่มมีความพร้อมที่จะอ่านบ้างตามสิ่งที่ถูกแนะนำ ความแตกต่างในการอ่าน ของเด็กจะเริ่มมีขึ้น ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่บ้านบางคนอาจเคยเห็นรูปภาพ หรือ ตัวหนังสือสั้น ๆ ผ่านสายตา มาแล้วจากที่บ้าน ก็เท่ากับเด็กมีประสบการณ์เดิมเป็นทุนอยู่แล้ว ง่ายต่อการเริ่มอ่าน เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครองอาจจะเคยอ่านหรือเคยเล่านิทานให้ฟังจนเด็กเกิดความชำนาญกับศัพท์ หรือคำพูดสั้น ๆ หรือเด็กบางคนที่ครอบครัว อยู่ในตัวเมืองหรือครอบครัวมีฐานะดี เด็กก็สามารถเรียนรู้จากสื่อมวลชนต่าง ๆ ในบ้าน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ก็มักจะคุ้นเคยกับคำใหม่ ๆ ได้ดี เป็นต้น เช่น คำว่า มามา นักเรียนหรือเด็กที่ดูโทรทัศน์หรือฟัง หรือเห็นการเขียนคำนี้บ่อย ๆ ก็จำได้ และมีประสบการณ์เดิมดีกว่าเด็กที่ไม่เคยได้ดู หรือฟังมาก่อน

3) ระดับที่สาม ระยะเริ่มแรกของการอ่านตามลำพัง-ประถมศึกษาปีที่ 3-6 ระยะนี้เขาเริ่มรู้จักการที่จะหาอ่านตามใจชอบ เขาเริ่มรู้คำมากขึ้น เริ่มรู้จักสนใจกับเรื่องราวของ หนังสือ ฟัง การเล่าการบอกอย่างเป็นระเบียบ สนใจคำคล้าย ๆ กัน เช่น มา พา ซึ่งจะปรากฏ ในหนังสือที่อ่านในภาษาอังกฤษ เช่นคำว่า Take make ถ้ามีห้องสมุดเด็กจะเริ่มไปค้นอ่าน หัวสตุอ่านเองตามใจชอบใน ระยะนี้

4) ระดับที่สี่ ระยะของการเปลี่ยนแปลง มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 อ่านมากขึ้น เรื่องที่อ่านจะยาวขึ้น เขาจะต้องการความช่วยเหลือในการอ่าน ถ้าเขาติดขัดเมื่อเกิดความจำเป็นเริ่มจับใจความได้รู้จักตอบคำสั้น ๆ ง่าย ๆ ของตัวเองจากหนังสือสั้น รู้จักเก็บความคิดง่าย ๆ

5) ระดับที่ห้า ระยะกลางหรือระดับขั้นต่ำของวุฒิภาวะ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-5 ลักษณะอุปนิสัยโดยทั่วไปของระดับการอ่านของเด็กวัยนี้เริ่มแสดงออกถึงการอ่านอย่างเต็มที่ เด็กเริ่มมีแววแยกแยะอย่างเห็นได้ชัด รู้จักเก็บแนวคิดจุดสำคัญ และเน้นรายละเอียด เป็นบางตอนและเริ่มเข้าใจหลักการวิจารณ์อย่างง่าย สิ่งที่สำคัญก็คือรู้จักเลือกวัสดุ อุปกรณ์จะอ่าน หน้าที่ที่จำเป็นที่จะส่งเสริม การอ่านก็คือจะต้องจัดห้องสมุด จัดวัสดุอุปกรณ์การอ่านให้พอเพียงกับความต้องการ

6) ระดับที่หก ระยะการอ่านที่ก้าวหน้า ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6-ขึ้นไป เริ่มมีวุฒิภาวะ การอ่านเต็มที่ บอนด์ (Bond) และ ทิงเกอร์ (Tinker) ได้พิจารณาถึงวุฒิภาวะที่ดีของผู้อ่านในวัยนี้ควร จะเริ่มเป็นหลักก็คือ ควรจะให้ได้อ่านนวนิยาย หนังสือที่มีคำศัพท์แปลก ๆ การอธิบายแนวคิดอย่าง กว้างขวางหนังสือตำรา หนังสือหลักวิชาการทั่ว ๆ ไป และจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ในการศึกษาหาความรู้ ให้เด็กเต็มที่กำลังกว้างขวาง จะช่วยให้เด็กเริ่มวิชาการอ่าน สนใจการอ่านมากขึ้น

4.6.3 กรรณิการ์ พวงเกษม (2535: 69-70) การสอนอ่านในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 เป็นการสอนอ่านเบื้องต้น เพื่อให้เด็กสามารถและมีความชำนาญในการอ่าน เป็นการวางรากฐานให้ก้าวหน้าต่อไป บทเรียนที่จะใช้อ่านควรเป็นบทเรียนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เด็กเห็นทุก ๆ วัน การอ่านกับงานอื่นของเด็กควรจะสัมพันธ์กัน เช่น เด็กอ่านจากแผนภูมิ อ่านป้ายประกาศ อ่านประโยคอ่านคำ ที่ประกอบรูปภาพต่าง ๆ ให้อ่าน ทั้งเดี่ยวและเป็นหมู่ เพื่อออกเสียงให้ชัดเจนถูกต้อง ให้รู้จักความหมายของคำ เข้าใจเนื้อเรื่อง ควรสอนกลไกในการอ่านที่สำคัญ เช่น การกวาดสายตาไปบนบรรทัดที่อ่านจากซ้ายไปขวาให้สม่ำเสมอ กวดขันการอ่านหนังสือที่ถูกต้อง ให้สามารถเล่าเรื่องที่อ่านนั้นได้ ส่งเสริมการอ่าน ฝึกฝนทักษะในการออกเสียง และการอ่านในใจ ให้รู้จักการประสมและการผันให้ดียิ่งขึ้น

4.6.4 กัลยา ยวนมาลัย (2539: 208-213) ได้กล่าวถึง การพัฒนาการอ่านของเด็กในวัยเด็กตอนกลาง เด็กหญิงจะมีอายุ 6-11 ปี และเด็กชาย 6-13 ปี เพราะวัยนี้เด็กจะเริ่มอ่านออกเสียงก่อนแล้วจึงอ่านในใจ เด็กจะต้องสามารถมองเห็นคำและได้ยินเสียงผู้อื่นอ่านให้ฟัง ความพิการบางอย่าง แม้แต่เล็กน้อยก็อาจทำให้เด็กไม่สนใจในการอ่านได้ เด็กที่เป็นปัญหามักอ่านหนังสือได้ช้า เด็ก 10-11 ปี จะสะกดตัวได้ดีขึ้นเรื่อย ๆ ที่ดีขึ้นเพราะอวัยวะต่าง ๆ มีวุฒิภาวะดีขึ้นอ่านหนังสือดีขึ้น อาจช่วยเหลือเด็กโดยทำบัญชีคำเพื่อให้สะกดตัวได้ถูก ในด้านการอ่าน

4.6.5 คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543: 24) โดยมีวิธีการดังต่อไปนี้

1) ผู้สอนควรอ่านหนังสือให้ผู้เรียนฟังทุกวัน โดยเฉพาะผู้เรียนที่เริ่มเรียนภาษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเคยชินในลักษณะวิธีการอ่าน และเห็นการอ่านเป็นเหตุการณ์ ที่สามารถเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

2) ขณะที่อ่าน ผู้สอนควรชี้นิ้วตามตัวหนังสือประกอบไปด้วย ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ในการอ่านทุกขั้นตอน

3) ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และเข้าใจประเด็นในเรื่องที่อ่านว่า ทุกสิ่งที่ประกอบกันขึ้นทั้งหมดคือองค์รวม ที่มีการนำเสนอเนื้อหาด้วยระบบการคิดผ่านไวยากรณ์ภาษา

4) ในระหว่างการอ่านทุกครั้ง ผู้สอนควรสนทนากับผู้เรียน เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางภาษาง่าย ๆ

5) ผู้สอนควรเลือกเนื้อหาที่สัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวของผู้เรียน และพยายามเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียนตลอดเวลา เพื่อให้เห็นประโยชน์ และความเกี่ยวพันของสิ่งที่อ่านกับชีวิตจริง

6) ผู้สอนคอยสนับสนุนให้ผู้เรียน พัฒนาทักษะการอ่านตลอดเวลา โดยอ่านจากสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว

7) ผู้สอนควรส่งเสริมกิจกรรมการอ่านของผู้เรียน ร่วมกับผู้ปกครอง หรือกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้อ่านตามลำพัง การอ่านกับเพื่อนเป็นคู่ หรือกลุ่มย่อยเพื่ออภิปรายร่วมกัน และเพื่อรับฟังและตรวจสอบความคิด ความเข้าใจซึ่งกันและกัน

4.6.6 Chall (1979 อ้างในถึง วินัย คำสุวรรณ 2548: 51-53) กล่าวถึงทักษะการอ่านพัฒนาไปตามลำดับขั้น 5 ขั้น โดยกำหนดขอบเขตตามอายุอย่างคร่าว ๆ ไม่ชี้ชัดลงไปว่าเด็กทุกคนจะต้องก้าวไปตามพัฒนาการนี้ ซึ่งการพัฒนาทักษะการอ่าน 5 ขั้นมีดังต่อไปนี้

1) ชั้น 0 อยู่ในระยะแรกเกิดถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เด็กจะเริ่มรอบรู้ในเงื่อนไขที่ต้องปฏิบัติล่วงหน้าสำหรับการอ่าน เรียนรู้การกวาดสายตาจากซ้ายไปขวา และการอ่านตามลำดับ รู้การแยกตัวอักษรออกจากคำ บางคนเริ่มเรียนรู้ที่จะอ่านสัญลักษณ์จากสื่อโฆษณาที่พบเห็นบ่อย ๆ เช่น สัญลักษณ์สถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ ชื่อประเภทกีฬาบางชนิด ชื่อสินค้าที่เด็กชอบ เด็กรุ่นใหม่จะอ่านได้เร็วกว่าเด็กรุ่นก่อน

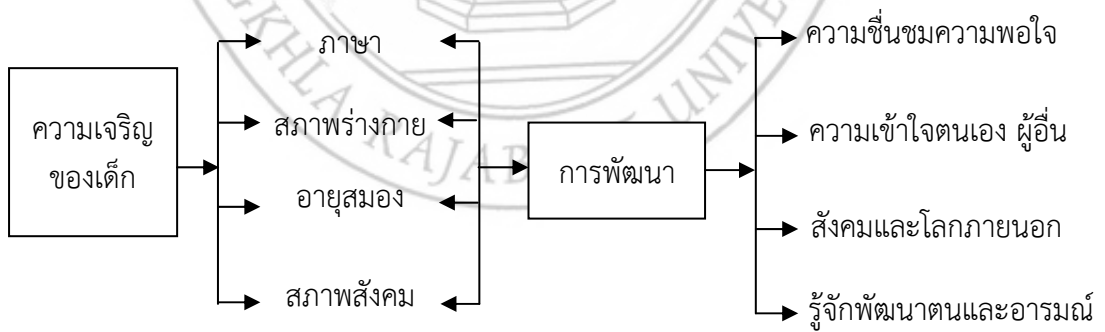
2) ชั้น 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 เด็กวัยนี้ต้องใช้ความสามารถในการออกเสียงตามคำที่อ่าน เมื่อพบตัวอักษรต้องเปล่งเสียงตามเสียงของตัวอักษรนั้น เด็กวัยนี้จะสนใจการบอกชื่อตัวอักษรอ่านออกเสียงตัวอักษร และหัดอ่านเป็นคำ

3) ชั้น 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นนี้เด็กจะรู้ภาษามากขึ้น รวมถึงการรู้คำ รู้ศัพท์ และใช้ทักษะการอ่านมากขึ้น อย่างไรก็ตามในชั้นนี้ การอ่านยังไม่ถูกนำมาใช้ในการเรียนรู้ของเด็กมากนัก เนื่องจากกลไกความต้องการในการเรียนรู้ ยังอยู่ในเนื้อหาบทเรียนที่ต้องอ่านเพียงเล็กน้อยประสบการณ์จากการฟังจะช่วยให้เด็กเรียนรู้คำมากขึ้น

4) ชั้นที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-มัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นชั้นที่ผู้เรียนได้รับข่าวสารข้อมูลใหม่ ๆ จากสิ่งพิมพ์เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ชั้นนี้จึงจำเป็นต้องอ่านเพื่อการเรียนรู้ แม้ว่าเนื้อหาในสิ่งที่อ่านจะมีความยากต่อความเข้าใจ ผู้เรียนที่ไม่สามารถเรียนรู้จากการอ่าน จะส่งผลกระทบต่อสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการในทุกวิชา

5) ชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3-มัธยมศึกษาตอนปลาย ในชั้นนี้นักเรียนส่วนใหญ่จะเป็นนักอ่านที่สมบูรณ์ มีประสบการณ์จากทักษะที่หลากหลาย ทำให้มีความสามารถในการอ่านอยู่ในระดับที่ทำความเข้าใจสิ่งที่อ่านได้เป็นอย่างดี

4.6.7 Strang (อ้างในถึง ฉวีลักษณ์ บุณยะกาญจน, 2524: 29) ได้รวบรวมแนวความคิดของเบอร์ตัน (Burton) ออลสัน (Olson) และรัสเซล (Russell) ว่าจากแนวความคิดของทั้ง 3 คนนี้สามารถที่จะจัดเป็นรูปแบบภูมิในการพัฒนาการทางภาษา ไว้ดังภาพ 9 ดังนี้

ภาพ 9 การพัฒนาการทางภาษา
ที่มา : ฉวีลักษณ์ บุณยะกาญจน, 2524: 29.

4.6.8 สาสี รักสุทธิ (2553: 31) ได้กล่าวถึง ปัจจัยหนุนให้นักเรียนในวัยเริ่มเรียนอ่านออก ปัจจัย ที่ 1 ให้นักเรียนอ่านออกเสียงดังและเต็มเสียง เพื่อจะได้ฟังการอ่านออกเสียง ว่าถูกต้อง ชัดเจน หรือไม่ เพียงใด ผู้ฝึกจะได้แก้ไขให้ถูกต้องได้ การอ่านออกเสียงจะทำให้เด็กเกิดทักษะการอ่าน และการอ่านออกเสียงของผู้ใหญ่ แล้วให้เด็กอ่านออกเสียงตามไปด้วย เป็นการช่วยฝึกให้เด็ก จำพยัญชนะ สระและคำได้ดี ปัจจัยที่ 2 ให้นักเรียนอ่านคำคล้องจอง บทร้อยกรอง โดยธรรมชาติของนักเรียนวัยนี้ ชอบในเรื่องของจังหวะความไพเราะ นักเรียนจะมีความสุขที่ได้ทำเสียงหรือทำท่วงทำนองให้เข้ากับจังหวะ หรือได้ฟังคำที่เป็นจังหวะ ประโยชน์ที่ได้จากการอ่านคำคล้องจอง บทร้อยกรอง เป็นการส่งเสริม พัฒนาการด้านภาษาของนักเรียนช่วยให้นักเรียนจำและใช้ภาษาได้ดีใช้ถ้อยคำ ได้ถูกต้องชัดเจน ทำให้นักเรียนเข้าใจคำศัพท์ หรือคำที่ครูต้องการเน้นมากขึ้น

สรุปการพัฒนาการสอนอ่านในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 นี้ เป็นการสอนอ่านเบื้องต้น จะเริ่มอ่านออกเสียงก่อน หนังสือที่จะใช้อ่านควรเป็นหนังสือที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เด็กเห็นทุก ๆ วัน อ่านคำคล้องจอง บทร้อยกรอง ซึ่งโดยธรรมชาติของนักเรียนวัยนี้ชอบในเรื่องของจังหวะความไพเราะ การสร้างนิสัยและความรู้สึก อันดีที่มีต่อหนังสือ ถ้าเด็กอ่านหนังสือแล้วได้รับความสนุกเพลิดเพลิน เด็กจะเห็นว่า การอ่านเป็นของดี เด็กจะพอใจและสนใจต่อการอ่านมาก เป็นการสร้างนิสัยที่ดีให้กับเด็ก ทำให้เด็กรักการอ่าน และใช้การอ่านให้เกิดประโยชน์ในการเรียนต่อไป

4.7 วิธีการอ่านหนังสือ

วิธีการอ่านหนังสือสามารถแบ่งออกเป็นชนิดต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าจะใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ซึ่งแต่ละวิธีมีข้อดี ข้อด้อยแตกต่างกัน มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงวิธีการอ่านหนังสือแบบต่าง ๆ ไว้ดังนี้

4.7.1 ศรีนวล บุญยวัฒน์ (2514: 4) ได้สรุปวิธีการอ่านหนังสือ ซึ่งแบ่งออกเป็น 8 แบบ ดังนี้

1) อ่านอย่างศึกษา การอ่านแบบนี้จำเป็นต้องอ่านให้ละเอียดถี่ถ้วน ผู้อ่านต้องใช้ความพิถีพิถันมาก ต้องพยายามทำความเข้าใจเรื่องราวให้ได้ทุกบททุกตอน รู้จักบททวนประมวลความคิดให้รอบรู้เชี่ยวชาญ วิธีนี้ใช้สำหรับอ่านตำราวิชาการ ที่ต้องการศึกษาอย่างละเอียดลึกซึ้ง

2) อ่านอย่างถี่ถ้วน การอ่านแบบนี้ใช้เมื่ออ่านเรื่องที่ต้องการทำความเข้าใจ หรือต้องการให้รอบรู้เชี่ยวชาญน้อยกว่าแบบแรก เช่น อ่านเพื่อทำค่านิยม ผู้อ่านย่อมต้องอ่านอย่างระมัดระวังถี่ถ้วนเพื่อหาแง่มุม คัดค้านหรือสนับสนุนหนังสือเรื่องนั้น การอ่านข้อความในสัญญา ก็ต้องอ่านอย่างถี่ถ้วนเช่นเดียวกัน คำบางคำ เช่น คำว่า “แต่ ถ้า และ” เราจะอ่านข้ามไปไม่ได้ เพราะแต่ละคำล้วนมีความหมาย ถ้าเราข้ามไปจะทำให้ความหมายผิดหมด

3) อ่านอย่างรวดเร็ว แบบนี้ใช้สำหรับอ่าน นวนิยาย หนังสือพิมพ์ รายงาน หรือหนังสืออื่น ๆ ที่ไม่ต้องการศึกษาให้ละเอียดลออนัก นอกจากนั้น ยังใช้อ่านเพื่อทบทวนความจำ อ่านเรื่องที่เคยผ่านสายตามาแล้ว หรือเรื่องที่ผู้อ่านมีพื้นความรู้ มีประสบการณ์มาบ้าง จึงจะใช้วิธีอ่านอย่างรวดเร็วนี้ได้

4) อ่านอย่างคร่าว ๆ ผู้อ่านที่มีความมุ่งหมายจะค้นหาคำตอบเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะ เช่น ค้นหาชื่อ หาวันที่ สถานที่ หาคำตอบ หาข้ออ้างอิง หรือผู้ที่ต้องการตรวจสอบรายการ

เรื่องว่ามีอะไรบ้าง ดูสำนวนโวหาร ท่วงทำนองการแต่ง คำโคร่งเรื่องเพื่อให้รู้ว่าหนังสือเล่มนั้นสมควรอ่านหรือไม่ ควรใช้การอ่านแบบนี้ ผู้อ่านเพียงแต่อ่านดูคร่าว ๆ ก็จะได้แนวทางตามความประสงค์ของตนโดยไม่ต้องอ่านอย่างละเอียด

5) อ่านได้ หรืออ่านออก หมายถึงว่าจะอ่านอะไรหรืออย่างไรก็ได้ จะเกิดผลอย่างไรก็ได้ เช่น สามารถอ่านออกเสียงคำและประโยคได้ แต่อาจไม่เข้าใจความหมายหรือไม่ได้อรรถรสของคำหรือประโยคนั้น

6) อ่านเป็น หมายถึง การอ่านให้ได้เรื่อง จับใจความสำคัญได้ แสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่อ่านได้ อ่านแล้วได้รสและสามารถประเมินค่าสิ่งที่อ่านได้ นำสิ่งที่อ่านไปใช้ให้เป็นประโยชน์ อ่านเข้าใจได้ในเวลาสั้น ไม่ว่าจะอ่านหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร จุลสาร อ่านแล้วต้องรู้เรื่องราวตลอด อย่างแจ่มแจ้ง ได้รสชาติจากการอ่าน วินิจฉัยคุณภาพได้รู้จักคัดเลือกรื่องที่จะเกิดประโยชน์มาใช้และรู้จักเลือกอ่านได้เหมาะสมตามความต้องในแต่ละโอกาส

7) อ่านเร็ว นั้นไม่ได้มุ่งเฉพาะความว่องไวในการอ่านว่า อ่านได้ก็คำต่อคำที่ ยังต้องคำนึงความเข้าใจตามลักษณะของจุดประสงค์ของการอ่านอีกด้วย การอ่านเร็วจะต้องควบคู่กันไปทั้งสองอย่าง คือใช้เวลาน้อยและเข้าใจเนื้อหาที่อ่าน

8) อ่านเก่ง หมายถึง อ่านแล้วเข้าใจเนื้อหาตามตัวอักษร และเข้าใจนัยสำคัญบางประการที่แฝงอยู่ สามารถสร้างแนวคิดใหม่ รวมทั้งแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านได้

4.7.2 กัลยา ยวนมาลัย (2539: 26–30) ได้กล่าวถึงวิธีการอ่านหนังสือไว้ดังนี้ การอ่านหนังสือหรือสิ่งพิมพ์แต่ละประเภทนั้น ผู้อ่านย่อมมีกลวิธีในการอ่านที่แตกต่างกันออกไปตามวัตถุประสงค์และประเภทของหนังสือที่อ่าน เช่น เมื่ออ่านข่าวก็เพื่อให้ทราบข่าวสารเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และเพื่อจะได้เข้าใจและทันต่อเหตุการณ์ จึงควรอ่านให้มีปริมาณมากที่สุด และในบางครั้งก็ต้องอ่านอย่างวิพากษ์วิจารณ์ด้วย ขณะอ่านต้องคิดว่าข่าวนั้นเป็นข่าวอะไรเกิดขึ้นที่ไหน เมื่อไร และมีอะไรที่ควรจะทราบเพิ่มเติมอีกบ้าง ซึ่งเป็นการอ่านที่มีคุณภาพได้สาระเรื่องราว หรือในการอ่านตำราวิชาการ สารคดี ก็เพื่อศึกษาหาความรู้ทำให้เป็นผู้รอบรู้ในศิลปวิทยาการต่าง ๆ

4.7.3 ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2545: 49–50) ได้เสนอแนวทางวิธีการสอนการอ่านออกเสียงไว้ดังนี้

1) ในการอ่านครั้งหนึ่ง ๆ ครูควรตั้งความมุ่งหมายไว้แต่เพียงอย่างเดียวและบอกให้นักเรียนทราบความมุ่งหมายนั้นด้วย

2) ไม่ใช้เวลานานเกินไปในการฝึกคร่าวหนึ่ง ๆ เพราะจะทำให้เด็กเบื่อ ฝึกบ่อย ๆ ในระยะสั้น ๆ จะได้ผลดีกว่า

3) การสอน ให้อ่านคำยากนั้น ถ้าครูหาวิธีแทรกหลักเกณฑ์การอ่านตามอักขรวิธีให้พอเหมาะกับวัย และตามควรแก่โอกาสแล้วจะเป็นประโยชน์มาก เพราะเด็กจะได้รับความรู้อย่างมีหลักเกณฑ์ซึ่งจะช่วยให้จำได้แม่นยำ

4) การเลือกข้อความที่จะฝึกผู้เรียนให้เหมาะสมจากหนังสือแบบเรียนหรือหนังสืออื่น ๆ

5) ข้อความที่เป็นร้อยแก้วควรให้ผู้เรียนฝึกอ่านเดี่ยว ส่วนร้อยกรองให้อ่านได้ทั้งหมู่และเดี่ยว แล้วแต่ครูจะเห็นสมควร ไม่ควรจะฝึกหัดผู้เรียนให้อ่านร้อยแก้วเป็นหมู่เพราะไม่มีโอกาสใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนอ่านผิดธรรมดาไป

6) ประโยชน์ส่วนใหญ่ของการอ่านทำนองเสนาะอยู่ที่ทำให้ผู้เรียนสนุกกับจังหวะในการอ่าน และทำความเข้าใจความไพเราะของบทร้อยกรองง่ายยิ่งขึ้น ดังนั้นในการอ่านออกเสียงทำนองเสนาะส่วนใหญ่จะพึงเล็งถึงความถูกต้อง ชัดเจน และน้ำเสียง ตลอดจนจังหวะวรรคตอน จึงควรมีการสอนอ่านทำนองเสนาะเท่าที่ครูและผู้เรียนจะทำได้

7) อ่านออกเสียงต้องคำนึงถึงผู้ฟัง ถ้าอ่านหนังสือแบบเรียน ผู้เรียนจะไม่สนใจฟังทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่า การอ่านของตนนั้นไม่มีประโยชน์ ดังนั้นเพื่อเป็นการบังคับให้ฟัง ครูควรให้ผู้เรียนอ่านหนังสืออื่นที่ไม่ใช่แบบเรียน และครูควรเลือกคำยาก ๆ มาสอนก่อนแล้วจึงให้ลงมืออ่าน ไม่ควรให้ผู้เรียนอ่านไปผิด ๆ ก่อนแล้วแก้ไข ควรแก้เมื่ออ่านจบแล้วไม่ควรแก้กลางคัน

8) ผู้เรียนควรได้รับการฝึกหัดอ่านข้อความทั้งที่เคยเห็นและไม่เคยเห็นเพราะผู้เรียนจะใช้ทั้งสองอย่างในชีวิตจริง

4.7.4 ผจกาวต พูลแก้ว (2547: 84–85) ได้กล่าวถึงหลักทั่วไปในการอ่านออกเสียงไว้ดังนี้

1) ความชัดเจน หมายถึง ออกเสียงได้ชัดเจนชัดคำทั้งเสียงสระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ และคำควบกล้ำ และอ่านให้ชัดเจนได้ยินโดยทั่วถึง ไม่ดังหรือค่อยเกินไป

2) ความถูกต้อง คือ ผู้อ่านสามารถออกเสียงได้ถูกต้องตามอักขรวิธีของไทยหรือของภาษาอื่นที่ไทยนำมาใช้ รวมทั้งการอ่านถูกต้องตามความนิยมด้วย

3) ความคล่องแคล่ว หมายถึง ความคล่องแคล่วในการอ่านออกเสียงได้ต่อเนื่องไม่ติดขัด หรือเสียจังหวะ ความคล่องแคล่วนี้จะเกิดการได้ฝึกฝนบ่อย ๆ และสม่ำเสมอจนเกิดทักษะในการอ่าน ก็จะเกิดความคล่องแคล่วในการอ่านได้

4) การเว้นจังหวะวรรคตอน เป็นสิ่งสำคัญในการอ่านออกเสียง เพราะถ้าผู้อ่านเว้นจังหวะหรือวรรคตอนผิดที่ เช่น หยุดเว้นวรรคกลางประโยค หรือกลางข้อความก็จะทำให้ความหมายผิดไป ผู้ฟังเข้าใจความหมายคลาดเคลื่อนผิดไปจากความหมายที่แท้จริงได้ ผู้อ่านจึงควรอ่านทำความเข้าใจข้อความให้ดีกว่าก่อนว่าควรเว้นวรรคตอนที่ไหน อย่างไร

สรุปได้ว่า วิธีการอ่านหนังสือมีหลากหลายวิธี เช่น อ่านอย่างศึกษา อ่านอย่างถ่องถ้วน อ่านอย่างรวดเร็ว อ่านอย่างคร่าว ๆ อ่านได้ อ่านเป็น อ่านเร็ว อ่านเก่ง ซึ่งวิธีการอ่านหนังสือที่ผู้วิจัยนำมาใช้วิจัยในครั้งนี้ เป็นการอ่านเบื้องต้น คือผู้เรียนสามารถอ่านออกเสียงคำและประโยคได้และเข้าใจความหมายของคำหรือประโยคนั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

4.8 ความเข้าใจในการอ่าน

ความเข้าใจในการอ่าน ถือเป็นหัวใจสำคัญของการอ่าน มีผู้ระบุถึงความสำคัญของความเข้าใจในการอ่าน Lapp and Flood (1978: 161) ให้ความเห็นว่า หากความเข้าใจในการอ่านไม่เกิดขึ้น การอ่านก็ไม่เกิดขึ้นเช่นกัน เพราะการอ่าน คือ ความเข้าใจ

4.8.1 องค์ประกอบความเข้าใจในการอ่าน

ความเข้าใจในการอ่าน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการอ่านเป็นอย่างยิ่ง หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นหัวใจของการอ่าน ทั้งนี้เพราะจุดประสงค์เบื้องต้นของการอ่านโดยทั่วไปคือ เพื่อความเข้าใจในเรื่องที่อ่าน อ่านแล้วสรุปได้ใจความ ดังนั้นถ้าอ่านแล้วไม่เข้าใจเรื่องก็ทำให้ไม่ทราบว่าผู้เขียนต้องการที่จะสื่ออะไรทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของการอ่าน ทั้งนี้มีผู้เชี่ยวชาญทางการอ่านกล่าวถึงความเข้าใจในการอ่านไว้ดังนี้

1) ซวาล แพร์ตกุล (2520: 134) ได้ให้ความหมายของความเข้าใจว่าเป็นความสามารถในการผสมแล้วขยายความรู้ความจำให้ได้ไกลออกไป จากเดิมอย่างสมเหตุสมผลซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติหลายประการดังนี้ คือ

- 1.1) รู้ความหมายและรายละเอียดย่อย ๆ ของเรื่องมาก่อนแล้ว
- 1.2) รู้ความเกี่ยวข้องความสัมพันธ์ระหว่างขั้นและความรู้ย่อย ๆ เหล่านั้น
- 1.3) สามารถอธิบายสิ่งเหล่านั้นได้ด้วยภาษาของตนเอง
- 1.4) เมื่อพบสิ่งอื่นใดที่มีสภาพทำนองเดียวกับที่เคยเรียนรู้มาก่อน ก็สามารถ

ตอบและอธิบายได้

2) ทรงพันธ์ วรรณมาศ (2524: 2-3) ได้แสดงความคิดเห็นว่า การที่ผู้อ่านจะมีความเข้าใจในการอ่านและจับใจความได้นั้น จะต้องสืบเนื่องมาจากการอ่านได้เกิดทักษะ 5 ชั้น ตามลำดับคือ

- 2.1) ชั้นที่ 1 อ่านออก เป็นหลักการอ่านเบื้องต้น ตั้งแต่วัยเด็กเริ่มหัดอ่าน ก็จะต้องอ่านออกเสียงให้ถูกต้อง หรือเมื่ออ่านตำราออก เสียงก็ยังคงเป็นส่วนสำคัญอยู่
- 2.2) ชั้นที่ 2 อ่านคล่อง หมายถึง การอ่านในใจ ซึ่งเป็นการอ่านขั้นสูง เพราะเมื่ออ่านออกเสียงเกิดความชำนาญแล้ว การอ่านในใจก็จะตามมา การอ่านประเภทนี้จะต้องกินเวลาในการอ่านสั้น ๆ
- 2.3) ชั้นที่ 3 อ่านเข้าใจเรื่อง ได้แก่ การอ่านแล้วได้รับความรู้ใหม่
- 2.4) ชั้นที่ 4 อ่านแยกแยะชนิดของข้อความได้ โดยเฉพาะข้อความจริง

ข้อคิดเห็น และข้อแสดงอารมณ์

2.5) ชั้นที่ 5 อ่านแล้วตีความ หรือวินิจฉัยสารได้ ชั้นนี้เป็นชั้นที่จำเป็นมากที่สุดในการอ่านหนังสือ ซึ่งผู้อ่านจะต้องเข้าใจว่า ผู้เขียนได้ส่งสารอะไรมาให้อ่านบ้างโดยผู้อ่านต้องพิจารณาเอง

3) สำลี รักสุทธี (2553: 3-4) ได้กล่าวถึง ระดับคุณภาพการอ่านไว้ดังต่อไปนี้

3.1) อ่านออก คือ อ่านออกเป็นคำ ๆ เพียงรู้ว่าคำนั้น ๆ อ่านว่าอย่างไร แต่ไม่สามารถวิเคราะห์ เชื่อมโยงเนื้อหา สารที่อ่านให้เกิดการปะติดปะต่อ สัมพันธ์กันจนสามารถสรุปสาระ สำคัญที่อ่านได้

3.2) อ่านได้ คือ อ่านได้ว่าคำนั้น ข้อความนั้น ประโยคนั้นอ่านว่าอย่างไร แต่ไม่สามารถคิดวิเคราะห์เนื้อหาที่ลึก ตีความที่ซับซ้อน หรือเข้าใจเนื้อหาสาระ และรายละเอียดของเรื่องที่ยากจนสามารถสรุปเนื้อหาสาระสำคัญและข้อคิดที่เรื่องที่อ่านได้

3.3) อ่อนคล่อง เป็นการอ่านออกเสียงคำที่กำหนดให้อ่านนั้นทันที เมื่อพบแล้วอ่านออกเสียงได้ทันที ไม่ตะกุกตะกัก ไม่หยุดแม้แต่ครู่หนึ่ง ที่สำคัญที่ควรจำก็คือ จะต้องอ่านได้

ถูกต้องตรงตามคำ ซึ่งมีพยัญชนะ และสระที่ประสมกันนั้นด้วย เช่น “ ตา ” ต้องอ่านว่า “ ตา ” ไม่ใช่
อ่านว่า “ มา ” หรือ นักเรียนจะหยุด แล้วสะกดคำว่า “ ตอ อา ตา ” ก่อน

3.4) อ่านเร็ว คือ ความสามารถในการอ่านคำ ข้อความ หรือประโยคได้
คล่องแคล่วรวดเร็ว เป็นการพัฒนาจากการอ่านออก อ่านได้ และอ่านคล่องมาแล้ว แต่ไม่สามารถจับ
ใจความสำคัญ หรือสรุปประเด็นของเรื่องที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่สามารถตีความ วิเคราะห์
สังเคราะห์เรื่องที่อ่านให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพได้ดีเท่าที่ควร และไม่สามารถนำสาระที่อ่านไป
ปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อการดำรงชีวิตของตนเองและคนอื่นได้อย่างมีคุณภาพ

3.5) อ่านเป็น คือ ความสามารถในการแปลข้อมูลข่าวสาร สาระ ความรู้จาก
ตัวอักษรหรือเรื่องที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ อ่านเรื่องแล้วสามารถวิเคราะห์เข้าใจ
เนื้อหาสาระที่อ่านอย่างทะลุปรุโปร่งไม่ว่าจะยากหรือซับซ้อนเพียงใด เมื่ออ่านเสร็จสามารถสรุปเนื้อหา
ใจความสำคัญและข้อคิดของเรื่องที่อ่านได้ตามสาระจริงของเรื่องนั้น ๆ ไม่ตีความเขวจากภาวะจริงที่
ปรากฏในเรื่องที่อ่าน

4) สนิท ตั้งทวี (2526: 18) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความเข้าใจในการอ่านว่า
ต้องอาศัยความสามารถหลายด้านประกอบกัน คือ

- 4.1) การเข้าใจความหมายของคำศัพท์
- 4.2) การเรียงลำดับความได้
- 4.3) จับความคิดสำคัญได้
- 4.4) การสังเกตความสัมพันธ์ของข้อความที่อ่าน
- 4.5) แยกประเภท สรุปความ และคาดการณ์ล่วงหน้าได้

5) กรมวิชาการ (2545: 15) ได้กล่าวถึง ความเข้าใจในการอ่านตามทฤษฎีของ
สกีมา ได้แยกลักษณะความสามารถในการอ่านที่แสดงให้เห็นว่า ผู้อ่านมีความเข้าใจในการอ่าน 4
ประการคือ

5.1) การอ่านและเข้าใจตามตัวหนังสือ ได้แก่ การอ่านเพื่อตอบคำถามซึ่ง
ถามตรง ๆ ในเรื่อง

5.2) การอ่านเพื่อตีความ เป็นการอ่านเพื่อหาความคิดสำคัญของเรื่อง หา
ข้อสรุปของเรื่อง หาเหตุและผล การแก้ปัญหา

5.3) การอ่านเพื่อวิเคราะห์ เป็นการอ่านเพื่อประเมินสิ่งที่อ่าน ตัดสินว่าถูก
หรือผิด หรือหาคุณภาพในสิ่งที่อ่าน การอ่านเพื่อวิเคราะห์เป็นการอ่านเพื่อหาความแตกต่างระหว่าง
ข้อเท็จจริง กับความคิดเห็น หาข้อแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับจินตนาการ

5.4) การอ่านเพื่อสร้างสรรค์ เป็นการอ่านแล้วสามารถบอกแนวคิดข้อคิด
จากเรื่องที่อ่านได้

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของความเข้าใจในการอ่านมีความสำคัญและจำเป็น
ต่อผู้อ่านเป็นอย่างดี และการที่จะอ่านให้เข้าใจได้นั้น ต้องเป็นไปตามลำดับขั้น คือ อ่านออกเสียง
อ่านแล้วเข้าใจเรื่องราวได้ตรงกับความต้องการ เช่น ความรู้เรื่องคำศัพท์ใหม่ ๆ ประโยค องค์ประกอบ
ทางด้านสติปัญญา และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน สามารถแยกแยะ ตีความ และวินิจฉัยในเรื่องที่
อ่านได้ถูกต้อง ซึ่งความเข้าใจในการอ่านที่ผู้วิจัยนำมาใช้วิจัยในครั้งนี้ เป็นการอ่านเบื้องต้น อ่านออก

สามารถอ่านออกเสียงคำและประโยคได้ และเข้าใจความหมายของคำหรือประโยคนั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

4.8.2 เด็กกับความสนใจในการอ่าน จำแนกตามอายุ

มีนักวิชาการได้กล่าวถึง ความสนใจในการอ่าน จำแนกตามอายุของเด็ก ดังนี้

1) ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์ (2523: 42-43) ได้กล่าวถึง วัยของเด็กที่มีความสนใจต่อสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว และสนใจต่อการอ่านโดยจำแนกอายุไว้ดังนี้

1.1) เด็กอายุ 6 – 7 ขวบ

1.2) ความสนใจทั่วไป

1.2.1) สนใจเรื่องต่าง ๆ ใกล้ตัว เช่น

(1) ธรรมชาติของคน สัตว์ และพืช

(2) สิ่งแวดล้อม

(3) ความเป็นมาของชีวิต

1.2.2) สนใจฟังร้อยกรองสั้น

1.2.3) สนใจเรื่องเล่า หรือนิทานเกี่ยวกับสิ่งต่อไปนี้

(1) นิทานเกี่ยวกับสัตว์ ธรรมชาติรอบตัว

(2) เทพนิยาย

1.2.4) ความสนใจในการอ่าน

(1) ชอบดูรูปภาพในหนังสือ ถ้ามีผู้อ่านให้ฟังก็จะยิ่งชอบมากขึ้น

(2) ชอบฝึกหัดอ่านโดยเฉพาะแบบหัดอ่าน

2) ถวัลย์ มาตจรัส (2538: 27-28) ได้กล่าวถึง ความสนใจเกี่ยวกับด้านการอ่านหนังสือของนักเรียน และได้แยกแยะความเข้าใจด้านการอ่านหนังสือของเด็ก ๆ ตามอายุ และในการประชุมปฏิบัติการเขียนหนังสือสำหรับเด็กที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร) ร่วมกับ UNESCO ได้สรุปเรื่องที่ได้สนใจไว้ดังนี้

2.1) อายุ 1-3 ปี จะชอบเรื่องสั้น ๆ มีตัวละคร 2-3 ตัว โครงเรื่องไม่ซับซ้อน และจบเรื่องด้วยความสมหวัง

2.2) อายุ 4-5 ปี จะชอบเทพนิยาย นิยายเกี่ยวกับสัตว์ ชอบฟังเพลงเท่กล่อม

2.3) อายุ 6-7 ปี ชอบและสนใจอ่านเรื่องสั้น ๆ เกี่ยวกับเทพนิยาย นิทานเกี่ยวกับธรรมชาติ ถ้าโครงเรื่องซับซ้อนไม่มากนักเด็กจะเข้าใจได้

2.4) อายุ 8 ปี ชอบเรื่องง่าย ๆ ที่อ่านเข้าใจด้วยตัวเอง ประเภทเทพนิยาย นิยายพื้นบ้าน นิทาน

2.5) อายุ 9-10 ปี ชอบนวนิยาย สารคดี ชอบอ่านหนังสือด้วยตนเอง ชอบอ่านหนังสือที่มีเนื้อหาสาระเรื่องวิทยาศาสตร์ ธรรมชาติ เครื่องยนต์กลไก ชีวิตประวัติของบุคคลสำคัญ เด็กผู้หญิงสนใจโคลง กลอน ส่วนเด็กผู้ชายไม่ค่อยชอบ ภาษาที่ใช้เขียนเรื่องให้เด็กวัยนี้อ่าน ควรใช้ภาษาพูด เด็กจะให้ความสนใจติดตามอ่าน

2.6) อายุ 11-16 ปี การเขียนเรื่องให้เด็กวัยนี้อ่านจะต้องใช้เทคนิคและกรรมวิธี เช่นเดียวกับการเขียน เรื่องสำหรับผู้ใหญ่ เด็กวัยนี้ชอบอ่านเรื่องยาว เรื่องที่มีเนื้อหาสาระ เรื่องสมจริง

3) สุรินทร์ มั่นเศรษฐวิทย์ (2540: 6-8) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของความสนใจในการอ่านมีดังนี้

3.1) องค์ประกอบทางด้านสังคม หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่มีอยู่รอบตัวนักเรียน ในการสอนครูจำเป็นต้องคำนึงสภาพทางสังคมพื้นฐาน และที่เกี่ยวกับทางครอบครัวของนักเรียน วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา การจัดอุปกรณ์การสอนและวิธีการสอนที่สอดคล้องกัน

3.2) องค์ประกอบด้านความพร้อม หมายถึง ความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ และสติปัญญาที่สามารถเริ่มต้นอ่าน

3.3) องค์ประกอบทางด้านโรงเรียน ได้แก่ การจัดบรรยากาศการจัดกิจกรรม ให้ตอบสนองกับความต้องการของนักเรียน การปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการอ่านและรักการอ่านเห็นความสำคัญของการอ่าน เกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จ ให้การสนับสนุนจัดหางบประมาณ ตลอดจนสื่อการสอนให้คำแนะนำหาทางส่งเสริมให้ครูได้ศึกษาค้นหาวิธีใหม่ ๆ ที่จะนำไปใช้ได้

4) กรมวิชาการ (2545: 89-90) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความสนใจการอ่านหนังสือต้องประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

4.1) ความรู้และประสบการณ์ของผู้อ่าน ผู้อ่านที่มีความรู้มากมายนัยก็ย่อมอ่านหนังสือได้เข้าใจกว่าผู้ที่มีความรู้น้อย นอกจากนี้แล้วประสบการณ์ของผู้อ่าน ก็มีส่วนที่จะทำให้เข้าใจเรื่องที่อ่านได้รวดเร็ว

4.2) ความรู้ด้านภาษา ผู้อ่านจะอ่านเรื่องเข้าใจและได้รับประโยชน์อย่างคุ้มค่าควรจะเข้าใจในเรื่องคำที่ใช้ในหนังสือที่อ่าน

4.3) วิธีเขียนของผู้แต่ง ผู้อ่านควรรู้จักแบบการเขียนของผู้แต่ง ซึ่งแตกต่างกันตามยุคสมัยและบุคคล แบบการเขียนของแต่ละคนนั้นไม่เหมือนกัน

4.4) นิสัยรักการอ่าน เป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่จะทำให้การอ่านประสบความสำเร็จ ถ้ามีนิสัยรักการอ่าน ก็จะอ่านหนังสืออย่างเสมอไม่ต้องรอให้ใครมาบังคับ นิสัยรักการอ่าน ต้องใช้เวลาในการปลูกฝังและฝึกหัด ถ้าหัดตั้งแต่ยังอายุน้อย จะได้ผลมากกว่าหัดตอนอายุมาก

5) จินตนา ไบกาซูยี (2542: 20-27) ได้กล่าวถึง ความสนใจในการอ่านของเด็กแต่ละวัย ดังนี้

5.1) เด็กวัยเริ่มเรียน 2-5 ปี เด็กวัยนี้อ่านหนังสือไม่ออก แต่ดูภาพและฟังเรื่องราวได้ ความสนใจในเด็กวัยนี้จึงชอบพูดคำคล้องจอง ชอบดูภาพสีสด ๆ ชอบสัตว์ ชอบดูรูป และฟังเรื่องที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมของตนเอง เช่น เด็กที่อยู่ใกล้แม่น้ำชอบดูรูปเรือ เรื่องที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสัตว์พูดได้การผจญภัยของสัตว์ต่าง ๆ เป็นต้น

5.2) เด็กวัยประถมศึกษา อาจแบ่งออกเป็นวัยต่าง ๆ ดังนี้

5.2.1) วัย 6-7 ปี เด็กวัยนี้อ่านหนังสือได้บ้างแล้ว แต่ยังไม่คล่องแคล่วเริ่มมีความคิดมากขึ้น มีจินตนาการมากขึ้น ชอบเรื่อง นางฟ้า นิทาน ตัวละครดีและตัวละครร้าย อยากรู้ อยากเห็นเกี่ยวกับธรรมชาติ สนใจเกี่ยวกับชีวิตและสิ่งแวดล้อมดำเนินเรื่องรวดเร็ว ไม่มีบทบรรยายมาก

5.2.2) วัย 8-9 ปี เด็กวัยนี้อ่านหนังสือได้มากขึ้น ชอบอ่านนิทาน นิยาย เช่นนิทานพื้นเมือง นิทานตำนาน ซึ่งมีเนื้อเรื่องดำเนินไปอย่างสนุกสนาน เนื้อเรื่องมีความซับซ้อนขึ้นบ้าง มีตัวพระเอก นางเอก ผู้ร้าย และตัวเทวดามาโปรด นอกจากนี้ยังสนใจเกี่ยวกับชีวิตจริงมาก

ขั้นข้อพึงระวังในการเขียนเรื่องให้เด็กวัยนี้คือ ผู้อ่านมักเปรียบเทียบตัวเองกับตัวละครที่แต่งขึ้น ผู้เขียนต้องระมัดระวังในการเขียนตัวละครให้มีลักษณะโน้มน้าวจิตใจเด็ก ให้เกิดเจตคติที่ดี มีความเมตตากรุณากล้าหาญ อดทน มานะบากบั่น เอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ได้ จึงต้องระมัดระวังในการสร้างวีรบุรุษวีรสตรีในเรื่องให้ดี

สรุปองค์ประกอบของความสนใจในการอ่านนั้นมีหลายด้าน ทั้งด้านของตัวผู้อ่านเอง เช่น ปัจจัยในด้านวัยของผู้อ่าน สิ่งแวดล้อมของการอ่าน ความสนใจในการอ่าน เช่น เด็กที่มีอายุ 6-7 ปี จะสนใจเรื่องสั้น ๆ ที่มีรูปภาพประกอบ ขนาดโตพอสมควร สีสดใสสวยงาม จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับเทพนิยาย นิทานเกี่ยวกับธรรมชาติ โครงเรื่องซับซ้อนไม่มากนัก จากนั้นก็จะให้คนใกล้ชิดอ่านหรือเล่าเรื่องราวให้ฟังหรือเพื่อที่จะอ่านตาม

4.9 การวัดผลประเมินผลการอ่าน

การวัดประเมินผลความสามารถในการอ่าน ควรดำเนินการให้เป็นกระบวนการอย่างชัดเจน สามารถตรวจสอบได้ ครูผู้สอนสามารถเลือกรูปแบบและวิธีการให้เหมาะสมกับระดับชั้นและศักยภาพของผู้เรียน

4.9.1 ความสามารถในการอ่าน

มีนักวิชาการได้กล่าวถึง ความสามารถในการอ่าน ไว้ดังนี้

1) ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542: 17-19) ได้กล่าวถึงความสามารถในการอ่านนั้นประกอบด้วย

1.1) อ่านได้ถูกต้องตามตัวสะกดการันต์ และอ่านออกเสียงถูกต้องตามอักขรวิธี
1.2) ไม่มีนิสัยเสียในการอ่าน ซึ่งทำให้อ่านช้า เช่น ลอยหน้าหรือสายหน้าไป ด้วยเวลาอ่านทำปากขมุขมิบเวลาอ่านในใจ ใช้มือแตะน้ำลายทุกครั้งเวลาเปิดหน้าหนังสือ ใช้มือชี้ไปด้วยเวลาอ่าน และการอ่านย้อนกลับไปกลับมา

1.3) อ่านได้รวดเร็ว รู้จักกวาดสายตารวดเร็ว และรู้จักอ่านข้ามคำเพื่อเลือกหยิบความ เช่น การอ่านข่าวพาดหัว การอ่านวรรณคดี และการอ่านสารบัญ เป็นต้น

1.4) มีสมาธิในการอ่าน

1.5) เข้าใจเรื่องที่อ่านได้อย่างรวดเร็ว ฉับไว ถูกต้อง

1.6) การจับใจความสำคัญได้

1.7) มีวิจารณ์ญาณในการอ่าน อ่านแล้วสามารถวิเคราะห์แยกข้อคิดเห็นออกจากข้อเท็จจริง สิ่งที่อ่านได้อย่างเที่ยงธรรม สามารถวิจารณ์ แสดงความคิดเห็น กลวิธีการเขียน แนวการเขียน เนื้อเรื่อง ภาพประกอบตัวละครของงานเขียนนั้นได้อย่างถูกหลักวิชาการ และสามารถตีความได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนการตีความระหว่างบรรทัด คือ อ่านแล้วสามารถเข้าใจความหมายที่ซ่อนเร้นระหว่างบรรทัดได้

1.8) อ่านแล้วเกิดความคิดสร้างสรรค์ ในแนวการเขียน สำนวน รูปแบบ และศิลปะการประพันธ์ จนเกิดแรงบันดาลใจสร้างงานใหม่ของตนเองขึ้นมา นอกจากนั้นความคิดสร้างสรรค์ อาจเกิดจากการรู้จักสังเคราะห์ คือ การรวบรวมความคิดที่มีอยู่ทั้งหมดของผู้อ่านเข้ากับความคิดใหม่

ที่ได้จากการอ่านมาพัฒนางานของตน หรือสร้างงานใหม่ขึ้นมา ซึ่งอาจจะเป็นทั้งงานเขียน สิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ และการผสมพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับใหม่ ๆ เป็นต้น

1.9) อ่านแล้วได้ความรู้ สามารถจดจำได้และเข้าใจความหมายอย่างถูกต้อง สามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ ทั้งในการศึกษาเล่าเรียนและในชีวิตประจำวันทั้งการพูด เขียนและปฏิบัติ

1.10) อ่านแล้วสามารถอธิบายได้และปฏิบัติตามขั้นตอนที่อธิบายไว้ในหนังสือได้

1.11) อ่านแล้วสามารถตอบคำถามจากหนังสือที่อ่านได้

1.12) อ่านแล้วสามารถสรุปได้

1.13) อ่านแล้วรู้จักบันทึกไว้

1.14) อ่านโดยรู้จักใช้ส่วนต่างๆ ของหนังสือ เลือกคำศัพท์ ชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ บทที่และหัวข้อเรื่องสำคัญ ทำให้เข้าใจเนื้อเรื่องได้อย่างรวดเร็วและไม่เสียเวลาอ่านทั้งเล่ม สำหรับหนังสือที่ต้องการค้นเฉพาะข้อความสำคัญ หรือสำหรับหนังสือบางเล่มที่ไม่น่าสนใจ ทำให้สามารถอ่านหนังสือได้เป็นจำนวนหลาย ๆ เล่มในระยะเวลาอันสั้น

1.15) มีเทคนิคการอ่านหนังสือแต่ละประเภทได้อย่างรวดเร็ว เช่น การอ่านหนังสือโดยทั่วไป การอ่านหนังสืออ้างอิงแต่ละชนิด การอ่านหนังสือสารคดีโดยทั่วไป การอ่านหนังสือสารคดีแต่ละประเภท การอ่านหนังสือนวนิยาย เรื่องสั้น การอ่านวารสารและหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

2) สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2544: 61-62) ได้กล่าวถึงความสามารถในการอ่าน มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อวัดในพฤติกรรมต่อไปนี้ 1) ความถูกต้องในการอ่านออกเสียงคำ 2) ความถูกต้องในการแบ่งวรรคตอน 3) เจตคติที่มีต่อการอ่านออกเสียง 4) การใช้น้ำเสียงที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ในข้อความที่อ่าน 5) ลักษณะและท่าทางในการอ่านออกเสียงของผู้อ่าน 6) ความสามารถในการจับใจความตามเนื้อเรื่องของผู้อ่าน

2.1) เกณฑ์สำหรับวัดผลการอ่านออกเสียงตามวัตถุประสงค์มีดังนี้

2.1.1) การอ่านออกเสียง

(1) อ่านคำช้าหรือเร็วเกินไป

(2) ลังเลที่จะอ่านคำ

(3) อ่านซ้ำคำ

(4) อ่านสะกดคำเป็นรายคำ

(5) อ่านคำควบกล้ำไม่ชัดเจน

(6) อ่านเพิ่มหรือตกคำ

2.1.2) การแบ่งวรรคตอน

(1) แบ่งวรรคตอนไม่ถูกต้อง

(2) อ่านประโยคไม่ติดต่อกัน

2.1.3) เจตคติที่มีต่อการอ่านออกเสียง

(1) แสดงความไม่พอใจขณะอ่าน

(2) ไม่ยอมอ่านออกเสียงดังพอที่จะได้ยิน

2.1.4) การใช้น้ำเสียง

- (1) ตื่นเต้นหรือตกใจขณะอ่าน
- (2) เสียงดังไม่สม่ำเสมอ
- (3) ติดสำเนียงภาษาถิ่น
- (4) เสียงของคำบางคำหายไปในลำคอ
- (5) อ่านแบบนกแก้วนกขุนทอง

2.1.5) ลักษณะและท่าทางในการอ่านออกเสียง

- (1) จับหนังสือและวางตำแหน่งในการถือไม่ถูกต้อง
- (2) ยืนหรือนั่งอ่านในท่าที่ไม่ถูกต้อง
- (3) อ่านอย่างไม่สนใจผู้ฟังและข้อความที่อ่าน

ความสามารถในการอ่าน ผู้สร้างจะต้องคำนึงถึงว่าการอ่านออกเสียงเป็นกระบวนการที่ตาและสมองทำงานประสานกันในการรับรู้และแปลความสัญลักษณ์แล้วจึงถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูด ผู้อ่านจะต้องออกเสียงให้ถูกต้อง

4.9.2 การวัดผลประเมินผลการอ่าน

เนื่องจากการสอนอ่านในปัจจุบัน เน้นการทำความเข้าใจต่อเรื่องที่อ่านเป็นหลัก การวัดและการประเมินผล จึงออกมาในรูปของการทดสอบความเข้าใจในการอ่าน มีนักวิชาการได้กล่าวถึง วิธีวัดความเข้าใจในการอ่าน ไว้ดังนี้

1) อัจฉรา วงศ์โสธร (2538: 53-54) กล่าวถึงเกณฑ์การประเมินทักษะการอ่านว่าสามารถพิจารณาได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1.1) เกณฑ์ที่กำหนดตามส่วนประกอบของภาษาแบบแยกย่อย ประกอบด้วย

1.1.1) ความรู้ด้านคำศัพท์ หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจคำศัพท์และสำนวนต่าง ๆ

1.1.2) ความรู้ด้านไวยากรณ์ หมายถึง ความสามารถในการใช้ความรู้ด้านไวยากรณ์ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับตัวภาษาที่ปรากฏ

1.2) เกณฑ์ที่กำหนดตามความสามารถรวมในการรับสาร ประกอบด้วย

1.2.1) ความสามารถในการเรียบเรียงความ หมายถึง ความสามารถในการทำความเข้าใจบทอ่าน สามารถตอบคำถามที่ให้เรียบเรียงถ้อยคำใหม่ โดยให้ได้ใจความเดิมหรือสามารถตอบคำถามแบบเลือกตอบ และแบบเรียบเรียงความได้

1.2.2) ความสามารถในการอ่านข้อมูลที่เป็นรายละเอียด หมายถึง ความสามารถในการโยงรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับใจความสำคัญของเรื่องได้ว่า เป็นรายละเอียดสนับสนุนหรือเป็นรายละเอียดที่ขัดแย้งกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกันข้าม

1.2.3) ความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ หมายถึง ความสามารถในการระบุแก่นเรื่อง หัวเรื่อง และใจความสำคัญของเรื่องได้

1.2.4) ความสามารถในการวิเคราะห์ ประเมินความสัมพันธ์ของเนื้อความ และสุนทรียศาสตร์ของการใช้ภาษา หมายถึง ความสามารถในการใช้ความรู้ด้านศัพท์ ไวยากรณ์ทำความเข้าใจสิ่งที่อ่าน และความรู้เกี่ยวกับรูปแบบลีลาภาษาที่ใช้ในบทอ่านที่เป็นตัวกระตุ้นการวิเคราะห์ ประเมิน

และสรุปท่อนได้ว่า เป็นข้อความประเภทใด มีลีลาการเขียนแบบไหนสามารถเข้าใจเจตนาทัศนคติของผู้เขียนที่แฝงอยู่ สามารถวิพากษ์วิจารณ์ถึงเหตุและผลที่เกิดขึ้นได้ตลอดจนสามารถประเมินบทอ่านได้ว่ามีความชัดเจนเข้าสู่ประเด็นอย่างไม่อ้อมค้อม และใช้ภาษาได้กระชับ ไม่เยิ่นเย้อ ความสามารถในระดับนี้ เป็นความสามารถในระดับสูง

2) จากเกณฑ์การประเมินทักษะการอ่าน ที่พิจารณาความสามารถทางภาษาที่เป็นเกณฑ์แบบย่อย และความสามารถทางการอ่านที่เป็นเกณฑ์แบบรวมดังกล่าวข้างต้น รูปแบบการทดสอบที่นิยมใช้กันอยู่อย่างแพร่หลายซึ่งมี 2 แบบ ดังต่อไปนี้

2.1) แบบทดสอบอัตนัย ได้แก่ แบบความเรียงที่ให้ผู้เรียนตอบคำถามจากเรื่องทีอ่านโดยเขียนคำตอบเป็นประโยคหรือข้อความยาว ๆ

2.2) แบบทดสอบปรนัย ได้แก่ แบบทดสอบแบบเลือกตอบ แบบถูกผิด แบบจับคู่และแบบเติมคำ เป็นต้น

3) Bloom's taxonomy (อ้างถึงใน สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2544: 21-23) ได้กล่าวถึงแนวคิดการสอนภาษาไทยทางด้านความรู้ ซึ่งมีลำดับขั้นของความรู้ที่มุ่งให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านการเรียนภาษาไทยจากระดับพื้นฐานไปสู่ขั้นสูงสุดมีดังนี้

3.1) ขั้นที่ 1 ความรู้ (Knowledge) เป็นการวัดความรู้ในเรื่องที่ผู้เรียนได้เรียนมาโดยสามารถจำ เนื้อเรื่อง ชื่อบุคคล สถานที่ และสิ่งต่าง ๆ ได้

3.2) ขั้นที่ 2 ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นการวัดความเข้าใจในเนื้อเรื่องที่ได้เรียนมา โดยสามารถบอกหรือเล่าให้ผู้อื่นฟังได้ และสรุปเรื่องย่อได้ นอกจากนั้นยังสามารถอธิบายความหมายของคำ กลุ่มคำ ประโยคและข้อความ โดยใช้คำพูดของตนเองเพื่อสื่อสารให้เข้าใจได้ด้วย

3.3) ขั้นที่ 3 การประยุกต์ใช้ (Application) เป็นการวัดการนำเรื่องที่เรียนไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ถ้อยคำ วิธีการ ทฤษฎี และ แนวคิด

3.4) ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นการวัดคุณลักษณะย่อยจากเรื่องทีอ่าน เช่น ลักษณะของตัวละคร สิ่งของและสถานที่ นอกจากนั้นยังสามารถเสนอแนวคิดย่อยอันจะนำไปสู่แนวคิดรวมได้

3.5) ขั้นที่ 5 การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นการวัดคุณสมบัติรวมของเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เรียนไปแล้ว นอกจากนั้นยังเป็นการสรุปรวมแนวคิดเพื่อนำไปเปรียบเทียบกับเรื่องอื่น ๆ หรือสำนวนไทย สุภาษิต และคำพังเพยได้

3.6) ขั้นที่ 6 การประเมินค่า (Evaluation) เป็นการวัดคุณค่า เหตุผล ข้อเท็จจริง และการทำนาย เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น

การวัดประเมินผลการอ่าน เป็นการสอนอ่าน นอกจากผู้สอนจะต้องรู้จักเลือกใช้เทคนิคการสอนที่จะช่วยกระตุ้นความสามารถในการอ่านของผู้เรียนด้วย ผู้สอนจำเป็นต้องรู้จักเลือกเทคนิคการประเมินผล ความสามารถในการอ่านของผู้เรียนด้วย

4) เพื่อให้การอ่านของเด็กมีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีการวัดและการประเมินผลความรู้ความสามารถของผู้เรียนว่า มีความก้าวหน้าในการอ่านเพียงใด อยู่ตลอดเวลา การวัด และการประเมินผลการอ่านของผู้เรียนมีประโยชน์ต่อการเรียน ดังนี้

- 4.1) จะช่วยให้ครูทราบถึงความสามารถในการอ่านของเด็กได้อย่างถูกต้อง
- 4.2) ช่วยให้ผู้เรียนมีความสนใจในการอ่านเพิ่มมากขึ้น เมื่อทราบความก้าวหน้าจากการประเมินผลเป็นระยะ ๆ
- 4.3) จะช่วยให้ครูแบ่งปันผู้เรียนออกเป็นกลุ่มตามระดับความสามารถได้
- 4.4) จะช่วยประเมินผลการสอนของครูด้วยว่ามีความสามารถในการสอนมากน้อยเพียงใด
- 4.5) ช่วยให้สามารถวินิจฉัย และการทำนายผลเกี่ยวกับการเรียนการสอนได้
- 5) การประเมินผลการอ่าน หมายถึง การพิจารณาตัดสินว่าผู้เรียนมีทักษะ หรือความสามารถในการอ่านมากน้อยเพียงใด ในการประเมินผลทักษะการอ่านควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้
- 5.1) เน้นการประเมินเพื่อปรับปรุงการอ่าน
- 5.2) ประเมินผลการอ่าน โดยคำนึงประสบการณ์ และลักษณะของผู้เรียน
- 5.3) ประเมินผลการอ่านอย่างเป็นระบบที่ผสมผสานกับการสอน
- 5.4) ประเมินการอ่านต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้
- 5.5) การประเมินผลต้องประเมินให้ครบทั้งด้านพุทธิพิสัย ด้านเจตพิสัย และด้านทักษะพิสัย
- 5.6) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการประเมินผล
- 5.7) บอกลักษณะการประเมินและแนวปฏิบัติที่นำไปสู่การบรรลุซึ่งผลสัมฤทธิ์สูงสุดให้ผู้เรียนทราบตั้งแต่เริ่มการสอน
- 5.8) ควรจะมีการประเมินก่อนและหลังเรียนอ่านเพื่อจะได้ทราบว่าก่อนเรียนผู้เรียนมีความสามารถแค่ไหน เมื่อเรียนแล้วมีพัฒนาการเพียงใด
- 6) เพื่อให้การประเมินผลการอ่านของผู้เรียนเป็นไปอย่างถูกต้อง จำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือประเมินผลการอ่านดังต่อไปนี้
- 6.1) การใช้ข้อทดสอบ ข้อสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง วัตถุประสงค์หลายอย่างตามความต้องการของครู เช่น วัดความรู้ ความเข้าใจ ความจำ ความสามารถในการวิเคราะห์เปรียบเทียบ เรียงลำดับเหตุการณ์ ข้อทดสอบนี้จะแบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ
- 6.1.1) แบบอัตนัย เป็นข้อสอบที่มักจะทำให้บรรยายความคิด ความเข้าใจ วิเคราะห์ การออกข้อสอบแบบนี้ ต้องออกให้ครอบคลุมสิ่งสำคัญตามจุดมุ่งหมายที่ผู้เรียนรู้มากที่สุด กำหนดคำตอบให้พอดีกับเวลาสอบ พร้อมทั้งบอกกำกับด้วย
- 6.1.2) แบบปรนัย แบ่งออกเป็น
- (1) แบบเลือกตอบ ในการออกข้อสอบแบบนี้ต้องมีคำตอบที่ถูกต้องหนึ่งคำตอบตายตัว เรียงลำดับคำตอบให้ดูง่าย
- (2) แบบถูกผิด ข้อสอบต้องภาษาชัดเจน ข้อความต้องต่างใหม่ไม่ควรลอกจากตำราเรียน และใช้ในตอนต้น ๆ ของข้อสอบ
- (3) แบบเติมคำ ข้อสอบแบบนี้ให้เติม ต้องเด่น ชัดเจนเว้นช่องว่างให้พอดีกับคำตอบ

นอกจากข้อสอบทั้งแบบอัตนัยและแบบปรนัยแล้ว ครูผู้สอนสามารถทำการทดสอบการอ่านของผู้เรียน ด้วยการใช้บัตรคำให้อ่านเป็นคำก็ได้ แต่การทดสอบการอ่านนั้นนิยมให้อ่านเป็นเรื่องมากกว่าการอ่านเป็นคำ คำถามที่ใช้ในข้อทดสอบเพื่อวัด และประเมินผล การพัฒนาทักษะการอ่านของผู้เรียนควรมีลักษณะดังนี้

(1) คำถามจะขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่ผู้เรียนอ่านมากกว่าขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้เรียน

(2) คำถามประเภทที่จับผิดผู้อ่าน หรือคำถามที่ลวงให้หลงไม่ควรนำมาใช้ในการทดสอบ

(3) ภาษาที่ใช้ในคำถามควรเหมาะสมกับเนื้อหาของเรื่องราวที่ให้อ่านได้อ่าน

(4) ไม่ใช่คำถามประเภทที่ช่วยให้ผู้เรียนนำถึงเรื่องที่เคยอ่านมาแล้วในอดีตมาตอบ

6.2) การใช้การสังเกต เพื่อดูความถูกต้อง ความคล่องแคล่ว จังหวะทำนองในการออกเสียง อัตราเร็วในการอ่าน

6.3) การซักถามหรือสัมภาษณ์ อาจใช้ร่วมกับการสังเกต เป็นตรวจสอบความรู้ ความเข้าใจ ความสนใจในการอ่าน ความสามารถในการวิจารณ์ ความจำและความสามารถในการตอบคำถาม และสรุปข้อความสำคัญ สิ่งที่จะสอบถามเช่น

6.3.1) ความรู้ ความเข้าใจจากเนื้อหาของบทเรียน

6.3.2) ให้เล่าเรื่องให้ฟัง

6.3.3) ได้รับความรู้อะไรบ้างจากการอ่าน

6.3.4) ชอบอ่านหนังสือเองหรือให้คนอื่นอ่านให้ฟัง

6.4) การใช้บันทึก เพื่อดูความสนใจในการอ่าน ดูพัฒนาการอ่านของผู้เรียนแล้วหาทางแก้ไข ครูต้องบันทึกผลการวัดในแต่ละครั้งไว้แล้วศึกษาหาทางแก้ไขต่อไป วิธีการบันทึกอาจใช้คำถามที่เป็นแนวทางในการบันทึกเสียงให้ผู้อ่าน แล้วบันทึกเสียงไว้แล้วเอามาเปิดให้ผู้เรียนได้ฟัง หาข้อบกพร่องและได้แก้ไขในคราวต่อไป

6.4.1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2555: 43, 76) ได้กล่าวถึงความสามารถในการอ่านไว้ดังนี้

(1) จุดเน้นการอ่านออก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนมีความสามารถและทักษะการอ่านคำพื้นฐานและเข้าใจความหมายของคำพื้นฐานได้ ไม่น้อยกว่า 600 คำโดยมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ดังนี้

(1.1) ฟังครูอ่านนิทาน เรื่องสั้น บทร้อยกรอง ฯลฯ อย่างมีมารยาท

(1.2) ฟีก่านนิทาน เรื่องสั้น บทร้อยกรอง อย่างมีมารยาท

(1.3) ฟีก่านคำ แจกลูกสะกดคำ อ่านสะกดคำ

(1.4) ฟีก่านประโยค ข้อความสั้น ๆ และบอกความหมาย

ของคำ

(1.5) ท่องอาขยานด้วยความเข้าใจ

(1.6) จัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

6.4.2) แนวทางการวัดและประเมินผลโดยใช้วิธีการดังนี้

ให้ผู้เรียนอ่านออกเสียงคำตามวงคำศัพท์ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่กำหนดพร้อมทั้งบอกความหมายของคำโดยการแสดงท่าทางหรือชี้รูปภาพที่กำหนดแล้ว บันทึกผลการอ่านการบอกความหมายของคำ

6.4.3) วิธีการประเมินและการแปลผลตามจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน “อ่านออก” ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2554: 9)

(1) การอ่านคำพื้นฐาน อ่านถูกต้อง ได้คำละ 1 คะแนน อ่านผิด 0 คะแนน

การแปลผล รวมคะแนน แล้วเทียบกับเกณฑ์การประเมิน

ดั่งนี้	20 คะแนน	หมายถึง	ดีเยี่ยม
	18 - 19 คะแนน	หมายถึง	ดี
	16 - 17 คะแนน	หมายถึง	พอใช้
	0 - 15 คะแนน	หมายถึง	ควรปรับปรุง

(2) การเข้าใจความหมายของคำตอบถูกต้อง ได้ 1 คะแนน ตอบผิด 0 คะแนน

การแปลผล รวมคะแนน แล้วเทียบกับเกณฑ์การประเมิน

ดั่งนี้	20 คะแนน	หมายถึง	ดีเยี่ยม
	18 - 19 คะแนน	หมายถึง	ดี
	16 - 17 คะแนน	หมายถึง	พอใช้
	0 - 15 คะแนน	หมายถึง	ควรปรับปรุง

จากรูปแบบของการทดสอบดังกล่าว ในทางปฏิบัตินิยมใช้แบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ เพราะการตรวจให้คะแนนสะดวก รวดเร็ว มีความเที่ยงตรงต่อการให้คะแนน ใครเป็นผู้ตรวจก็ได้ นอกจากนั้น ยังครอบคลุมเนื้อหาหลาย ๆ ด้าน โดยทั่วไปแล้ว คำถามจะถูกใช้เป็นเครื่องมือในการประเมิน การอ่านว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้หรือเข้าใจบทอ่านมากน้อยเพียงใด ซึ่งรูปแบบของคำถามที่แตกต่างกันออกไป มีผลต่อการเรียนรู้หรือความเข้าใจในระดับต่างกัน และสามารถวัดความเข้าใจในระดับต่าง ๆ ได้ด้วยเช่นกัน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เน้นความสามารถในการอ่านและเข้าใจความหมายในเรื่องที่นักเรียนอ่านตามหลักการของ Bloom's taxonomy ซึ่งเป็นการวัดความเข้าใจในระดับความรู้ ความจำ ความเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับจุดเน้นการอ่านตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในการวัดความสามารถและทักษะการอ่านคำพื้นฐานและเข้าใจความหมายของคำพื้นฐานนั้นได้ โดยการใช้แบบทดสอบในการอ่าน เพื่อวัดความสามารถในการอ่านและเข้าใจ

ความหมายของคำพื้นฐานของนักเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบการอ่านออก และแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จากเรื่องที่กำหนดให้แต่ละเรื่องคำถามเรื่องละ 5-7 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยยึดหลักของ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

5. แนวคิดเกี่ยวข้องกับสื่อการสอน

5.1 ความหมายของสื่อการสอน

สื่อการสอนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการเรียนการสอน เนื่องจากสื่อการสอนเป็นตัวกลางที่จะช่วยในการสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียนได้ตรงกับความต้องการของผู้สอน ในการใช้สื่อการสอนนั้นผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาลักษณะเฉพาะและคุณสมบัติของสื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์การสอน และสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มีนักวิชาการให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

สมพร จารุณัฐ (2541: 2) ให้ความหมายของสื่อการสอนไว้ว่า สื่อการเรียนการสอน คือ สิ่งที่น่าเสนอสิ่งเร้า ซึ่งหมายถึงสิ่งที่มีความหมาย ซึ่งเสนอต่อนักเรียน สิ่งที่มีความหมายนี้อาจนำเสนอในรูปลักษณะต่าง ๆ เช่น ตัวหนังสือ รูปภาพ

กิดานันท์ มะลิทอง (2548: 100) ให้ความหมายไว้ว่า สื่อการสอน หมายถึง สิ่งที่จะช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด สื่อการสอนจะช่วยให้สิ่งที่เป็นนามธรรมที่เด็กเข้าใจยากมาสู่รูปธรรมที่เด็กเข้าใจง่าย สื่อการสอน จึงช่วยให้เด็กเรียนได้ง่าย รวดเร็ว เพลิดเพลินและจำสิ่งที่เรียนรู้ได้แม่นยำยิ่งขึ้น

อัจฉรา ชิวพันธ์ (2553: 168) ให้ความหมายของสื่อการสอนไว้ว่า สื่อการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดถึงวิธีการต่าง ๆ ที่ผู้สอนนำไปใช้ประกอบการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

สรุปได้ว่า สื่อการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ เทคนิค หรือวิธีการที่ผู้สอนใช้เป็นตัวกลางในการส่งหรือถ่ายทอดความรู้ เจตคติ ทักษะไปให้ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ผู้สอนได้วางไว้

5.2 ความสำคัญของสื่อการสอน

5.2.1 กิดานันท์ มะลิทอง (2548: 100) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสื่อการสอน เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการสอน มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่าย การเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีในท้องถิ่น การเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการ และลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน สื่อการสอนดังกล่าวมีความสำคัญดังนี้

- 1) ช่วยให้นักเรียนมีประสบการณ์กว้างขวางขึ้น
- 2) ช่วยแก้ปัญหาในการเรียนการสอน

- 3) ช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจ
- 4) ช่วยลดการสอน เพิ่มเนื้อหาวิชาขึ้น
- 5) ช่วยให้เข้าใจความหมายที่ต้องการสื่อให้ตรงกัน
- 6) ช่วยให้เกิดความพึงพอใจในการเรียน
- 7) ช่วยให้จำเนื้อหาบทเรียนได้ดี
- 8) ช่วยให้คุณภาพการเรียนรู้ดีขึ้น
- 9) ช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

5.2.2 การจัดหาสื่อการเรียนรู้ ผู้เรียน และผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเอง หรือปรับปรุงเลือกใช้อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัว เพื่อนำมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริม และสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง โดยสถานศึกษา ควรคำนึงถึงหลักการสำคัญของสื่อการเรียนรู้ เช่น ความสอดคล้องกับหลักสูตร วัตถุประสงค์ การเรียนรู้ การออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เนื้อหามีความถูกต้องและทันสมัย ไม่กระทบความมั่นคงของชาติ ไม่ขัดต่อศีลธรรม มีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง รูปแบบ การนำเสนอที่ เข้าใจง่าย และน่าสนใจ โดยสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 27)

- 1) จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศ การเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษา และในชุมชน เพื่อการศึกษา ค้นคว้า และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก
- 2) จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียนเสริมความรู้ให้ผู้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
- 3) เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลาย สอดคล้อง กับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
- 4) ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ
- 5) ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 6) จัดให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ และสม่ำเสมอ

5.3 ลักษณะของสื่อการสอนที่ดี

สื่อการสอนเป็นสิ่งสำคัญส่วนหนึ่ง ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนให้เกิดความเข้าใจในบทเรียน และช่วยเร้าความสนใจของนักเรียนให้อยากเรียนหนังสือ การสร้างและการใช้สื่อการเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งจำเป็นส่วนหนึ่งที่ผู้สอนควรให้ความเอาใจใส่ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์, 2545: 258)

5.3.1 เหมาะกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ สามารถนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี สนองความต้องการได้ตามวัตถุประสงค์เบื้องต้น

5.3.2 เหมาะกับวัยของผู้เรียน ความแตกต่างของวัย มีความสัมพันธ์กับสื่อการสอนมาก ผู้เรียนวัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ มีความสนใจ ความต้องการที่ต่างกัน สื่อของเด็กเล็กอาจเป็นภาพการ์ตูน ภาพลายเส้น ส่วนเด็กที่โตขึ้นจะมีรายละเอียดของสื่อเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

5.3.3 เหมาะกับกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนจะต้องคำนึงถึงสื่อเสมอว่าใครเป็นผู้ใช้

5.3.4 ใช้ง่าย ปลอดภัย และสะดวก

5.4 หลักการใช้สื่อการสอนกับเด็กประถมศึกษา

5.4.1 สื่อการสอนระดับประถมศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับความสามารถในด้านการรับรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษานั้น คือ นักเรียนจะสามารถรับรู้ได้ดีที่สุดเมื่อได้รับฟังคำอธิบายได้เห็นจริง และได้ร่วมประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน การรับรู้ของนักเรียนจะชัดเจนขึ้น เมื่อสิ่งที่เรียนใหม่มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของนักเรียน การรับรู้สิ่งที่นักเรียนไม่เคยเห็นหรือคุ้นเคยจะทำให้ได้ยากหากใช้การอธิบายเพียงอย่างเดียว ครูจึงต้องมีของจริงหรือภาพมาให้ให้นักเรียนได้ดู (สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2539: 19)

5.4.2 สื่อเป็นสิ่งสำคัญที่ใช้ในการเรียนการสอน การใช้สื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นครูควรยึดหลักการสำคัญ 7 ประการ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2539: 17-19) คือ

1) ใช้ธรรมชาติการเล่นของเด็กประถมศึกษามาเป็นประโยชน์ต่อการสอน ครูน่าจะทราบว่าโดยธรรมชาติเด็กชอบ “เล่น” โดยที่ในวัยเด็กการเล่นเป็นการเรียน เด็กจึงชอบเล่นของเล่นที่ตนเองจะมีโอกาสจับต้องลูบคลำ เข้าร่วมกิจกรรม จิตนาการและสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ขึ้น เมื่อเด็กชอบเล่น ครูจึงควรรหาทางใช้ “การเล่น” มาเป็นสื่อหรือสู่ทางในการถ่ายทอดความรู้ให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก โดยนัยนี้ครูจึงต้องมีวัสดุอุปกรณ์ และจัดกิจกรรมให้เด็กได้มีส่วนร่วมอยู่ตลอดเวลา

2) ใช้สื่อการสอนทุกครั้งที่คุณเห็นว่า นักเรียนอาจไม่เข้าใจ ถ้าให้ฟังเพียงอย่างเดียว เมื่อคุณเตรียมการสอน เพื่อเขียนแผนการสอนย่อยหรือบันทึกการสอน คุณก็ควรต้องวิเคราะห์เนื้อหาเมื่อวิเคราะห์เนื้อหาแล้ว ครูย่อมยอมด้วยสามัญสำนึกว่า เนื้อหาตอนที่ “สอนง่าย” คือ พูดให้ฟังแล้วนักเรียนก็เข้าใจ และตอนใด “สอนยาก” คือ ทำให้เข้าใจไม่ได้ด้วยการพูดหรืออธิบายเพียงอย่างเดียว ครูก็จะบอกตนเองหรือรำพึงว่า “เนื้อหาตอนนี้สอนยาก เราน่าจะหาสื่อการสอนมาประกอบ” เมื่อรำพึงแล้วครูก็พยายามหาสื่อการสอนมาช่วยให้นักเรียนเข้าใจดีขึ้น

3) กำหนดวัตถุประสงค์การใช้สื่อทุกประเภทให้เด่นชัด ครูต้องทราบว่าจะใช้สื่อการสอนแต่ละอย่างเพื่อสอนอะไร เมื่อไร และอย่างไร เพื่อให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในขั้นเตรียมแผนการสอน

4) ยึดหลักการใช้สื่อประสมที่จัดไว้ในรูปชุดการสอน “สื่อประสม” หมายถึง สื่อตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไปที่นำมาใช้สอนเนื้อหาสาระร่วมกัน แต่ “ชุดการสอน” เป็นการใช้สื่อประสมตามระบบที่กำหนดไว้ มีการกำหนดขั้นตอนอย่างชัดเจน นั่นคือ ในการเตรียมการสอนครูต้องจำแนกเนื้อหาเป็นหัวเรื่องแต่ละหัวเรื่อง จะมีกิจกรรมและสื่อการเรียนแตกต่างกัน เมื่อนำสื่อของทุกหัวเรื่องมารวมกันก็จะได้สื่อประสมที่อยู่ในรูปของชุดการสอน

5) ทดสอบประสิทธิภาพของสื่อที่สร้างขึ้นใหม่แต่ละอย่าง ด้วยการทดลองใช้ เพื่อให้ได้สื่อที่มีคุณภาพ ครูบางคนผลิตสื่อขึ้นมาแล้ว ก็นำไปใช้ทันทีโดยไม่คำนึงถึงประสิทธิภาพที่แท้จริงของสื่อ นั้น

6) ทดสอบและตรวจสอบสื่อที่มีผู้ผลิตไว้แล้วว่า มีวิธีการใช้อย่างไร เนื้อหาถูกต้อง และเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนหรือไม่ ครูบางคนหีบคว้าอะไรได้ก็นำไปเป็นสื่อ โดยไม่ตรวจสอบเสียก่อน แล้วก็พบว่าเสียแรงหอบหิ้วสิ่งเหล่านั้นไปเปล่า ๆ

7) ใช้สื่อให้เป็น “เครื่องช่วยนักเรียน” มากกว่าเป็น “เครื่องช่วยครูสอน” การใช้สื่อที่สอนใด ๆ ควรมุ่งให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อ นั้น ในบางกรณีครูอาจให้นักเรียนบางคนได้มีส่วนร่วมในการสร้างสื่อการเรียนของตนเองขึ้นมาด้วย โดยครูเป็นผู้คอยแนะนำ เมื่อครูนำมาใช้เป็นสื่อการสอนเด็กจะเกิดความภูมิใจ และทำให้เกิดบรรยากาศน่าเรียนรู้มากขึ้น

5.4.3 สมปิต ตัญตรัยรัตน์ (2538: 36) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งที่ควรคำนึงในการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนไว้ว่า ต้องเลือกให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเรื่องที่สอนตรงกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เหมาะกับระดับอายุและสติปัญญาความต้องการ ความสนใจของนักเรียน มีลักษณะชวนสนใจ มีสีสันสะดุดตา เป็นสื่อที่สร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย ช่วยให้นักเรียนเกิดประสบการณ์กว้างขวาง เพิ่มพูนทักษะมากขึ้น นอกจากนั้นควรจะเป็นสื่อที่ทำได้ง่าย ครูสามารถทำตัวเอง ไม่แพงเกินไป และต้องสามารถใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่า

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การใช้สื่อการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยกับเด็กประถมศึกษา นั้น เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่ทำให้การจัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการอ่าน หลักในการเลือกใช้สื่อควรเลือกให้เหมาะสม และสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ควรคำนึงถึงธรรมชาติของการชอบเล่นของเด็ก ก่อนนำสื่อทุกชนิดมาใช้ในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนนั้น ครูควรทดสอบประสิทธิภาพของสื่อ และที่สำคัญควรเลือกให้เหมาะกับผู้เรียน ระดับสติปัญญา รวมทั้งความสนใจของผู้เรียน

5.5 บทบาทของสื่อการสอนต่อการเรียนรู้ของเด็กประถมศึกษา

สื่อการเรียนการสอนมีบทบาทต่อการเรียนของเด็กประถมศึกษา (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2539: 24-25) ดังต่อไปนี้

5.5.1 สื่อการสอนเป็นตัวกระตุ้นความสนใจของเด็กต่อเรื่องที่จะเรียน เมื่อเด็กเกิดความสนใจก็จะเกิดความพยายามเรียนรู้เรื่องนั้นขึ้นมาเองโดยครูไม่ต้องเสียเวลาพูดหรืออธิบายมากมายนัก

5.5.2 สื่อการสอนเป็นเครื่องมือที่จะให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ โดยที่เด็กจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดด้วยการลงมือทำ หากไม่มีสื่อการสอนให้เป็นเครื่องมือ เด็กก็ไม่ทราบว่า จะทำอะไร เพราะการบอกให้เด็กลงมือทำกิจกรรมนั้นเพียงแต่การบอกให้ทำโดยไม่มีเครื่องมือช่วยย่อมเป็นเรื่องยาก

5.5.3 สื่อการสอนช่วยให้ประสบการณ์รูปธรรมแก่เด็ก เพราะสื่อการสอนจะช่วยให้เด็กเห็นภาพ ได้ยินเสียงหรือทั้งสองอย่างเห็นการเคลื่อนไหว มีโอกาสเห็นของจริง หรือจำลอง และบางครั้งอาจได้รับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับสิ่งที่เรียน

5.5.4 ในการเรียนแนวคิดบางอย่าง นักเรียนจะเรียนได้ดีจากการดูตัวอย่าง หรือตัวแบบ สื่อการสอนจึงมีบทบาทเป็นตัวแบบที่ดีที่สุดสำหรับการเรียนของเด็กและสามารถทำให้เด็กเรียนได้รวดเร็วขึ้น หากไม่มีสื่อการสอนเป็นตัวแบบ จะทำให้ครูเสียเวลาอธิบาย เนื่องจากนักเรียนไม่เข้าใจ

5.5.5 สื่อการสอนในรูปของกิจกรรมหรือวิธีการต่าง ๆ จะทำให้เกิดบรรยากาศของความเป็นกันเอง โดยครูมีเวลาสังเกตและใกล้ชิดกับนักเรียนที่ต้องการครูมากขึ้น เพราะครูไม่จำเป็นต้องสอนโดยการพูด หรืออธิบายตลอดเวลา ครูจะไม่เหนื่อย แต่จะรู้สึกสนุกสนานไปกับการเรียนของเด็ก ครูจะมีความสุข บรรยากาศในห้องก็จะดีขึ้น

5.5.6 สื่อการสอนช่วย สร้างสภาพการณ์ที่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้ของเด็ก โดยการจัดสื่อในรูปของสื่อการสอนที่มีการเตรียมการล่วงหน้า ครูจึงเปิดโอกาสให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ ได้ซักถาม คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ โดยที่ครูไม่ต้องเกรงว่าจะสอนเด็ก และตอบคำถามเด็กไม่ได้ เพราะสื่อการสอนทุกชนิดจะมีคำตอบ และวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ไว้แล้ว

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นสื่อการเรียนการสอนมีบทบาทต่อการเรียนรู้ของเด็ก ประถมศึกษา ในด้านต่าง ๆ สื่อเป็นแม่แบบที่สำคัญสำหรับการเรียนของผู้เรียน โดยเฉพาะด้านการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน เป็นเครื่องมือที่ให้ได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตัวเอง สื่อยังสามารถสร้างบรรยากาศในการเรียนให้มีความอบอุ่นเป็นกันเอง

5.6 สื่อการสอนกับการจัดสภาพการณ์ที่เอื้อต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของเด็กประถมศึกษา

สภาพการณ์ที่เอื้อต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของเด็กประถมศึกษามีดังต่อไปนี้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2539: 26-28)

5.6.1 การจัดสภาพการณ์ให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน

สภาพการณ์นี้ประยุกต์แนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มเกสตัลท์ หรือกลุ่มสนาม ที่เชื่อว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อเด็กเห็นปัญหา และมีความประสงค์จะแก้ปัญหาด้วยการลงมือทำ ภายในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ดังนั้นครูจึงมีภาระในการจัดสภาพการณ์ที่เด็กจะได้ ลงมือทำ โดยไม่หวังให้เด็กมารอฟังครูพูดอยู่ตลอดเวลา สภาพการณ์ที่ครูควรจัดให้มีขึ้นคือ

1) ให้เด็กได้ลงมือทำกิจกรรมทุกครั้งที่คุณสอนเรื่องใดไปแล้ว ไม่ปล่อยให้เด็กฟังเฉย ๆ หรือเพียงแค่ออกหรือจดตามครู นั่นคือให้เด็กได้มีโอกาสเคี้ยวความรู้เมื่อตักความรู้ใส่ปากแล้ว

2) ให้เด็กตักความรู้ใส่ปากเอง ครูไม่ควรตักความรู้ป้อนใส่ปากนักเรียน หมายความว่าครูไม่ควรผลิผลามบอกนักเรียนทุกเรื่อง ไม่ควรอวดรู้ไปทุกอย่าง ครูควรให้เด็กได้คิด หรือใคร่ครวญด้วยตัวเองก่อน หากเด็กหาคำตอบไม่ได้จริง ๆ จึงค่อยแนะนำคำตอบให้ทีละน้อย

3) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมครอบคลุมการลงมือปฏิบัติทุกอย่างที่นอกเหนือไปจากการคัดลอกตามครู เช่นการตอบคำถาม การอภิปรายกลุ่ม การทดลองหรือการประกอบกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ โดยจัดให้มีแบบฝึกปฏิบัติ ที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า

4) การจัดกิจกรรมทุกอย่างต้องมีเครื่องมือที่จะช่วยให้เด็กประกอบกิจกรรม การที่จะให้เด็กลงมือทำสิ่งใดครูก็ต้องเตรียมเครื่องมือช่วยให้เด็กทำสิ่งนั้น ทั้งนี้ต้องเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับเรื่องที่จะเรียนมิใช่คิดอะไรได้ก็บอกให้เด็กทำไป

5) เมื่อให้เด็กประกอบกิจกรรมใด ๆ ครูต้องใช้เวลามากพอที่เด็กแต่ละคน จะทำกิจกรรมนั้นลุล่วงไปได้ เด็กบางคนทำงานช้าเร็วต่างกัน ครูควรกำหนดเกณฑ์เวลาไว้เพื่อให้เด็กหัดทำงานให้ทันเวลาแต่ไม่ใช้การเร่งรัดให้เด็กเรียน เพราะครูกลัวจะสอนเนื้อหาไม่ทันหลักสูตร

5.6.2 การจัดสภาพการณ์ให้เด็กรับทราบคำติชมทันที

สภาพการณ์นี้ประยุกต์แนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มเชื่อมโยงนิยม เมื่อผู้เรียนได้รับตัวแหย่แล้วก็ตอบสนอง และได้รับการเสริมแรงต่อการตอบสนองนั้น คำติชมเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนทราบว่า กิจกรรมหรืองานที่ตนทำไปแล้วนั้นถูกต้องหรือไม่ เพราะเหตุใด ผิดอย่างไร จะมีทางแก้ไขประการใด เป็นต้น ในการจัดสภาพการณ์ให้เด็กได้รับคำติชมทันที ครูอาจทำได้ดังนี้

1) มีระบบการให้คำติชมที่เด็กสามารถจะตรวจสอบคำตอบได้เอง โดยไม่ต้องรอคำติชมจากครู อาจทำได้ในรูปของค่าเฉลย เป็นต้น หากครูจะสามารถให้คำติชมด้วยตัวครูเองได้ก็ประเสริฐ แต่ครูคงไม่มีเวลาทำเช่นนั้น

2) เน้นการติชมทางบวกที่มุ่งให้เด็กเกิดความพึงพอใจ แม้เด็กตอบผิดก็ให้กำลังใจแก้ไขสิ่งผิด ครูจึงควรให้ “ เสียงสวรรค์ ” (คำชมหรือคำวิพากษ์วิจารณ์ที่ไม่แฝงอารมณ์ร้าย) มากกว่า “ เสียงนรก ” (คำตำหนิติเตียน)

3) การให้คำติชมอาจทำได้หลายแนว แต่มุ่งให้เด็กมองเห็นสิ่งถูกผิดเด่นชัด ยกเว้น กรณีที่ให้เด็กตอบคำถามโดยใช้ประสบการณ์ของตนเอง หรือครูเห็นว่าคำตอบเด่นชัดอยู่แล้วในตำราหรือแบบเรียน

4) ควรกระตุ้นเด็กให้รู้จักประเมิน และให้คะแนนตนเองหรือให้คะแนน เพื่อน ๆ มากกว่าที่จะรอการให้คะแนนจากครู เมื่อตรวจสอบคำตอบจากเฉลยหรือแนวตอบแล้ว เด็กน่าจะให้คะแนนตนเองได้เป็นการฝึกความสามารถในการประเมินไปในตัวด้วย

5.6.3 การจัดสภาพการณ์ให้เด็กได้รับความภาคภูมิใจในความสำเร็จ

จุดมุ่งหมายประการหนึ่งของการศึกษาคือ การพัฒนาความเจริญงอกงามทางด้านจิตใจเพื่อให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจและมีความเชื่อมั่นในตนเอง ครูจึงต้องจัดสภาพการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการให้เด็กได้รับความภาคภูมิใจในความสำเร็จโดยอาจทำได้ดังนี้

1) เพื่อช่วยเหลือให้เด็กทำงานได้สำเร็จ ครูควรให้งานที่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน ไม่ควรให้งานยากเกินสติปัญญาของนักเรียนที่จะทำงานนั้นได้ หากให้งานที่ยากเกินความสามารถของเด็ก จะทำให้เด็กเกิดความล้มเหลว และพวกพาเอาความไม่เชื่อมั่นในตนเองติดตัวไปเมื่อเติบโตใหญ่ขึ้น

2) ครูควรรหาเครื่องมือหรือวิธีการ “ ป้องกัน ” เด็กทำผิดพลาดไว้ให้มากที่สุด เพื่อมิให้ต้องมาคอย “ แก้ ” ความผิดนั้น เช่น หาข้อมูลหรือให้ความรู้แก่เด็กอย่างเพียงพอ ก่อนที่จะมีต้องคอยแก้ไขหรือทำแทนเด็กเสียเอง ในสถานการณ์ง่าย ๆ เช่น การถามให้นักเรียนตอบ ครูบางคนไม่อดทน และใช้เวลาเด็กจึงมักแย่งเด็กตอบคำถามของตนเสียเองก็มี

3) ความภาคภูมิใจจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเด็กเกิดความพอใจ โดยได้รับแรงเสริมในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งจากครู เพื่อน หรือ ตนเอง ดังนั้นครูจึงต้องจัดสภาพการณ์ให้สัมพันธ์กับสภาพการณ์ คือ การให้คำติชมทันที

5.6.4 การจัดสภาพการณ์ให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ และใคร่ครวญตามทีละน้อยตามลำดับขั้น

เวลารับประทานอาหาร เราตักข้าวขึ้นรับประทานทีละคำ เมื่อตักข้าวใส่ปากแล้วเราก็เคี้ยวอย่างดีก่อนแล้วจึงกลืน เมื่อกลืนคำแรกก็ตักคำที่ 2 ขึ้นรับประทานด้วยวิธีการเดียวกัน จนอิ่มอาหารมือนั้น การเรียนรู้อาหารสมองก็เช่นเดียวกับอาหารกาย เราก็คงต้องเรียนแนวคิดย่อย ๆ ทีละแนวคิดดูเมื่อรับความรู้แล้วก็ต้อง “ เคี้ยว ” ความรู้ก่อนด้วยการคิดและใคร่ครวญ ตามทีละความรู้จนอิ่มแนวคิด หรือความคิดรอบยอดนั้น การจัดสภาพการณ์ที่จะเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ และใคร่ครวญตามทีละน้อยตามลำดับขั้นมีดังนี้

- 1) จำแนกเรื่องที่สอนออกเป็นความคิดรอบยอดย่อยแล้วสอนเนื้อหาทีละความคิดรอบยอดตามที่แบ่งไว้แล้ว
- 2) ทุกครั้งที่สอนความคิดรอบยอดอะไรไปแล้ว ต้องให้ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรมทันที เพื่อให้ได้มีโอกาสใคร่ครวญเรื่องที่เรียนให้ลึกซึ้ง
- 3) จัดให้มีสื่อประเภทบทเรียนสำเร็จรูป หรือบทเรียนแบบโปรแกรมที่ผู้เรียนจะสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง

โดยสรุป การจัดสภาพการณ์ที่เอื้อต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของเด็กประถมศึกษากระทำได้โดยการให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างกระฉับกระเฉง มีโอกาสสลับทราบคำติชมทันทีที่มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จและได้ใคร่ครวญเรียนรู้ไปทีละน้อยตามลำดับขั้นการจัดสภาพการณ์ดังกล่าว จะกระทำได้ก็โดยการใช้สื่อการสอนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องมือให้เด็กประถมศึกษาได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ครูกำหนดไว้

5.7 ประสิทธิภาพของสื่อ

5.7.1 วิธีการหาประสิทธิภาพสื่อ

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2525: 49-52) ได้กล่าวถึง การหาประสิทธิภาพ ไว้ดังนี้ เพื่อเป็นการประกันว่าสื่อที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ ผู้สร้างจำต้องกำหนดเกณฑ์ขึ้น โดยค่านึงหลักการที่ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการเพื่อช่วยให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนบรรลุผล ดังนั้น การกำหนดเกณฑ์จำต้องค่านึงถึง “ กระบวนการ ” และ “ ผลลัพธ์ ” โดยกำหนดตัวเลขเป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ยมีค่าเป็น E_1 / E_2

E_1 คือ ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ คิดเป็นร้อยละของคะแนนที่นักเรียนได้รับโดยเฉลี่ยจากการทำแบบฝึกหัด และการประกอบกิจกรรม

E_2 คือ ค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (พฤติกรรมที่เปลี่ยนในตัวผู้เรียนหลังเรียน) คิดเป็นร้อยละของ คะแนนที่นักเรียนได้รับจากการทำสอบหลังเรียน

การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ นิยมตั้งไว้ 90/90 สำหรับเนื้อหาวิชาที่เป็นความจำ และไม่ต่ำกว่า 80/80 สำหรับวิชาทักษะ เช่น ภาษา เพราะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต้องการระยะเวลาไม่สามารถเปลี่ยนและวัดได้ทันทีที่เรียนเสร็จไปแล้ว

การทดลองหาประสิทธิภาพต้องดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

- 1) แบบเดี่ยว นำไปทดลองใช้กับเด็ก 1–3 คน โดยทดลองกับเด็กเก่ง ปานกลาง และเด็กอ่อน การทดลองแต่ละครั้งต้องปรับปรุงสื่อการสอนให้ดีขึ้น
- 2) แบบกลุ่ม นำที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองกับเด็ก 6–10 คน ที่มีความสามารถ คละกัน แล้วทำการปรับปรุงให้ดีขึ้น
- 3) ภาคสนาม นำไปทดลองใช้ในชั้นเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 20–100 คน หาก การทดลองภาคสนามให้ค่า E_1/E_2 ไม่ถึงเกณฑ์ที่ตั้งไว้จะต้องปรับปรุงแล้วทำการทดสอบหาประสิทธิภาพ ซ้ำอีก

จากที่กล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ว่า การหาประสิทธิภาพของสื่อการสอน เพื่อให้เกิด ความมั่นใจว่าสื่อการสอนที่สร้างขึ้นมานั้นมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะช่วยปรับปรุงกิจกรรม การเรียน การสอนให้ดีขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้จริงหรือไม่ เพียงใด ก่อนที่จะนำไปผลิตออกมาใช้จริง เป็นจำนวนมากต่อไป

5.7.2 การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ

- 1) เกณฑ์ประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับประสิทธิภาพของสื่อการสอนที่จะช่วยให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หากสื่อการสอนมีประสิทธิภาพถึงระดับนี้แล้ว สื่อการสอนนั้นจะมีคุณภาพที่จะ นำไปสอนนักเรียน การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพกระทำโดย การประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียน 2 ประเภท คือ พฤติกรรมต่อเนื่อง และพฤติกรรมขั้นสุดท้าย โดยกำหนดค่าประสิทธิภาพเป็น E_1 คือ ประสิทธิภาพกระบวนการ E_2 คือ ประสิทธิภาพผลลัพธ์ ซึ่งคิดเป็นร้อยละของผลเฉลี่ยของ คะแนนที่ได้ ดังนั้น E_1 / E_2 คือ ประสิทธิภาพของกระบวนการ / ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ เช่น 80/80 หมายความว่า เมื่อเรียนสื่อการสอนแล้ว ผู้เรียนจะสามารถทำแบบฝึกหัดหรืองานที่ผลเฉลี่ย ร้อยละ 80 และทำแบบทดสอบหลังเรียนได้ผลเฉลี่ยร้อยละ 80 การกำหนดเกณฑ์ E_1 / E_2 โดยปกติ เนื้อหาที่เป็นความรู้ ความจำมักจะตั้งไว้ 80/80, 85/85 หรือ 90/90 ส่วนเนื้อหา ที่เป็นทักษะ มักจะ ตั้งต่ำกว่านี้ เช่น 75/75

- 2) เกณฑ์มาตรฐานของสื่อการสอนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ กำหนดไว้ที่ระดับ 80/80

80 ตัวแรก คือ ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนการสอนจากสื่อการ สอนคิดเป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนของแต่ละกิจกรรม

80 ตัวหลัง คือ ค่าประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับจากการเรียนด้วยสื่อ การสอน คิดเป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ย คิดจากการทำแบบทดสอบหลังเรียน

- 3) การยอมรับประสิทธิภาพของสื่อการสอน มี 3 ระดับ คือ

- 3.1) สูงกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของสื่อการสอนสูงกว่าที่ตั้งไว้ มีค่าเกิน กว่า 2.5 เปอร์เซนต์ขึ้นไป

- 3.2) เท่ากับเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของสื่อการสอน เท่ากับหรือ สูงกว่า เกณฑ์ที่ตั้งไว้ แต่ไม่เกิน 2.5 เปอร์เซนต์

- 3.3) ต่ำกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของสื่อการสอน ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แต่ไม่ต่ำกว่า 2.5 เปอร์เซนต์ ถือว่ายังมีประสิทธิภาพที่ยอมรับได้

4) การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การยอมรับประสิทธิภาพของหนังสือภาพร่วมกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติไว้ คือ 80/80 และมีระดับความผิดพลาดอยู่ที่ร้อยละ 2.5 โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

- 4.1) สูงกว่าเกณฑ์ เมื่อ 82.5/82.5 ขึ้นไป
- 4.2) เท่ากับเกณฑ์ เมื่อสื่อการสอนมีประสิทธิภาพ 80/80
- 4.3) ต่ำกว่าเกณฑ์ เมื่อสื่อการสอนมีประสิทธิภาพไม่ต่ำ 77.5 /77.5

5.7.3 การทดลองหาประสิทธิภาพ

เมื่อผลิตหนังสือภาพเป็นต้นฉบับแล้ว ต้องนำไปทดลองหาประสิทธิภาพ ตามขั้นตอนดังนี้

1) การทดลองแบบเดี่ยวหรือแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (One-to-One-Testing) หรือ (1 : 1) คือ ทดลองกับผู้เรียน 3 คน โดยใช้เด็กที่มีสติปัญญา สูง ปานกลาง และต่ำ แล้วให้ศึกษาด้วยตนเอง จากสื่อการสอนจนจบ โดยปฏิบัติดังนี้

- 1.1) ตอบแบบทดสอบก่อนเรียน (Pretest)
- 1.2) เรียนจากสื่อการสอนจนจบบทเรียน
- 1.3) ทำแบบฝึกหัดในบทเรียนไปพร้อมกันขณะที่เรียน
- 1.4) ตอบแบบทดสอบหลังเรียน (Posttest)

แล้วนำผลที่ได้รับมาพิจารณาปรับปรุงส่วนที่เห็นว่ายังบกพร่อง เช่น เนื้อหา สื่อต่างๆ แบบทดสอบต่างๆ ให้ดียิ่งขึ้น แล้วนำผลที่ได้คำนวณหาประสิทธิภาพเสร็จแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยปกติคะแนนที่ได้จากการทดลองแบบเดี่ยวจะมีค่าต่ำกว่าเกณฑ์

2) การทดลองแบบกลุ่มเล็ก (Small Group Testing) หรือ (1 : 10) คือ ทดลองกับผู้เรียน 6 - 10 คน นำผลที่ได้คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

3) การทดลองภาคสนาม (Field Testing) หรือ (1 : 100) คือ ทดลองกับผู้เรียน ทั้งชั้น 20 - 100 คน นำผลที่ได้คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุงให้สมบูรณ์ อีกครั้ง ผลลัพธ์ที่ได้ควรใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ หากต่ำกว่าเกณฑ์ไม่เกินร้อยละ 2.5 ก็ยอมรับ แต่ถ้าแตกต่างกันมาก ต้องกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของสื่อการสอนใหม่ โดยยึดหลักความจริง แล้วจึงนำไปใช้จริงต่อไป

6. แนวคิดเกี่ยวข้องกับภาพและหนังสือภาพ

ปัจจุบันท่ามกลางกระแสสื่อ แห่งโลกดิจิทัลที่กำลังจู่โจมสู่ผู้รับสารทุกคน แต่หากย้อนทวนเข็มนาฬิกาไปในเกณฑ์ประวัติศาสตร์สื่อมวลชนเกี่ยวกับสื่อรูนุกเบิกตั้งแต่ ยุค ค.ศ. 350 เริ่มมีการใช้หนังสือเข้ามาแทนที่กระดาษ แต่สำหรับการยกระดับจาก “หนังสือ” ไปสู่ “สื่อหนังสือ” (Book Medium) ได้มีการปรับตัวเพื่อสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มคนระดับต่าง ๆ ในสังคมซึ่ง “เด็ก” ก็คือสมาชิกกลุ่มหนึ่งของสังคมที่ต้องการเปิดรับสื่อ ตามความพึงพอใจของพวกเขา สำหรับหนังสือภาพเป็นสื่อสิ่งพิมพ์อีกประเภทหนึ่งที่มีเจตนาสร้างสรรค์ขึ้นมา เพื่อความเพลิดเพลินและแฝงคำสอนให้กับเด็ก ซึ่งแตกต่างไปจากการกำเนิดหนังสือเด็กในยุคแรก ที่มีจุดมุ่งหมายเป็นคำสอนและแบบเรียน ใน

คริสต์ศตวรรษที่ 20 (ค.ศ. 2000) ตามมุมมองทางวิชาการ หนังสือภาพได้รับการยอมรับว่า หนังสือภาพเป็นหนังสือหนึ่งสำหรับเด็ก รวมถึงสังคมเริ่มมองเห็นคุณภาพของหนังสือภาพเพิ่มขึ้น

การศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดเกี่ยวกับหนังสือภาพเป็นเกณฑ์หนึ่ง เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจและการวิเคราะห์หนังสือภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1 ความหมายของภาพ และ หนังสือภาพ

ภาพ เป็นสื่อที่มีความสำคัญต่อมนุษย์ตั้งแต่อดีต และมีบทบาทสำคัญเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน มนุษย์ใช้ภาพในหลายรูปแบบ ทั้งภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหวเพื่อช่วยในการสื่อสาร ส่งเสริมการเรียนรู้ รวมถึงเพื่อความบันเทิงต่าง ๆ

ความหมาย มีผู้กล่าวถึงความหมายของภาพไว้ดังต่อไปนี้

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2527: 2-3) ได้กล่าวถึง หนังสือภาพเป็นหนังสือที่มีภาพประกอบมากกว่าตัวหนังสือ และมีเนื้อหาให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้และความสนุกสนานเพลิดเพลินและบางครั้งก็ให้ข้อคิด แนวคิดและคติสอนใจ เหมาะสำหรับเด็กเล็ก ๆ และนอกจากนี้ยังสามารถให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าอ่านประกอบวิชาต่าง ๆ ที่เรียนในชั้นเรียนได้อีกด้วย

Puerzer (1995 อ้างถึงใน กิตานันท์ มะลิทอง, 2548: 45) กล่าวว่า ภาพ คือ ตัวแทนทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถรับรู้ด้วยการมองเห็น เนื่องจากภาพ 1 ภาพ สามารถสื่อสารได้ดีกว่าคำอธิบายนับพันคำ และไม่ว่าผู้เรียนจะเป็นวัยใดก็ตาม การใช้ข้อความพร้อมภาพจะทำให้สามารถเข้าใจเนื้อหา นั้นได้ง่ายที่สุด

ประหยัด จิระวรพงศ์ (2530: 125) กล่าวถึง รูปภาพ ไว้ว่า รูปภาพเป็นเครื่องมือสื่อสารของมนุษย์ที่สำคัญมาเป็นเวลานาน ก่อนภาษาพูดและภาษาเขียน จึงเป็นที่ยอมรับกันว่ารูปภาพที่มีประสิทธิภาพ สามารถสร้างความเข้าใจระหว่างกันได้ค่อนข้างจะไม่มีข้อจำกัดแม้แต่ในปัจจุบันก็ยังใช้คำเปรียบเทียบว่า “รูปภาพภาพเดียว สามารถสื่อสารได้ดีกว่าคำอธิบายนับพันคำ” ดังนั้นการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะต่าง ๆ ของรูปภาพจึงเป็นประโยชน์สำหรับการเรียนการสอนอย่างยิ่ง

Cross and Cypher (1961 อ้างถึงใน ประหยัด จิระวรพงศ์, 2530: 125) กล่าวว่า รูปภาพ คือ ตัวแทนของสิ่งที่ทำให้คนเราสามารถรับรู้ได้ด้วยการเห็นที่เกี่ยวกับคน สถานที่ และสิ่งของ รูปภาพเป็นวัสดุที่แสดงแทนสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถสื่อความเข้าใจแก่มนุษย์ด้วยการเห็น นับเป็นสิ่งที่สื่อความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างหนึ่ง รูปภาพมีหลายประเภทหลายลักษณะ เพื่อช่วยให้เราสามารถใช้ได้ตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กัน การเรียนรู้เกี่ยวกับหลักการเลือกใช้รูปภาพในการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

Lewis (2001: 32 อ้างถึงใน วิมลสิน มีศิริ, 2551: 8) กล่าวว่า เมื่อเราอ่านหนังสือภาพสายตาของเราก็จะจ้องมองทั้งภาพและคำ สลับกันไปมา เพื่อมุ่งนำความหมายของทั้งคำและภาพมารวมกัน นำไปสู่การก่อเกิดเป็นความหมายของเนื้อเรื่อง

Golden (1990: 93 อ้างถึงใน วิมลสิน มีศิริ, 2551: 8) กล่าวว่า ในหนังสือภาพนั้น ภาพประกอบเป็นส่วนที่จะแยกออกจากเรื่องเล่าไม่ได้ เนื่องจากทั้งภาพประกอบกับเรื่องทำงานร่วมกัน เพื่อแสดง ความหมายให้กับเนื้อเรื่อง

Galda and Cullinan (2002: 8 อ้างถึงใน วิมลสิน มีศิริ, 2551: 8) กล่าวว่า หนังสือภาพ มีความเป็นหนึ่งเดียวกันจากการผสมผสานระหว่างตัวบทกับศิลปะ ทั้งสองส่วนนี้ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยสะท้อนส่งผ่านบอกเล่าเรื่องราว หรือความคิดรอบยอดของหนังสือภาพ ด้วยเรื่องกับภาพประกอบ อีกการแยกแยะประเภทหนังสือภาพจะใช้พื้นฐานเกณฑ์ด้านรูปแบบ ไม่แบ่งประเภทหนังสือ โดยใช้เกณฑ์แนวเนื้อเรื่อง เพราะเนื้อเรื่องทุกแนวปรากฏได้ในหนังสือภาพ

Nodelman (2005: 128 อ้างถึงใน วิมลสิน มีศิริ, 2551: 8) กล่าวว่า หนังสือภาพ คือ การผสมผสานของการอ่านตัวบท และการมองภาพ ซึ่งภาพสื่อสารเป็นเด็กได้อย่างเป็นธรรมชาติ และตรงไปตรงมาได้มากกว่าคำต่าง ๆ อีกทั้งช่วยให้ผู้อ่านที่เป็นเด็กเล็กเข้าใจความหมายเนื้อเรื่องในหนังสือภาพเล่มนั้น ๆ ด้วย

Glazer (2000: 9 อ้างถึงใน วิมลสิน มีศิริ, 2551: 9) กล่าวว่า หนังสือภาพ คือ หนังสือที่ต้องพึ่งพาอาศัยการผสมผสานของภาพประกอบและเรื่องเล่า อีกทั้งภาพประกอบกับเรื่องเล่า เป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ ทั้งภาพประกอบกับเรื่องเล่า นั้น เป็นลักษณะธรรมชาติของหนังสือภาพที่ต้องรวมตัวกันเพื่อการทำงานอย่างสมบูรณ์

จากความคิดเห็นของนักการศึกษา สรุปได้ว่า หนังสือภาพ เป็นหนังสือที่มีการผสมผสาน และทำงานร่วมกันระหว่างคำกับภาพ โดยทั้งสองส่วนมีความสอดคล้องกัน เพื่อสร้างความเข้าใจในความหมายเกี่ยวกับเรื่อง ในหนังสือภาพแต่ละเล่ม

ความหมายของหนังสือสำหรับเด็ก

มีนักการศึกษาและผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็ก ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็กไว้ดังนี้

จินตนา ไบกาซูยี (2534: 22) ได้กล่าวถึงหนังสือสำหรับเด็กไว้ว่า เป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้เด็กได้ใช้ในการฟัง อ่านและเรียนรู้ ด้วยเนื้อหาสาระที่มุ่งให้ความรู้ หรือเพลิดเพลินอย่างหนึ่งอย่างใด หรือทั้งให้ความรู้และความเพลิดเพลินรวมกันไปในรูปแบบที่ เรียกว่าสาระบันเทิง โดยใช้วิธีเขียนการจัดทำและรูปเล่มที่เหมาะสมกับวัย ความสนใจ และความสามารถในการอ่านของผู้อ่าน

จากความหมายดังที่นักการศึกษา ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็กไว้ สามารถสรุปได้ว่า หนังสือสำหรับเด็กเป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้เด็กตั้งแต่เด็กเล็กจนถึงวัยรุ่นได้อ่าน เพื่อให้เกิดความรู้ ความบันเทิง เกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ปลุกฝังให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน โดยมีวิธีเขียนรูปแบบการจัดทำและรูปเล่มที่แตกต่างกันไป ตามความเหมาะสมของเด็กแต่ละวัย

6.2 หลักการและทฤษฎีทางจิตวิทยาการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องหนังสือสำหรับเด็ก

การสร้างหนังสือสำหรับเด็กต้องอาศัยหลักการและทฤษฎีทางจิตวิทยาเป็นองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญ มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงหลักการและทฤษฎีทางจิตวิทยาการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องหนังสือสำหรับเด็กไว้ดังนี้

6.2.1 พัฒนาการทางสติปัญญา Jean Piaget (1960 อ้างถึงใน ไชยยศ เรืองสุวรรณ 2526: 73) กล่าวว่า เด็กจะไม่มีวันเรียนรู้โดยการที่มีคนบอก หรือได้อ่านเกี่ยวกับสิ่งนั้น แต่จะเรียนรู้โดยการลงมือทำความรู้จักกับสิ่งนั้น และทำกิจกรรมด้วยตนเอง ฉะนั้นการศึกษาจึงมีบทบาท และอิทธิพลต่อการพัฒนาสติปัญญาของเด็กวัยนี้มาก

6.2.2 พัฒนาการของเด็กวัยประถมศึกษา

- 1) มีความอยากรู้อยากเห็นทุกสิ่งที่อยู่รอบตัว (ฉวีวรรณ กิ่งวงศ์, 2551: 83)
- 2) ชอบเคลื่อนไหวอยู่เสมอ
- 3) มักเอาใจใส่หนังสือที่มีรายละเอียด เช่น ชอบอ่านการ์ตูนแนวผจญภัย

6.2.3 หลักการและทฤษฎีทางจิตวิทยา ทฤษฎีสัมพันธ์เชื่อมโยงของ Thorndike (อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี 2552: 50-52) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้โดยการสร้างสิ่งเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง โดยเริ่มให้นักเรียนได้อ่านบทหรือกรองจากหนังสือภาพยกระดับที่มีสีสันสวยงามและเมื่อเปิดหนังสือออก จะมีภาพให้เห็น เป็นการสร้างสิ่งเร้าให้ผู้อ่านอยากรู้อยากเห็นและมีการตอบสนองโดยการอ่านบทหรือกรองหนังสือ

ทฤษฎีการวางเงื่อนไขต่อเนื่องของ Guthrie (อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี 2552: 55-56) การเรียนรู้เกิดจาก ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้า และการตอบสนอง สิ่งเร้าเกิดจากการกระทำ และการเคลื่อนไหว

ทฤษฎีการวางเงื่อนไขด้วยการกระทำของ Skinner (อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี 2552: 57-58) หลักการสอนตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเสริมแรงด้วยการกระทำในการกำหนด การเสริมแรงการกระทำของผู้เรียน การเรียนรู้เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างแรงขับและรางวัล

จากจิตวิทยาที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการสร้างหนังสือภาพ กล่าวได้ว่า จุดเริ่มต้นของการเรียนรู้เกิดจากแรงจูงใจ คุณสมบัติที่จูงใจให้เด็กเกิดความสนใจที่จะอ่าน และสนุกสนาน คล้อยตามเรื่องที่อ่าน เกิดจากการเสริมแรง การตอบสนองต่อสิ่งเร้าซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการนำมาใช้ในห้องเรียนต่อไป

6.3 ประเภทของหนังสือภาพ

การแบ่งประเภทหนังสือภาพสำหรับเด็กนั้น นักวิชาการด้านวรรณกรรมเด็กแต่ละท่าน ได้มีการแยกแยะจัดหมวดหมู่ประเภทหนังสือภาพแตกต่างกันไป แต่ว่าการจัดแบ่งประเภทหนังสือภาพไม่ได้แปลกแยกแตกต่างกันแบบสุดขั้ว ยังมีจุดร่วมที่เหมือนกันอย่างชัดเจนนั่นก็คือ การใช้เกณฑ์พื้นฐานด้านรูปแบบ ซึ่งจะไม่ใช้เกณฑ์ด้านแนวเนื้อหาของเรื่อง เนื่องจากการจัดกลุ่มประเภทหนังสือภาพ มาจากเกณฑ์เดียวกันทำให้ข้อมูลของกลุ่มไม่เปลี่ยนแปลงซึ่งพอสรุปและประมวลประเภทของหนังสือภาพได้เป็น 8 ประเภท ดังนี้ (สมพร จารุณี, 2541: 12 -21 อ้างถึงใน วิมลสิน มีศิริ, 2551: 11-22)

6.3.1 หนังสือเด็กเล็ก (Baby books)

หนังสือประเภทนี้มักทำจากวัสดุที่มีความทนทาน เช่น กระดาษแข็งที่มีความแข็งแรง มีการตัดเย็บมุมหนังสือเพื่อความปลอดภัย หรือมีชื่อเรียกว่า บอร์ดบุ๊ก (Board books) เพื่อให้เหมาะกับการใช้งานสำหรับเด็กอายุ 0 – 3 ปี จำนวนหน้าจะมีความยาวประมาณ 6 – 12 หน้า รวมไปถึงหนังสือที่มีลักษณะปิดเปิดชิ้นส่วนของกระดาษได้ หรือผ้าติดไว้ในแต่ละหน้า หนังสือของเล่น หนังสือเหล่านี้มีรูปแบบการนำเสนอที่ใ้มน่าเด็ก ให้อยากสัมผัส และสามารถจับต้องได้ ซึ่งหนังสืออาจจะมีลักษณะที่ไม่ใช่เป็นรูปเล่มสี่เหลี่ยม แต่อาจจะมีรูปร่างเป็นบ้าน ผลไม้ สัตว์ เป็นต้น หรืออาจเป็นหนังสือที่มีลักษณะสามมิติ (Pop-up books) หนังสือเหล่านี้มีความเหมาะสมสำหรับเด็กวัยนี้ เนื้อหาจะมีลักษณะการให้ความหมายอย่างง่ายและภาพมีความสำคัญในการสร้างสรรค์ความหมายกับตัวบท

6.3.2 หนังสือบทกวี บทร้อยกรองสำหรับเด็ก (Nursery Rhyme books)

หนังสือที่มีเรื่องราว เป็นคำคล้องจอง คำสัมผัส ช่วยให้เด็กเข้าใจความหมายของคำจากท่วงทำนอง และสัมผัสของคำ หนังสือมีลักษณะเริ่มจากโครงเรื่องง่าย ๆ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตครอบครัว ชีวิตประจำวันของเด็ก รวมถึงภาพประกอบจะมีความชัดเจน หนังสือภาพประเภทนี้จะมีตัวบทสั้น และเป็นหนังสือที่เหมาะสมกับการเตรียมพร้อมให้เด็กได้อ่านหนังสือเรื่องยาวต่อไป

6.3.3 หนังสือตัวอักษร (Alphabet books)

หนังสือที่สอนให้รู้จักพยัญชนะโดยอาศัยภาพที่มีชีวิตชีวาชวนให้เด็กอยากเรียนรู้ภาพจะเป็นตัวเล่าเรื่อง รวมถึงหนังสือภาพมุ่งสร้างสรรค์ในลักษณะให้เด็กได้ทำความรู้จักพยัญชนะไทย ก ไก่ ข ไข่ แต่มีใช้หนังสือแบบเรียน จุดมุ่งหมายของหนังสือ คือ การทำความรู้จักตัวอักษร เพื่อให้เด็กอายุ 2-4 ปี ได้ดูภาพในแต่ละหน้า เด็กวัย 5 ปี ให้พูดชื่อของตัวอักษรและคำเริ่มต้นของอักษรแต่ละตัว วัย 6 ปี อาจจะอ่านตัวอักษร คำ หรือเรื่องราวความรู้ที่เกี่ยวข้องกับตัวอักษรและการอ่านเปล่งเสียงออกมา

6.3.4 หนังสือการนับตัวเลขและจำนวนนับ (Counting books)

หนังสือที่ส่งเสริมคณิตศาสตร์พื้นฐาน เพื่อการเรียนรู้จำนวนและตัวเลขนำเสนอด้วยภาพที่เชื่อมโยงกับตัวเลข โดยจะมีการย้ำซ้ำ ๆ ให้เด็กได้ทบทวน เด็กจะได้รู้จักตัวเลข รู้จักสังเกต รวมทั้งได้เรียนรู้ศัพท์ และความหมายของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับคน สัตว์ สิ่งของ ซึ่งผู้เขียนมักจะนำมาแสดงแทนจำนวนนับของตัวเลขด้วย รวมไปถึงเป็นลักษณะของหนังสือที่ช่วยให้เด็กเรียนรู้จำนวน ความคิดรวบยอดในทางจำนวน จำนวนเดือนในหนึ่งปี เป็นต้น สำหรับ ภาพประกอบของหนังสือภาพประเภทนี้ ภาพต้องไม่มีความซับซ้อนของวัตถุ เนื่องจากเด็กจะสามารถนับได้ หากภาพประกอบซับซ้อนหลายขั้นตอน จะทำให้เด็กเกิดความสับสนในการนับได้

6.3.5 หนังสือนำเสนอความคิดรวบยอด (Concept books)

หนังสือที่ใช้ภาพและเส้น ช่วยทำความเข้าใจเรื่องความคิดรวบยอดจากนามธรรมให้เป็นรูปธรรม เช่น เสียง สี ขนาด รูปทรง รูปร่าง ของใช้ ระยะทาง ภาษา คำศัพท์ รวมไปถึงหนังสือที่มีลักษณะมุ่งเน้นให้มีคำถาม คำตอบ การจับคู่แสดงสิ่งที่ตรงกันข้าม มีดกับสว่าน ข้างบนกับข้างล่าง ข้างนอกกับข้างใน เป็นต้น โดยใช้ภาพเป็นตัวดำเนินเรื่อง

6.3.6 หนังสือภาพที่ไม่มีคำบรรยาย (Wordless picture books)

หนังสือภาพที่สื่อสารด้วยภาพโดยตรง ไม่มีตัวหนังสือ หรืออาจจะประกอบด้วยถ้อยคำอันน้อยนิด โดยภาพจะเล่าเรื่องไปเรื่อย ๆ ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกต่อเนื่อง และต้องสะท้อนเรื่องราวที่สามารถเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้จินตนาการ ความคิด ความสามารถทางภาษาเล่าเรื่องจากภาพได้ อีกทั้งเด็กเล็ก ๆ ที่ยังไม่สามารถอ่านหนังสือออก สามารถดูภาพ ผสมผสานกับการฟังเสียงจากผู้เล่าเรื่อง ซึ่งผู้เล่าสามารถบรรยายเรื่องโดยใช้คำของตัวเอง

6.3.7 หนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน (Easy to read books)

หนังสือมีประโยคสั้น ๆ ไม่กี่ประโยค ใช้คำง่าย ๆ มีลักษณะคำซ้ำ คำคล้องจอง ให้เด็กเห็นได้ชัด ภาพจะมีขนาดใหญ่ สอดคล้องกับตัวอักษรที่ปรากฏ จะช่วยฝึกการอ่านได้เป็นอย่างดี รวมไปถึงหนังสือภาพประเภทนี้มีลักษณะโครงเรื่องเป็นเส้นตรง แนวคิดหลักของเรื่อง มีคุณภาพ ประโยค

เข้าใจง่าย ใช้ภาษาตรงไปตรงมา การเล่าเรื่องราวอย่างน่าสนใจ นอกจากนี้ภาพช่วยอธิบายตัวละคร และการทำตัวละครที่นำไปสู่การสะท้อน ขยายความตัวบทได้ เหมาะสำหรับ วัยเริ่มเรียน ผู้ใหญ่อาจจะ ต้องช่วยอ่านให้เด็กฟัง เพราะเด็กวัยนี้ยังอ่านหนังสือไม่คล่อง

6.3.8 หนังสือนิทานภาพ หรือหนังสือภาพประกอบเรื่อง (Picture Story books)

เป็นหนังสือที่มีการผสมผสานและทำงานร่วมกันระหว่างคำกับภาพ โดยทั้งสอง ส่วนมีความสอดคล้องกัน เนื้อเรื่องและโครงเรื่องที่มีความซับซ้อน มากกว่าประเภทหนังสือภาพสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน รวมไปถึงมีการสร้างภาพประกอบ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจ ซึ่งหนังสือนิทานภาพ สามารถอ่าน ให้เด็กเล็กฟังได้ ขณะเดียวกันเด็กโตอายุ 6-7 ปีก็สามารถอ่านได้ด้วยตนเอง

กรีก ท่วมกลาง (2555: 38-39) ได้จัดประเภทหนังสือเพื่อการเรียนการสอน ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) หนังสือส่งเสริมการอ่าน หมายถึง หนังสือที่สร้างขึ้นตามสาระการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีหนังสือสำหรับอ่าน พัฒนาการอ่านของผู้เรียนให้มีทักษะในการอ่าน มีนิสัย รักการอ่าน และมุ่งที่จะพัฒนาการอ่านของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลจากการอ่านไปพัฒนา ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ และทักษะประสบการณ์ที่ได้รับจากการอ่านนำมาใช้ในการเรียนรู้ตาม หลักสูตร

2) หนังสืออ่านเพิ่มเติม หมายถึง หนังสือที่สร้างขึ้นตามสาระการเรียนรู้เรื่องใด เรื่องหนึ่งเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากที่ได้เรียนรู้ตามหลักสูตร เพื่อสร้างความรู้ ความ เข้าใจ ทักษะในการเรียน ตามสาระการเรียนรู้ที่ขาดแคลนเนื้อหา เนื้อหาใหม่ เนื้อหาสาระที่ผู้เรียน เข้าใจยาก หรือเป็นเรื่องที่ผู้เรียนสนใจศึกษาเฉพาะ สำหรับให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามระดับชั้นและวัย ของผู้เรียน

3) หนังสือเสริมประสบการณ์ หมายถึง หนังสือที่สร้างขึ้น ตามสาระการเรียนรู้ เรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ โดยผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ทำกิจกรรมตามหนังสือเสริมประสบการณ์ ที่นำเสนอไว้อย่างเป็นขั้นตอน หนังสือเสริมประสบการณ์ จึงเป็นหนังสือที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนที่ขาดประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ การจัดทำหนังสือจึงเป็นสื่อเพื่อช่วย เพิ่มประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะประสบการณ์ที่จำเป็นให้กับผู้เรียน

จากความคิดเห็นดังที่นักการศึกษาและผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับประเภทของหนังสือ ผู้วิจัยได้จัดทำในลักษณะเป็นหนังสือภาพประกอบที่มีการผสมผสานและทำงานร่วมกันระหว่างคำกับ ภาพ โดยทั้งสองส่วนมีความสอดคล้องกัน

6.4 หลักในการสร้างหนังสือภาพสำหรับเด็ก

การสร้างหนังสือภาพสำหรับเด็ก เป็นงานที่ต้องอาศัยความละเอียดรอบคอบ ความรู้ ความเข้าใจเพื่อให้ได้หนังสือที่มีคุณภาพตรงกับจุดมุ่งหมาย

6.4.1 ณรงค์ ปานทอง (2526: 71) กล่าวถึงหลักการสร้างหนังสือภาพสำหรับเด็กไว้ ดังนี้

1) ขนาดของตัวหนังสือ เด็กในวัยนี้กล้ำเนื้อที่มือและที่นิ้วยังไม่แข็งแรงพอที่จะจับสิ่งของเล็กๆ ได้ถนัด ดังนั้นหนังสือต้องมีขนาดโตพอสมควร คือ ขนาด 10 x 7 นิ้ว หรือ 12 x 8 นิ้ว แต่ไม่ควรมีน้ำหนักมากนัก

2) ขนาดของตัวอักษร กล้ำเนื้อที่ตาของเด็กยังไม่เจริญพอที่จะกลั่นกรองนัยนัยตา หรือเฟ่งสายตาคับจ้องตัวอักษร ดังนั้นตัวอักษรควรมีขนาดโต วางช่องไฟให้ห่างพอสมควร หรือเขียนเป็นคำ ๆ มีความชัดเจน เขียนด้วยน้ำหมึกสีดำ หรือสีน้ำเงิน ขนาดโต 1-2 เซนติเมตร หน้าหนึ่ง ๆ ไม่ควรมีอักษรเกิน 10 คำ

3) ขนาดของรูปภาพ มีขนาดภาพประมาณ 3-4 นิ้ว สีสดสะดุดตา ภาพและสีไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริง แต่ต้องเป็นภาพที่เด่นชัด ถ้าเป็นหนังสือภาพล้วนก็ให้ภาพแสดง ความหมายที่เด็กสามารถตีความได้ง่าย

4) ความหนาของหนังสือไม่ควรเกิน 14-20 หน้า เพราะเด็กในวัยนี้มีช่วงความสนใจไม่นานนัก

5) การจัดทำรูปเล่ม เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยนำส่วนของเนื้อหาสาระและภาพประกอบมาจัดเรียงให้มีความต่อเนื่องกันอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนการใช้จริง เพื่อให้ผู้เรียน สะดวกต่อการใช้เรียนรู้ในเรื่องนั้นต่อไป ซึ่งการจัดเรียงอาจตกแต่งให้สวยงามดึงดูดความสนใจ และจัดหนังสือให้เป็นรูปเล่ม ดังนี้

5.1) ปก

5.2) ปกใน

5.3) คำนำ/สารบัญ/คำชี้แจง

5.4) เนื้อหาจากหน้าที่ 1 - หน้าสุดท้าย

5.5) ปกหลัง

6) กระดาษที่ใช้เขียน ควรเป็นกระดาษที่หนา และเหนียวพอสมควร เพื่อมิให้ฉีกขาดง่าย ปกของหนังสือควรเป็นกระดาษแข็ง

7) คำที่ใช้เหมาะกับระดับความรู้ และความสนใจของเด็กอาจใช้คำบัญชีคำพื้นฐานของกรμμαวิชาการก็ได้ ตัวหนังสือควรมีน้อย ให้มีภาพมาก ๆ และพยายามให้เด็กแปลความหมายจากภาพ

6.4.2 รัญจวน อินทรกำแหง (2521: 100) การพิจารณารูปเล่มหนังสือที่ดีไว้ว่า

1) ขนาด เราไม่สามารถจะกำหนดขนาดหนังสือให้เป็นการตายตัวได้ เพราะเด็กชอบเปลี่ยนความสนใจอยู่เสมอ ไม่ชอบสิ่งที่ซ้ำจำเจ อาจมีตั้งแต่ขนาดเล็ก 4 x 2.5 นิ้ว หรือขนาดใหญ่ 12.5 x 9 นิ้ว นอกจากนั้นรูปเล่มอาจจะเป็นแนวนอนบ้าง แนวตั้งบ้าง ความยาวก็อาจตั้งตั้งแต่ 2 แผ่นขึ้นไปจนถึง 40- 50 แผ่นก็ได้ ทั้งนี้ยอมแล้วแต่เนื้อเรื่อง และแล้วแต่วันของผู้อ่านที่ผู้เขียนตั้งใจจะเขียนให้ ถ้ากล่าวอย่างง่าย ๆ หนังสือไม่ควรจะใหญ่ หรือหนักเกินกำลังของผู้อ่าน ให้อยู่ในขนาดที่ผู้อ่านจะหยิบยก หรือเปิดอ่านได้อย่างสบาย

2) การจัดหนังสือ ควรมีความประณีตตั้งแต่ปกหนังสือ ภาพที่หน้าปก ควรสอดคล้องกับเรื่อง เพื่อเรียกความสนใจจากผู้อ่าน และนำทางให้ผู้อ่านไปสู่เนื้อเรื่อง นอกจากนั้นควรจัดทำภาพปกด้วยความประณีตบรรจง เพื่อสร้างรสนิยมและความเข้าใจในความงามแห่งศิลป์ให้เกิดขึ้นกับผู้อ่าน

การจัดหน้าหนังสือสำหรับเด็กนั้น ควรใจกว้างและอย่าประหยัดจนเกินไป ถ้าหากประหยัดหน้ากระดาษจนเกินไป จะเป็นเสมือนการประหยัดการอ่านของเด็กไป โดยไม่เจตนาการทิ้งหน้าไว้ให้ว่าง ก่อนการขึ้นเรื่องจะเป็นการปล่อยสมองของเด็กให้ว่าง ก่อนที่จะรับเรื่องหรือทำความเข้าใจกับเรื่อง

การเว้นเนื้อที่ด้านริมของหนังสือทั้งด้านในและด้านนอกให้ว่างไว้มากเป็นสิ่งสมควร เพราะช่วยให้เด็กอ่านหนังสือด้วยความสบายตายิ่งขึ้น

ตัวหนังสือก็นิยมกันว่า ถ้าเด็กเล็กเท่าไร ตัวหนังสือก็ควรโตขึ้นเพื่อให้ได้สัดส่วนกับกำลังสายตาของเด็กและควรพิมพ์ด้วยตัวหนังสือที่อ่านได้ง่าย

กระดาษที่ใช้พิมพ์หนังสือเด็กควรเป็นกระดาษดี เพื่อให้ทั้งภาพและตัวหนังสือชัดเจนแจ่มแจ้ง

การเย็บเล่ม ทนทาน แข็งแรง เพราะเด็กยังไม่รู้จักการหยิบหนังสือด้วยความทะนุถนอม เขามือ แม้ผู้ใหญ่จะได้พยายามแนะนำในเรื่องนี้อยู่แล้วก็ตาม

การตรวจรูป ควรตรวจให้ถูกต้อง อย่าให้ผิด เพราะวัยเยาว์เป็นวัยที่กำลังจดจำ และถ้าจำสิ่งที่ผิดแล้วจะแก้ยากที่สุด

การเข้าเล่มหนังสือสามารถทำได้หลายรูปแบบหลายวิธี แล้วแต่ขนาด จำนวนหน้าและรูปแบบของหนังสือเล่มนั้นๆ ดังที่

6.4.3 ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2527: 194) ได้กล่าวว่า การเย็บเล่ม เข้าปกหนังสือ มี 2 ชนิด คือ หนังสือปกอ่อนและหนังสือปกแข็ง ส่วนการเย็บนั้นมีหลายวิธีได้แก่

1) การเย็บนอกหรือการเย็บมุมหลังคา วิธีการเย็บใช้เข็มร้อยเชือกแทงจากตรงกึ่งกลางของสันหนังสือออกไป ประมาณ 3-4 รู การเย็บวิธีนี้เหมาะสำหรับหนังสือจำนวนหน้าไม่มากนักและหนังสือสำหรับเด็กเล็กที่มีรูปภาพสวย ๆ เต็มหน้าหรือสองหน้าติดกัน

2) การเย็บสัน การเย็บแบบนี้เป็นการเย็บสำหรับหนังสือที่มีจำนวนหลายร้อยหน้าวิธีการเย็บใช้ส่วนไฟฟ้า เจาะนำก่อน 3-4 รู หรือมากกว่านั้น แล้วจึงใช้เข็มร้อยเชือกเย็บ ถ้าหนังสือหนาไม่มากอาจใช้ลวดเย็บแทนเข็มร้อยเชือกก็ได้ หรือจะใช้เย็บจักรแทนก็ได้

3) การเย็บกึ่ง การเย็บโดยใช้เครื่องมือในการเย็บกึ่ง และสำหรับหนังสือจำนวนหลายร้อยหน้า

4) การทากาว สำหรับหนังสือที่ต้องการเข้าเล่มให้รวดเร็ว และตัวหนังสือพิมพ์ชัดเจนขอบเส้นมากเกินไป จะทำให้เปิดอ่านง่ายขึ้น วิธีเย็บแบบนี้ก็โดยการใช้กาวทาลงไปทีสัน หรือใช้วิธีเลื่อยสันก่อนแล้วเอาเชือกใส่ลงไปในเรื่องที่เลื่อยแล้วเอากาวยัดใส่ลงไปในเรื่องก็จะทำให้ทนทานยิ่งขึ้น

หนังสือภาพแต่ละเล่มก็มีลักษณะเชื่อมโยงกับเนื้อเรื่องและภาพประกอบด้วย รวมถึงหนังสือภาพอาจจะมีมากมายหลากหลายขนาด ตามแต่วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์หนังสือภาพคือ ความสวยงาม ประโยชน์การใช้งาน ความเหมาะสมกับช่วงอายุ ความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง เป็นต้น

จากการศึกษาวิธีการจัดทำรูปเล่มของหนังสือ คือ สรุปได้ว่า หนังสือสำหรับเด็ก จัดได้หลายขนาด ตามความเหมาะสมกับวัยของเด็ก และมีการจัดหนังสือเป็นรูปแบบต่าง ๆ เช่น จัดทำเป็นแนวนอน แนวตั้ง หรือ หนังสือ 3 มิติ หนังสือที่ตัดเป็นรูปต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อเรียกร้องความ

สนใจในการอ่านของเด็ก ส่วนการเย็บหนังสือสามารถทำเป็นหนังสือปกอ่อน หรือปกแข็งก็ได้ และมีวิธีการเย็บหลายวิธี ตามลักษณะและจำนวนหน้าของหนังสือเล่มนั้น

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือภาพสำหรับเด็กในลักษณะหนังสือส่งเสริมการอ่านที่มีการผสมผสานและทำงานร่วมกันระหว่างคำกับภาพ โดยทั้งสองส่วนมีความสอดคล้องกัน ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

เนื้อเรื่องได้แต่งเป็นร้อยกรอง คำที่อ่านมีประโยคสั้น ๆ ใช้คำง่าย ๆ

การสร้างภาพประกอบ เป็นภาพวาดการ์ตูน มีสีเส้น โดยยึดหลักการวาดภาพ ตามการวาดภาพประกอบหนังสือภาพสำหรับเด็ก เป็นภาพง่ายๆ ไม่ซับซ้อนและสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง

การจัดทำรูปเล่ม ได้จัดทำรูปเล่ม เป็นแบบแนวนอน มีขนาด 3 ใน 4 ส่วนของหน้ากระดาษ จำนวน 16 -20 หน้า ขนาดตัวอักษร ขนาดโต 1 - 2 เซนติเมตร หน้าหนึ่ง ๆ มีอักษรเกิน 10 คำ น้ำหมึก สีดำ โดยเย็บเล่มแบบทากาว

การจัดหนังสือให้เป็นรูปเล่ม มีดังต่อไปนี้

- 1) ปก
- 2) ปกใน
- 3) คำนำ/คำชี้แจง
- 4) เนื้อหาจากหน้าที่ 1 – หน้าสุดท้าย
- 5) ปกหลัง

6.5 การเขียนภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก

ภาพประกอบเป็นส่วนสำคัญของหนังสือสำหรับเด็ก เพราะภาพที่จะช่วยสร้างความคิดและมโนภาพตามเรื่องราวได้ ช่วยให้เนื้อเรื่องมีชีวิตชีวาอ่านน่าสนใจ ช่วยให้เด็กอยากดูอยากอ่าน และยังช่วยสร้างความหมายของตัวอักษรที่เด็กอ่านว่ามีความหมายอย่างไร ภาพจะเป็นภาพสมจริง ภาพลายไทย ภาพศิลปะประดิษฐ์ ภาพถ่าย ภาพสเก็ตซ์ หรือภาพการ์ตูนนั้น ขึ้นอยู่กับ เนื้อเรื่องนั้น ๆ ภาพประกอบในหนังสือสำหรับเด็กเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นส่วนให้เรื่องมีความน่าสนใจ ทำให้เด็กเกิดความต้องการอ่านหนังสือยิ่งขึ้น

6.5.1 ฦรงคฺ ปานทอง (2526: 81-82) ได้กล่าวถึงลักษณะของภาพประกอบที่ดีสำหรับเขียนหนังสือเด็กไว้ดังนี้

- 1) เด็กชอบภาพที่มีลักษณะง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน
- 2) เด็กชอบภาพประกอบที่แสดงการกระทำและการผจญภัย
- 3) เด็กสนใจภาพที่อยู่ข้างขวามากกว่าข้างซ้าย
- 4) เด็กชอบภาพประกอบมาก มากกว่าภาพประกอบน้อย
- 5) เด็กชอบภาพที่ตรงกับข้อความมากกว่าภาพที่ไม่ตรงกับข้อความ

แบบของภาพ

แบบในที่นี้หมายถึง ภาพที่ทำขึ้นมาในลักษณะใด เช่น ภาพวาด ภาพถ่าย และในระหว่างแบบของภาพทั้งสองนี้ได้มีผู้วิจัยผลปรากฏว่า ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงชอบเหมือน ๆ กัน

สีของภาพ

สมีอิทธิพลต่อความชอบและความสนใจของเด็กมาก จากการศึกษาเรื่องสื่อของหนังสือภาพสำหรับเด็ก พบว่า เด็กชอบภาพหลายสีแบบธรรมชาติเป็นอันดับหนึ่ง ชอบภาพขาวดำเป็นอันดับสอง และชอบภาพสีเดียวเป็นอันดับสาม

ขนาดของภาพ

ผู้ออกแบบภาพประกอบหนังสือภาพสำหรับเด็ก ควรทราบขนาดของภาพที่เด็กแต่ละวัยชอบและเลือกใช้ให้เหมาะสม

อารมณ์ของภาพ

อารมณ์ที่เด็กได้รับจากภาพมี 3 อารมณ์ คือ

- 1) อารมณ์ที่น่าพอใจ
- 2) อารมณ์ที่ไม่น่าพอใจ
- 3) อารมณ์กลาง ๆ

ประเภทของภาพประกอบ

ประเภทของภาพที่ใช้ประกอบการทำหนังสือภาพสำหรับเด็กสรุปได้ดังนี้

1) ภาพวิจิตรแบบสมจริง ผู้เขียนภาพต้องวาดภาพให้สมจริง กับยุคสมัย ฉากสถานที่ตามเรื่องและผู้ประพันธ์บรรยายไว้ ภาพต้องบรรจุรายละเอียดที่เป็นส่วนประกอบของภาพที่สมบูรณ์ที่สุด และให้สีที่เหมาะสมเพื่อก่อให้เกิดบรรยากาศให้เกิดขึ้นในภาพ

2) ภาพวิจิตรแบบจินตนาการ ผู้เขียนภาพมีเสรีที่จะแสดงภาพตามความคิดให้กลมกลืนกับเรื่องนั้น ๆ และใช้สีสันทันตามใจชอบโดยไม่ต้องยึดถือของจริง

3) การเขียนภาพมายา หรือการเขียนภาพการ์ตูน การเขียนภาพการ์ตูนมีหลายประเภท มีตั้งแต่การ์ตูนสำหรับเด็ก จนถึงการ์ตูนสำหรับผู้ใหญ่ การ์ตูนโฆษณา การเขียนภาพการ์ตูนนั้น นิยมเขียนประกอบในหนังสือสำหรับเด็ก ประเภทการ์ตูน และจงใจเขียนภาพคน สัตว์ สิ่งของ ให้ผิดเพี้ยนไปจากของจริงมากมายเกินปกติ

6.5.2 ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์ (2523: 42-43) ได้กล่าวถึงวัยของเด็กที่มีความสนใจต่อสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและสนใจต่อการอ่าน โดยจำแนกตามอายุไว้ดังนี้

เด็กอายุ 5-6 ขวบ

ความสนใจทั่วไป

- 1) สนใจเรื่องต่าง ๆ ใกล้ตัว เช่น
  - 1.1) ธรรมชาติของคน สัตว์ และพืช
  - 1.2) สิ่งแวดล้อม
  - 1.3) ความเป็นมาของชีวิต
- 2) สนใจฟังร้อยกรองสั้น ๆ
- 3) สนใจฟังเรื่องเล่า หรือนิทานเกี่ยวกับสิ่งต่อไปนี้
  - 3.1) นิทานเกี่ยวกับสัตว์
  - 3.2) เทพนิยาย
- 4) ชอบดูรูปภาพในหนังสือ ถ้ามีผู้อ่านให้ฟังก็จะยิ่งชอบมากขึ้น

6.5.3 จะเห็นได้ว่า ความสนใจอันดับแรกในการอ่านของเด็กนั้น จะสนใจรูปภาพก่อน ดังนั้นหนังสือภาพจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการอ่านของเด็ก โดยรูปภาพจะเป็นรูปภาพสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ตัวเด็ก มีขนาดโตพอสมควร สีสดใส เป็นภาพการ์ตูนโดยจะให้คนใกล้ชิดอ่านหรือเล่าเรื่องราวให้ฟัง สอดคล้องกับ วินัย รอดจ่าย (2534: 12) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสือภาพว่า สามารถที่จะพัฒนาเด็กได้ตามขั้นตอน ดังนี้

1) พัฒนาความคิดและสติปัญญา

ความสามารถในการรับรู้ ความสามารถในการมองเห็น การสังเกต การเปรียบเทียบ การจัดอันดับความหมายของเรื่องราว หรือเนื้อหาสาระที่ปรากฏให้เห็น เราสามารถใช้หนังสือนิทานที่มีขนาดใหญ่ มีสีสันที่สะดุดตาทำให้เด็กดู และจะต้องกระตุ้นให้เด็กสังเกตสิ่งที่อยู่ในภาพ สังเกตความสัมพันธ์ของคน สัตว์และสิ่งของที่ปรากฏในภาพ เด็กในวัยต่างๆสามารถพัฒนาความสามารถในการสังเกตโดยพิจารณารายละเอียดต่าง ๆ ในภาพ เด็กสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างได้

2) พัฒนาการทางบุคลิกภาพ

ในขณะที่เด็กอ่านหนังสือตามภาพ เด็กได้มีโอกาสสัมผัส เรียนรู้เกี่ยวกับบุคคลและเหตุการณ์ ตลอดจนปัญหา อุปสรรค ความไม่ฝัน การต่อสู้ของตัวละคร ช่วยให้เด็กได้เข้าใจ เห็นใจ ซาบซึ้ง และมีอารมณ์ การอ่านหรือฟังนิทานทำให้เด็กรู้จักตนเอง กล่าวคือ การได้อ่านหรือฟังเรื่องที่เกี่ยวข้องชีวิตของตัวละคร ปัญหา การแก้ปัญหา ส่วนที่ดี และส่วนที่ไม่ดีของตัวละคร ทำให้รู้จักเปรียบเทียบกับตัวเองทั้งในแง่ของความคิด ความรู้สึก และการประพฤติปฏิบัติการได้สนทนาเกี่ยวกับตัวละคร เหตุการณ์ และการกระทำต่าง ๆ ของตัวละคร ทำให้เด็กเข้าใจคนอื่น เข้าใจตนเอง นับถือตนเอง รู้จักยอมรับและนับถือผู้อื่น

3) พัฒนาการทางสังคม

การที่เด็กเจริญเติบโตจากครอบครัว หรือในชุมชนของเด็กนั้นย่อมได้รับอิทธิพลความคิด ความเชื่อ และแนวทางการปฏิบัติตนจากครอบครัวและชุมชนนั้น เมื่อเด็กเรียนรู้และสัมผัสความคิด ความเชื่อและการปฏิบัติตนเช่นนั้น ก็จะมีความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติตนในลักษณะเดียวกันเพื่อให้เกิดความกลมกลืน เป็นที่ยอมรับ และไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง เด็กจะเรียนรู้ที่จะสร้างสัมพันธ์ภาพกับสมาชิกในครอบครัวเป็นอันดับแรก แล้วจึงขยายออกสู่เพื่อนๆ ที่โรงเรียนและคนอื่นๆ ในชุมชน การได้อ่านหรือได้ฟังนิทานช่วยให้เด็กได้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างกัน รู้จักที่จะปฏิบัติตนอย่างไรต่อผู้อื่น เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากของตน อีกประการหนึ่งรู้ถึงความประพฤติที่เป็นที่ยอมรับและไม่ยอมรับ รู้ว่าอะไรผิดหรือถูก

6.5.4 สนิท สัตโยภาส (2547: 43) ได้สรุปหลักการให้ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กดังนี้

- 1) ภาพง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนและสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง
- 2) ภาพสีสัน วาดรูปประจักษ์ สวยงาม
- 3) แสดงจุดเด่นของเรื่องแต่ละตอนได้ และคงลักษณะของตัวละคร
- 4) แสดงให้เห็นอาการเคลื่อนไหวที่เป็นธรรมชาติ
- 5) ภาพที่มีชีวิตชีวา เพราะเด็กชอบฝันว่าสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ สามารถทำอะไรได้เหมือนคน
- 6) ขนาดภาพที่มีเหมาะสมกับวัยเด็กคือ

- 6.1) เด็กเล็ก (อนุบาล-ป.2) ควรมีขนาด $\frac{3}{4}$ ของหน้า
- 6.2) เด็กโต (ป.3-ป.4) ควรมีขนาด $\frac{1}{2}$ ของหน้า
- 6.3) เด็กวัยรุ่นตอนต้น (ป.5 - ป.6) ควรมีขนาด $\frac{1}{4}$ ของหน้า
- 6.4) เด็กวัยรุ่น (มัธยมศึกษา) ขนาดจะเล็กลงได้เพราะเขาอ่านหนังสือผู้ใหญ่แล้ว

เรื่องสีของภาพเป็นเรื่องสำคัญ ความแตกต่างระหว่างภาพสีกับภาพขาวดำ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง โดยเฉพาะวัยของเด็ก เด็กเล็ก ๆ ชอบสีสดใสมากกว่า ภาพขาวดำ แต่เด็กวัยรุ่นชอบทั้งสองอย่างขึ้นอยู่กับประเภทของเนื้อหา เรื่องและลักษณะการใช้หนังสือ นั้น ๆ แต่มีข้อระมัดระวังอย่างหนึ่ง คือภาพนั้นจะต้องชัดเจน ไม่มีดมัว เลือน หรือมีรายละเอียด หรือมีเนื้อหาในภาพมากเกินไป

หน้าที่และบทบาทของภาพประกอบหนังสือ

- 1) ภาพประกอบช่วยอธิบายและเสริมเนื้อหาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
  - 2) ภาพประกอบช่วยดึงดูดความสนใจของเด็กสนใจหนังสือมากยิ่งขึ้น
  - 3) ภาพประกอบช่วยให้จุดมุ่งหมายของหนังสือตรงตามจุดมุ่งหมายของผู้จัดทำ
  - 4) ภาพประกอบช่วยจุดประกาย และสร้างจินตนาการสำหรับเด็ก
  - 5) ภาพประกอบช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดความประณีต และรักความสวยงาม
- ลักษณะของภาพประกอบที่เด็กชอบ

- 1) เด็กเล็กชอบภาพประกอบเส้นที่ไม่ซับซ้อน เมื่อเด็กโตขึ้นภาพประกอบที่เด็กชอบ จะมีลักษณะที่ซับซ้อนมากขึ้น
- 2) เด็กชอบภาพประกอบที่มีสีสันสดใส
- 3) เด็กชอบภาพประกอบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหา
- 4) เด็กชอบภาพประกอบที่มีขนาดใหญ่กว่าภาพที่มีขนาดเล็ก
- 5) เด็ก ๆ มักจะดูภาพที่อยู่ทางด้านขวา มากกว่าด้านซ้าย
- 6) เด็กชายและเด็กหญิงชอบภาพประกอบในหนังสือไม่แตกต่างกัน
- 7) ภาพวาดด้วยสีน้ำ และสีหมึก ที่มีสีสันสดใสส่งผลให้เกิดจินตนาการที่ดี

6.5.5 สมพร จารุณัฐ (2541: 107) กล่าวว่า ภาพประกอบ มีความสำคัญมากสำหรับการจัดทำหนังสือเด็ก เพราะจะเป็นส่วนที่ดึงดูดความสนใจของเด็กเป็นครั้งแรก ถ้าภาพสามารถสื่อความหมายที่สอดคล้องตรงกับจุดมุ่งหมาย และสอดคล้องกับพื้นฐานประสบการณ์ต่าง ๆ ของเด็กด้วยแล้ว ภาพจะเป็นส่วนที่ส่งเสริมความเข้าใจและจินตนาการของเด็กได้เป็นอย่างดี แม้แต่เด็กโต ภาพประกอบก็ยังมีส่วนสำคัญมาก ทั้งการดึงดูดความสนใจ การส่งเสริมความเข้าใจ และการกระตุ้นให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจ

โดยสรุปแล้ว ภาพประกอบมีความสำคัญในการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กมาก เพราะภาพช่วยดึงดูดใจให้เด็กสนใจอ่านหนังสือและสร้างความคิดและมโนภาพตามเรื่องราวได้ และทำให้เข้าใจเรื่องได้ดีขึ้นด้วย การเลือกประเภทของภาพประกอบต้องให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องแต่โดยทั่วไป เด็กจะชอบภาพประกอบที่มีสีสันสวยงามมีชีวิตชีวา ภาพมีลักษณะไม่ซับซ้อน เด็กชายและเด็กหญิงชอบภาพเหมือน ๆ กัน การออกแบบภาพประกอบหนังสือภาพสำหรับเด็ก ต้องเข้าใจหลักการออกแบบ

ภาพประกอบเหล่านี้และหาวิธีออกแบบ ซึ่งภาพที่ใช้ในการจัดทำหนังสือ สำหรับการวิจัยในครั้งนี้เป็น ภาพวาดการ์ตูนสำหรับเด็ก เนื่องจากเป็นภาพที่นิยมเขียนประกอบในหนังสือสำหรับเด็ก

6.6 ลักษณะของหนังสือที่ดีที่เด็กชอบ

หนังสือที่ดีจะต้องเป็นหนังสือที่เด็กอ่านด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้ความรู้ และส่งเสริมจินตนาการของเด็ก อีกทั้งยังสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม เหมาะสมกับวัยและความสามารถในการอ่านของเด็ก

6.6.1 วินัย รอดจ่าย (2534: 9) ได้กล่าวถึง ลักษณะที่ดีของหนังสือสำหรับเด็กไว้ว่า อ่านแล้วสนุกสนาน เพลิดเพลิน มีเนื้อหาสาระตรงกับใจที่เด็กอยากจะอ่าน มีรูปเล่มสวยสะดุดตา ชวนให้หยิบขึ้นมาดูมาอ่าน โดยไม่ต้องบังคับ ไม่ว่าจะหนังสือที่ให้ความรู้หรือบันเทิงคดีก็ตาม

6.6.2 วิริยะ สิริสิงห (2537: 58) ได้กล่าวถึง ลักษณะที่ดีของหนังสือสำหรับเด็ก ดังนี้

- 1) มีจุดสุดยอดของเรื่องที่ดี
- 2) โครงเรื่องซาบซึ้งกินใจ
- 3) เย้ายวนชวนให้อ่าน
- 4) ตัวละครมีพัฒนาการที่ดี
- 5) ภาษาที่ใช้เขียน ง่าย อ่านเข้าใจทันที
- 6) สนุก

6.6.3 จินตนา ไบกาชุย (2542: 10-19) ได้กล่าวถึง ลักษณะที่ดีของหนังสือเด็กดังนี้

- 1) เนื้อหามีวัตถุประสงค์หรือแก่นเรื่องหรือแทรกแนวคิดที่ชัดเจนเพียงเรื่องเดียว
- 2) เนื้อหาที่มีความยากง่ายเหมาะกับวัย
- 3) รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่มีหลายประเภททั้งนิยาย นิทาน เรื่องสั้น หรือบทร้อยกรองทุกรูปแบบ
- 4) หนังสือสำหรับเด็กต้องมีภาพประกอบเสมอ สัดส่วนของภาพขึ้นอยู่กับวัยของผู้อ่าน
- 5) ภาษาและสำนวนที่ใช้ต้องเป็นคำง่าย สั้น กะทัดรัดชัดเจน ไม่เยิ่นเย้อ
- 6) ขนาดของตัวอักษรและการเลือกใช้ตัวอักษร ต้องเป็นตัวอักษรที่อ่านง่ายชัดเจน
- 7) รูปเล่มของหนังสือควรมีขนาดกะทัดรัด ไม่ใหญ่ กว้าง ยาว หรือเล็กเกินไป เพราะเด็กจะถืออ่านไม่สะดวก

6.6.4 สนิท สัตโยภาส (2547: 21) ได้กล่าวถึง ลักษณะที่ดีของหนังสือสำหรับเด็กมีดังต่อไปนี้

- 1) เป็นเรื่องสั้น ๆ ไม่ซับซ้อน อ่านง่าย สามารถอ่านจบภายในเวลาอันรวดเร็ว
- 2) เนื้อเรื่องให้ความสนุกสนาน อาจมีอารมณ์ขัน และแทรกความรู้สึกเล็ก ๆ น้อย ๆ ลงไปด้วย
- 3) อาจเสนอเนื้อเรื่องในรูปแบบของนิทาน แต่มีคติสอนใจแทรกอยู่ไม่สอนตรง ๆ
- 4) ใช้ภาษาง่าย ๆ เหมาะกับวัยของเด็ก

5) มักมีภาพประกอบเนื้อเรื่องหรือเสนอด้วยภาพลัคนาก็ได้

6) ภาพมีสีสัน น่าดู และสามารถอธิบายเรื่องได้

6.6.5 ถวัลย์ มาศจรัส (2538: 17-18) สำรวจความสนใจเกี่ยวกับด้านการอ่านหนังสือของนักเรียนแยกเป็นอายุตามความสนใจดังนี้

1) อายุ 6-7 ปี ชอบและสนใจอ่านเรื่องเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติสั้น ๆ เทพนิยายง่าย ๆ หรือนิทาน

2) อายุ 8 ปี สนใจอ่านเทพนิยาย เริ่มชอบเทพนิยาย นิทานที่มีเรื่องราวเหมือนจริง

3) อายุ 9 ปี สนใจนิทานที่มีเรื่องราวใกล้เคียงชีวิตจริงหรือเหมือนเรื่องจริง สนใจเทพนิยายน้อยลง

6.6.6 จินตนา ไบกาซูยี (2534: 36-41) ได้แบ่งความสนใจในการอ่านของเด็กตามลำดับอายุ ดังนี้

เด็กวัย 6-7 ขวบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 เด็กในวัยนี้เริ่มอ่านหนังสือได้บ้างเล็กน้อย เริ่มมีความคิดคำนึงมาก มีจินตนาการมากขึ้น ชอบเรื่องเทพนิยาย นางฟ้า นิทาน นิยายต่าง ๆ สนใจอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับธรรมชาติของคน นก สัตว์ และ ต้นไม้ สนใจเรื่องเกี่ยวกับชีวิตและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในหนังสือภาพ ดังนั้นหนังสือสำหรับเด็กวันนี้ควรเป็นเรื่องนิทานพื้นบ้าน นิทานคำกลอนง่าย ๆ นิทานเพลงสั้น ๆ เรื่องเกี่ยวกับการละเล่นต่าง ๆ เรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติสิ่งรอบตัวเด็ก เรื่องเกี่ยวกับชีวิตประจำวันที่เขียนสนุก ๆ เรื่องที่สร้างจินตนาการ ความคิดฝันที่น่าตื่นเต้น เรื่องขำขัน ก็เป็นที่น่าสนใจของเด็กกลุ่มนี้ วัยนี้มีความสามารถในการอ่าน หรือมีสมาธิในการอ่านสั้นมาก จึงไม่ควรเขียนเรื่องยาว สามารถอ่านจบภายใน 3 - 5 นาที อ่านจบแล้วอ่านใหม่อีกได้ เขียนสั้น ๆ ง่าย ๆ คำที่ใช้ไม่ควรเกิน 500 คำ

ลักษณะของหนังสือที่ดีสำหรับเด็ก สอดคล้องกันดังนี้

1) เนื้อหาของหนังสือต้องมีความเหมาะสมกับวัย ระดับชั้นและความสนใจของเด็ก เนื้อหาจะต้องมีความสนุกสนาน มีการดำเนินเรื่องน่าสนใจไม่ใช้การบรรยายมากเกินไป ไม่ทำให้น่าเบื่อ เด็กเล็ก ๆ ควรมีเนื้อหาเพียงเล็กน้อยใน 1 หน้า ถ้าเป็นเด็กที่โตขึ้น เนื้อหาก็จะเพิ่มขึ้นตามวัยของเด็กได้ แต่ต้องดูความเหมาะสมเป็นเกณฑ์ในการจัดทำเนื้อหา

2) เนื้อหาต้องมีแก่นของเรื่อง หรือวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน เนื้อหาของหนังสือระดับเด็กเล็ก ควรมีความคิดรวบยอดเพียงอย่างเดียว เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายไม่สับสน ส่วนเนื้อหาของเด็กที่กำลังย่างเข้าสู่วัยรุ่น จะมีความคิดมากกว่าหนึ่งอย่างก็ได้ แต่จะต้องสอดคล้องกันอย่างมีระบบและกลมกลืนกันได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

3) เนื้อหาจะต้องมีรูปแบบการเขียนที่ชัดเจน เช่น จะเขียนเนื้อหาเป็นบทร้อยแก้วหรือบทร้อยกรอง ก็ควรจะกำหนดให้แน่นอนก่อนจะลงมือเขียน นอกจากจะกำหนดการเขียนเป็นบทร้อยแก้ว หรือบทร้อยกรองแล้ว ยังจะต้องกำหนดให้ชัดเจนอีกว่าจะเขียนเนื้อหาในรูปแบบใด เช่น นิทาน นิทานพื้นบ้าน บทละคร บทกวีเรื่อง สารคดี เป็นต้น

4) สำนวนภาษา ลักษณะการเขียนประโยคในหนังสือเด็ก สำนวนภาษาและประโยคที่จะนำมาเขียนในหนังสือเด็ก จะต้องเป็นภาษาง่าย ๆ อ่านแล้วสามารถเข้าใจความหมายได้โดยไม่ต้อง

นำมาแปลอีกครั้งและการเขียนทุกคำจะต้องถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางภาษา เด็ก ๆ จะได้นำมาใช้ได้อย่างถูกต้อง ทั้งในด้านการเขียนการนำไปใช้ต่อไป

5) ภาพประกอบที่ใช้ในหนังสือสำหรับเด็ก การใช้ภาพประกอบในหนังสือสำหรับเด็กมีหลายวิธี เช่น ภาพวาด ภาพถ่าย ภาพตัดปะ เป็นต้น ในการนำภาพมาประกอบหนังสือสำหรับเด็ก เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้จัดทำจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย เพื่อจะได้ทำภาพประกอบได้อย่างเหมาะสมตามความสนใจและพัฒนาการของเด็กดังเช่น เด็กวัยก่อนเรียน (อายุ 4–7 ขวบ) ควรเป็นหนังสือที่มีภาพมาก ๆ มีตัวหนังสือประกอบได้เล็กน้อย แต่สำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น (อายุ 12–14 ขวบ) ไม่จำเป็นต้องมีภาพประกอบทุกหน้า

6) ขนาดตัวอักษรและขนาดของรูปเล่ม ในการจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก ขนาดตัวอักษรที่จะใช้ในเนื้อเรื่อง ควรจะให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก เช่น เด็กก่อนวัยเรียน ใช้ตัวอักษรโตขนาดประมาณ 1 เซนติเมตร และตัวอักษรที่ใช้ไม่ควรเป็นตัวอักษรลวดลาย ควรเป็นตัวอักษรที่มีรูปแบบที่ชัดเจน อ่านง่าย การเขียนอักษรแต่ละตัวถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางภาษา เด็กที่สูงขึ้นตัวอักษรจะมีขนาดลดลงได้ตามความเหมาะสม สำหรับขนาดของรูปเล่มหนังสือสำหรับเด็กควรมีขนาดไม่เล็กจนเกินไป จำนวนหน้าก็เช่นเดียวกัน ต้องมีจำนวนเหมาะสมกับวัยของเด็ก

จำนวนหน้าของหนังสือสำหรับเด็กที่นิยมจัดทำกัน มีดังนี้

จำนวน 8 – 16 หน้า สำหรับเด็กวัย 2 – 6 ขวบ

จำนวน 16 – 32 หน้า สำหรับเด็กวัย 6 – 11 ขวบ

การจัดทำรูปเล่ม การเข้าเล่มก็เป็นส่วนสำคัญเพราะถ้าเราจัดทำรูปเล่มไม่แข็งแรงจะทำให้หนังสือขาดง่าย ไม่สะดวกในการนำไปอ่านของเด็ก ๆ ปกของหนังสือจึงควรใช้กระดาษหนาทำปกแข็ง เพื่อความแข็งแรงและคงทน นอกจากลักษณะของหนังสือสำหรับเด็กที่กล่าวมาแล้วในตอนท้ายสุดของหนังสืออาจมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและมีความสัมพันธ์กับหนังสือให้เด็กได้ทำกิจกรรมนั้น ๆ หลังจากอ่านหนังสือสำหรับเด็กจบแล้ว เช่น อธิบายคำศัพท์คำถาม แบบฝึกหัด เกมหนังสืออ้างอิง เป็นต้น

กล่าวสรุปได้ว่า ลักษณะที่ดีของหนังสือสำหรับเด็ก จะต้องสร้างขึ้นโดยคำนึงถึงความต้องการและความสนใจของเด็ก มีเนื้อหาที่สนุกสนานเสริมสร้างจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ภาพประกอบและรูปเล่มที่สวยงาม ดึงดูดความสนใจของเด็กให้อยากอ่านเหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก

6.7 การประเมินคุณภาพหนังสือสำหรับเด็ก

การประเมินคุณภาพหนังสือสำหรับเด็ก เป็นกระบวนการพิจารณาตัดสินว่าหนังสือมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และเหมาะสมกับความต้องการของเด็กมากน้อยเพียงใด มีผู้ให้หลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพหนังสือสำหรับเด็กไว้ดังนี้

6.7.1 ถวัลย์ มาศจรัส (2538: 87–89) กล่าวถึงหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพหนังสือสำหรับเด็กว่า

1) โครงเรื่อง (Plot) จะพิจารณาว่าผู้เขียนได้กำหนดเค้าโครงเรื่องไว้เป็นเอกภาพหรือไม่มีการเปิดเรื่อง ดำเนินเรื่อง และปิดเรื่องตีเพียงไร ถ้าวางโครงเรื่องสับสนคุณภาพจะต่ำลง แต่

ถ้าหากวางโครงเรื่องให้มีปมการต่อสู้ขัดแย้ง ยอกย้อน จนน่าติดตามแล้วถือได้ว่าการวางโครงเรื่องนั้น มีความลงตัว

2) การเปิดเรื่อง คือการเริ่มต้นในฉากแรกของเรื่องได้อย่างน่าติดตาม

3) แก่นเรื่อง (Theme) กระชับชัดเจนให้ความคิดรวบยอดแก่เด็กได้ตรงเป้าหมาย จากอ่านเนื้อหาจบในขณะที่โครงเรื่องจะเป็นการกำหนดเรื่องราวที่เกิดขึ้น ว่ามีอะไรบ้าง แต่แก่นเรื่องจะเป็นตัวกำหนดว่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นนั้นให้สาระอะไรแก่คนอ่าน และแก่นเรื่องจะต้องไม่ซับซ้อน มีเป้าหมายเด่นชัดในการนำเสนอ เช่น ความอดทน ความมีเมตตา การกระทำดี ความประหยัด หรือ ความขยัน เป็นต้น โดยให้เรื่องราวเป็นตัวละครกลายเป็นอย่างมีศิลปะ

4) การดำเนินเรื่อง (Story) ต้องชวนติดตามทำให้ผู้อ่านอยากจู้จุกเห็นเหตุการณ์ คาดหวังตามไปในขณะที่อ่าน

5) ฉาก (Background) หนังสือจะต้องมีฉากที่ชัดเจน เช่น ในถ้ำ เป็นต้น ฉากจะมีส่วนเสริมเรื่องราวในเนื้อหาให้โดดเด่นขึ้น และตัวฉากจะช่วยทำให้หนังสือสวย เมื่อวาดประกอบแล้ว

6) บทบรรยายและคำสนทนา จะต้องตรงเป้าหมายให้ภาพ ให้ความรู้สึก เป็นต้น ตัวละคร มีจำนวนเหมาะสมกับเนื้อหา มีบุคลิกที่ชัดเจน เช่น ตัวเอก ตัวร้าย เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบ ได้ง่ายขึ้น ในการเขียนหนังสือเด็ก คือ ตัวละคร ตัวร้ายนั้นในตอนจบเรื่องจะต้องมีการพัฒนาคลิกลักษณะที่เคยร้ายให้เป็นผู้สำนึกได้ หรือได้รับผลตอบแทนที่ทำให้ต้องกลับตัวกลับใจเพื่อเป็นการปลูกฝังเด็กเล็ก ๆ ให้เห็นถึงผลของกระทำความดี

7) ท่วงทำนองเขียน มีลีลาสำนวนที่แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดที่เหมาะสมกับเรื่องที่เขียน เช่น เขียนเรื่องสนุกสนานต้องใช้ลีลาของภาษาที่อ่านแล้วทำให้รู้สึก สนุก เป็นต้น

8) ภาพประกอบ ต้องได้รับการจัดวางอย่างสมดุล สื่อเรื่องราวได้ตรงเนื้อหา มีเทคนิคใหม่ ๆ สีสันสดใส ตื่นตา ตื่นใจ

9) การปิดเรื่อง เป็นการจบเรื่องที่คลี่คลายปมปัญหา ปมความขัดแย้งทั้งหมด อย่างกระจ่างชัด ให้ข้อคิด ให้คติโดยไม่ต้องบอกว่า สรุปตอนจบ แต่อย่างไรให้ตัวละครและเนื้อหา เป็นผู้แสดงพฤติกรรมทั้งหมดออกมา

6.7.2 กระทรวงศึกษาธิการ (2543: 78) ได้กำหนดเกณฑ์การประเมินคุณภาพหนังสือสำหรับเด็ก ครอบคลุม 4 ด้าน คือ ด้านรูปเล่ม ด้านเนื้อหา ด้านภาษาและด้านภาพประกอบ

1) ด้านรูปเล่ม มีคุณภาพดี ปกมีความสวยงาม รูปเล่มเร้าความสนใจ ภาพปกมีความเหมาะสมกับเรื่อง ตัวอักษรมีความเหมาะสมวัยของเด็ก มีการจัดหน้าและการเข้าเล่มที่ดี

2) ด้านเนื้อหา เนื้อหา มีความสนุกสนานตื่นเต้น ให้ความรู้ ความคิด ประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้อ่าน และส่งเสริมให้ผู้อ่านเกิดการพัฒนาด้านอารมณ์ สังคม และ จิตใจ

3) ด้านภาษา ใช้ภาษาสุภาพเหมาะสมกับวัยของเด็ก ใช้ภาษาที่ส่งเสริมให้ผู้อ่าน เกิดความคิดและจินตนาการ

4) ด้านภาพประกอบ ภาพประกอบเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ภาพมีความประณีต สวยงามเร้าความสนใจ ปริมาณภาพเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและวัยของผู้อ่าน

โดยสรุปแล้วการประเมินคุณภาพของหนังสือเด็ก โดยใช้เกณฑ์ประเมิน ประเมินตามองค์ประกอบของการสร้างหนังสือเด็กที่ดี จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาหนังสือที่สร้างขึ้นให้เป็น

หนังสือที่ดีมีคุณภาพ ต่อการศึกษา เป็นหนังสือที่สามารถใช้เป็นเครื่องมืออบรมสั่งสอน เสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดีให้เด็ก และเหมาะสมที่จะให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองต่อไป

6.8 ประโยชน์ของหนังสือภาพ

หนังสือถือได้ว่าเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาเด็ก และเยาวชนทั้งในด้านความรู้ สติปัญญา อารมณ์และความรู้สึก นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้เด็กและเยาวชน มีนิสัยรักการอ่าน ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ซึ่งเมื่อเด็กและเยาวชนได้อ่านหนังสือ ก็จะทำให้เกิดความเพลิดเพลิน และเกิดความเจริญงอกงามทางสติปัญญา การอ่านจึงเป็นกิจกรรมที่ทุกคนไม่ควรละเว้น ซึ่งลักษณะความสนใจของเด็กในการอ่านนั้นย่อมแตกต่างกันไปตามวัยและพัฒนาการทางสติปัญญา

อภิธรรม วีระสมิทธิ์ (2544: 19) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสือสำหรับเด็กกว่าหนังสือสำหรับเด็ก เป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาเด็ก เพราะการอ่านหนังสือจะช่วยให้เด็กมีความรู้กว้างขวาง คิดจินตนาการ คิดสร้างสรรค์ ฉลาดรอบรู้ มีเชาวน์ปัญญา ไหวพริบดี เด็กได้อ่านหนังสือที่เหมาะสมกับวัย จะทำให้เด็กพัฒนาด้านสติปัญญา และอารมณ์ได้อย่างดี นอกจากนี้หนังสือยังเป็นสิ่งที่ช่วยทดแทนความรู้สึกนึกคิด เช่น ความรู้สึกที่ว่าเหว มีปมด้อย และทำให้เด็กเกิดความอบอุ่นทางใจ ผ่อนคลายความตึงเครียด และได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลินในการอ่าน

จะเห็นได้ว่าหนังสือภาพสำหรับเด็ก เป็นหนังสือสำหรับเด็กที่มีภาพประกอบสอดคล้องกับเนื้อหาของเรื่องและมีความชัดเจน สวยงามเพื่อจูงใจให้เด็กอยากอ่าน และมีความสนุกสนานเพลิดเพลินในการอ่าน

7. การสอนภาษาแบบธรรมชาติ

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษา วิธีการสอนภาษาแบบธรรมชาติ นั้น มีนักวิชาการเรียกการสอนลักษณะนี้หลากหลายได้แก่ การสอนภาษาตามแนวการสอนแบบธรรมชาติ การสอนภาษาแบบธรรมชาติ การสอนตามแนวธรรมชาติ การสอนแบบแนวทฤษฎีธรรมชาติ การสอนภาษาโดยองค์รวม แต่ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเรียกการสอนนี้ว่า การสอนภาษาแบบธรรมชาติ โดยเรียกตามกระทรวงศึกษาธิการ

7.1 ความเป็นมา ทฤษฎี และแนวคิดของการสอนภาษาแบบธรรมชาติ (Whole Language Approach)

7.1.1 ภรณ์ คุรุรัตน์, 2542 อ้างถึงใน กระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการสภาการศึกษา, 2551: 28-32) ได้กล่าวถึง การสอนภาษาแบบธรรมชาติ (Whole Language) เป็นคำที่พบครั้งแรกในหนังสือภาพของเด็กที่เขียนโดย John Amos Comenius ในยุคคริสต์ศตวรรษที่ 17 Goodman (1970) เป็นหนังสือเล่มเล็ก ๆ เต็มไปด้วยรูปภาพ ชื่อ และคำอธิบายของสิ่งเหล่านั้น ความหมายของ การสอนภาษาแบบธรรมชาติ มีลักษณะเด่นคือ ผู้สอนคำนึงถึงวิธีการเรียนรู้แบบเด็ก ๆ ซึ่ง Comenius (1632) เชื่อว่า ผู้เรียนสามารถค้นพบข้อมูลใหม่ ๆ ได้ ด้วยการนำเสนอสิ่งที่ผู้เรียนคุ้นเคยในชีวิตอยู่แล้ว ผู้เรียนจะเข้าใจสิ่งของที่เป็นรูปธรรมได้ โดยการใช้ภาษาถิ่นหรือภาษาในชีวิตประจำวันของผู้เรียน นักการศึกษาในช่วงระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 17-20 ได้ระบุว่า หลักการของการเรียนรู้ภาษาอย่างธรรมชาติแบบ

ธรรมชาติในยุคนี้ คล้ายกันกับแนวทางของ Comenius (1632) ที่กล่าวว่า ความรู้จะเกิดอย่างพร่างพรู จากกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาภาษาพูด ภาษาเขียน ซึ่งครูจะเห็นได้ชัดเจนว่าเด็ก ๆ นั้นอาศัยภาษาเป็นสื่อในการแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีความหมายในกระบวนการเรียนรู้ทั่ว ๆ ไปของเด็กในโรงเรียน ต่อมา Dorothy Watson (1978) และคณะในเมืองโคลัมเบีย รัฐมิสซูรี ได้ก่อตั้งกลุ่มครูกลุ่มแรก มีชื่อว่ากลุ่มครูประยุกต์ใช้แนวภาษาธรรมชาติ (Teacher Applying Whole Language หรือ TAWL) ร่วมมือกันปรับเปลี่ยนแนวทางการสอนเข้าสู่ภาษาธรรมชาติ หรือที่เรียกกันต่อมาภายหลังว่า การสอนภาษาแบบธรรมชาติ ในปี 1980 มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการเรียนการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เพื่อนำแนวทางนี้ไปใช้ในชั้นเรียน Watson (1989) ได้แสดงความเห็นต่อการสอนภาษาแบบธรรมชาติว่า เป็นวิธีการที่ให้อิสระแก่ผู้เรียนในการทดลอง และค้นคว้าหาความรู้จากนี้ผู้เรียนยังได้แสดงทัศนะของตนเอง ซึ่งแสดงถึงบทบาทและการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอันเนื่องมาจากการทำงานร่วมกัน ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันโดยมีเนื้อหาบทเรียน เป็นสื่อมีผู้ให้คำจำกัดความกว้าง ๆ ของการสอนภาษาแบบธรรมชาติไว้ดังนี้

7.1.2 Goodman (1991 อ้างถึงใน อารี สันหลวี, 2537: 62) ได้อธิบายว่า การสอนภาษาแบบธรรมชาติ เป็นวิธีการเรียนที่มุ่งเน้นการเรียนรู้โดยใช้ความคิดรวบยอดไปสู่องค์ประกอบย่อย (Top-to-Bottom) กล่าวคือ เป็นการเรียนรู้ภาษาที่ไม่แบ่งแยกภาษาออกเป็นหน่วย ๆ ภาษาถูกสอนในบริบทที่เป็นจริง และเป็นธรรมชาติ ดังนั้นการเรียนรู้ภาษาจึงง่าย น่าสนใจ และมีส่วนสัมพันธ์กับผู้เรียน การสอนภาษาแบบธรรมชาติ เป็นแนวการสอนที่เกิดจากข้อสันนิษฐานว่า นักเรียนจะเรียนรู้ได้ อย่างไรก็ตาม Goodman ยังได้เขียนหนังสือชื่อ Whole Language Catalog เพื่อนำเสนอแนวคิด และแนวทางการเรียนรู้ของการสอนภาษาแบบธรรมชาติไว้ ดังนี้

- 1) เน้นการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยได้รับการแนะนำช่วยเหลือจากครู แต่ไม่ใช่ถูกควบคุม และครูเป็นผู้เรียนรู้ร่วมกันไปพร้อมกับผู้เรียน
- 2) การเรียนรู้ด้านสติปัญญาเกิดขึ้นควบคู่ไปกับทักษะทางสังคม
- 3) ทุกสิ่งเป็นการเรียนรู้ แม้ว่าจะเป็นเพียงสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่อยู่ภายใต้โครงสร้างที่มีความหมายต่อผู้เรียนทั้งหมด โดยผู้เรียนจะซึมซับประสบการณ์นั้น ๆ ไว้
- 4) การเรียนรู้เป็นผลของกระบวนการทางสติปัญญา ที่น่าจะได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากครูและเพื่อน ๆ ร่วมกัน
- 5) การกล้าทดลอง กล้าเสี่ยง อาจทำให้เกิดข้อผิดพลาดขึ้นบ้าง แต่ให้ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนรู้ เพื่อสร้างความมั่นใจและกำลังใจ
- 6) ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันในการเรียนรู้ และมีระดับการพัฒนาได้ไม่เท่ากัน แต่ละคนมีวิถีทางของตนเอง ดังนั้นจึงไม่มีคำว่า “ความล้มเหลว” เกิดขึ้น
- 7) ความสามารถที่จะเข้าใจประยุกต์นำความรู้ไปใช้ และสามารถคิดได้อย่างผู้รู้ เป็นรากฐานในการเรียนรู้ เช่นเดียวกับความสามารถในการใช้วิธีการต่าง ๆ ในการทำงาน หรือในสถานการณ์ต่าง ๆ

การสอนภาษาแบบธรรมชาติ (Whole language Approach) คือ ปรัชญาและระบบความเชื่อ ซึ่งทำให้เกิด การสอนภาษาโดยองค์รวม ทั้งด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน มีวิวัฒนาการมาจากหลายศาสตร์และหลายแนวคิด ในกลุ่มนักภาษาศาสตร์ นักสังคมวิทยา

นักจิตวิทยาพัฒนา การเรียนรู้ “ การสอนภาษาแบบธรรมชาติ ” เป็นแนวคิดไม่ใช้วิธีการสอนภาษา อย่างที่เข้าใจผิดเพราะจากแนวคิดนี้ ครู พ่อแม่หรือผู้ใหญ่ สามารถนำไปสู่การสอนด้วยวิธีต่าง ๆ ได้ อย่างหลากหลาย นักการศึกษาได้ชี้ให้เห็นพัฒนาการทางด้านการคิดและการใช้ภาษาของเด็ก โดยการ เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจากสิ่งที่เรียนอย่างมีความหมาย เด็กจะรับซึมซับข้อมูลทางภาษาจาก สภาพแวดล้อมในบริบททางสังคม วัฒนธรรมการใช้ภาษาร่วมกัน กับผู้คนที่อยู่แวดล้อมใกล้ชิดซึ่งจะ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดี โดยเด็กจะไม่เกิดความรู้สึกลำบาก

การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการทางภาษาของเด็กในโรงเรียนควรให้ ตอบสนองธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก และเหมาะสมกับขั้นการพัฒนาการแต่ละวัย หลักการ แนวคิด ของการสอนภาษาแบบธรรมชาตินี้ สามารถใช้เป็นวิธีการเรียนการสอนภาษาในโรงเรียน เพื่อให้เด็ก เกิดความสนใจในการเรียนรู้ แนวคิดนี้เกิดจากการค้นพบโดยการสังเกต การเรียนรู้ตามภาษาแบบ ธรรมชาติของมนุษย์ในวัยเด็ก จึงเหมาะสมกับพัฒนาการและความสามารถของเด็กตั้งแต่แรกเกิดไปจน โต ซึ่งมีแนวคิดคือการใช้ที่ผู้เรียนได้อยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่อบอุ่นเหมือนบ้านในโลกของภาษาและ หนังสือ ขณะที่ได้ฟัง พ่อแม่ ครู อ่านหนังสือให้ฟังทุกวัน ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่นักศึกษาค้นพบใน การศึกษาเป็นการศึกษาการเรียนรู้ภาษาของเด็ก โดยสังเกต ติดตามเด็กอายุขวบกว่า จนถึงระดับประถม และพบว่าการเรียนรู้ที่แท้จริงของเด็กเป็นไปอย่างธรรมชาติการเรียนรู้ในลักษณะนี้ก่อให้เกิดการพัฒนา การเรียนรู้และผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างไม่มีขีดจำกัด ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญ ในการไปสู่ขั้น สูงสุดของศักยภาพที่มนุษย์พึงจะเป็นได้

การสอนภาษาแบบธรรมชาติ มีทฤษฎีพื้นฐานมาจากทฤษฎีที่ว่าด้วยธรรมชาติ ของภาษาและทฤษฎีที่ว่าด้วยธรรมชาติของการเรียน การอ่าน การเขียนในระบบภาษาดังนี้ (บุษบง ตันติวงศ์ 2536: 143-150) เป็นนวัตกรรมการศึกษาที่เสนอแนวคิดใหม่ในการสอนภาษา เกิดจาก ความพยายามของนักการศึกษาและนักภาษาศาสตร์ ซึ่งมองเห็นการเรียนรู้ภาษาของเด็ก ซึ่งเกิดจาก การสอนที่ครูมุ่งเน้นสาระทางภาษาเป็นหลัก ทำให้การเรียนการสอนไม่น่าสนใจ ไม่เป็นไปตาม ธรรมชาติ คือไม่เหมาะสมกับวัย ความสนใจและความสามารถของเด็ก และเมื่อคำนึงถึงประโยชน์ที่ เด็กจำเป็นต้องใช้ภาษาในการเรียนรู้และการสื่อสารในชีวิตจริง พบว่า การสอนภาษาไทยแบบเดิม (Traditional Approaches) ไม่เน้นความสำคัญของประสบการณ์และภาษาที่ใช้ในชีวิตจริง จึงไม่ได้ ให้โอกาสเด็กเรียนรู้ภาษาและใช้ภาษาเพื่อสื่อสารอย่างมีความหมายเท่าที่ควรเป็นแนวการสอนที่มี ประสิทธิภาพ เพราะมีความสอดคล้องกับความต้องการในการเรียนรู้และความสนใจของเด็ก (บุษบา ตันติวงศ์ 2538: 132) และเป็นการพัฒนาภาษาอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยจะเกิดผลดีในระยะยาว (ฉันทนา ภาคบงกช 2537: 15) นอกจากนี้ การสอนภาษาแบบธรรมชาติ ยังมีความสำคัญต่อการ พัฒนาการรู้หนังสือขั้นต้น (Early Literacy) ให้แก่เด็ก ๆ โดยเฉพาะเด็กที่มาจากครอบครัวรายได้น้อย หรือฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ เป็นการป้องกันความล้มเหลวในระบบการศึกษาอีกด้วย

7.1.3 Piaget (1970 อ้างถึงใน อารี สันทรวี, 2537: 62) ที่กล่าวว่า เด็กจะเรียนรู้ กิจกรรมจากการเคลื่อนไหวของตนเองได้จากการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมและสร้างองค์ความรู้ขึ้นภายใน ตนเอง กระบวนการเรียนรู้มีได้เกิดจากรับเข้าแต่เพียงอย่างเดียว เด็กจะเป็นผู้กระทำการเรียนรู้ในการ คิดด้วยตนเอง การเรียนรู้ของเด็กเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมผ่านการเล่น จะช่วยให้เด็ก ได้เรียนรู้ภาษาจากกิจกรรมที่ทำร่วมกันเป็นรายบุคคล

7.1.4 Halliday (1975 อ้างถึงใน อารี สันหวิ, 2537: 62) ได้กล่าวถึง พลังของบริบทของสิ่งแวดล้อมในสถานการณ์หลากหลายมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และการใช้ภาษาของเด็กการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนที่เกี่ยวข้อง เด็กจะเป็นผู้ใช้ภาษาจากการเรียนรู้ทุกสิ่งผ่านภาษาและเรียนเกี่ยวกับภาษาไปพร้อม ๆ กัน มนุษย์ใช้ภาษาโดยมีจุดมุ่งหมาย 7 ประการ คือ แสดงความต้องการ ใช้สั่งหรือควบคุม ใช้สื่อสารในปฏิสัมพันธ์ ใช้แสดงอารมณ์ ความรู้สึก ใช้ในการแสวงหาความรู้ ใช้ในจินตนาการคิดฝันและใช้ในการบอก

7.1.5 Vygotsky (1978 อ้างถึงใน อารี สันหวิ, 2537: 62) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้ภาษาของเด็กว่าเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลใกล้เคียง เช่น พ่อ แม่ เพื่อน ครูและอิทธิพลของบริบทรอบตัวเด็ก การช่วยเหลือและลงมือทำเป็นขั้นตอนผ่านการเล่นกิจกรรมช่วยให้เกิดการเรียนรู้ภาษาผ่านการใช้สัญลักษณ์

7.1.6 บุซบง ตันติวงศ์ (2536: 143-152) กล่าวถึง การสอนภาษาแบบธรรมชาติ (Whole Language Approach) คือ ปรัชญาและระบบความเชื่อ ซึ่งทำให้เกิดแนวการสอนภาษาโดยองค์รวมเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีความสำคัญและมีคุณภาพอย่างยิ่งของวงการศึกษาช่วยให้เด็กมีความสนุกสนานในการเรียนภาษา และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาทางภาษา ทั้งด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนอย่างครอบคลุมทุกด้านและเต็มศักยภาพ มีทฤษฎีพื้นฐานมาจาก ทฤษฎีที่ว่าด้วยระบบของภาษา ทฤษฎีว่าด้วยภาษา ความคิดและสัญลักษณ์สื่อสาร และทฤษฎีว่าด้วยการอ่านเขียนในระบบภาษา ดังนี้

1) ทฤษฎีที่ว่าด้วยระบบของภาษา ภาษาประกอบด้วย 3 ระบบ คือ ระบบความหมาย ระบบไวยากรณ์ และระบบเสียง ความหมายเป็นหัวใจของภาษา ส่วนไวยากรณ์และเสียงเป็นเพียงส่วนประกอบ สถานการณ์จะกำหนดคำ ซึ่งกำหนดความหมายในการสื่อสารอีกทีหนึ่ง เด็กจะไม่พยายามอ่านและเขียนด้วยการสะกดคำ แต่จะคิดหาคำที่สื่อความหมายได้เหมาะสมที่สุดในสถานการณ์นั้น ดังนั้น การสอนอ่านเขียนสำหรับเด็กวัยเริ่มเรียนจึงยังไม่ควรแยกการอ่านเขียนออกเป็นทักษะเดี่ยว ๆ หลาย ๆ ทักษะ แต่ควรให้เด็กได้สำรวจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และใช้ขบวนการอ่านเขียนเพื่อศึกษาสิ่งที่เขาสำรวจ โดยหน้าที่หลักของครู คือ แนะนำให้เข้าใจการใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เขาประสบในชีวิตประจำวัน

2) ทฤษฎีว่าด้วยระบบของความหมาย ความคิด และสัญลักษณ์สื่อสารกล่าวไว้ว่าภาษาเป็นสัญลักษณ์สื่อสาร ที่ไม่สามารถถ่ายทอดความคิดทุกเรื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเด็กไม่สามารถสื่อความคิดออกมาโดยตรงได้ เด็กจึงต้องคิดสัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายหลายแบบผสมผสานกันไป ด้วยเหตุนี้การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ จึงรวมเอาศิลปะ ดนตรี และละครเป็นส่วนสำคัญของการเรียนการสอนเพื่อช่วยให้เด็กได้ถ่ายทอดเรื่องราวให้ผู้อื่นรับรู้อย่างลึกซึ้ง เช่น ถ้าเด็กไม่สามารถพูดให้ผู้อื่นเข้าใจได้ครบถ้วน ครูจะช่วยเด็กโดยให้เด็กเล่าเรื่อง แสดงท่าทางหรือวาดภาพประกอบในการสื่อความหมายแทนการพูดซึ่งจะทำให้เด็กรู้สึกว่าเขาประสบความสำเร็จที่สามารถสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจด้วยตนเอง

3) ทฤษฎีว่าด้วยการอ่านเขียนในระบบภาษา ทุกคนต้องสะสมประสบการณ์ทางภาษาไว้เป็นข้อมูล สำหรับใช้ต่อไป ประสบการณ์จากภาษาพูดเป็นข้อมูลสำหรับภาษาเขียนและประสบการณ์จากภาษาเขียนก็เป็นข้อมูลสำหรับภาษาพูด ความก้าวหน้าในการใช้ภาษาต้องอาศัย

องค์ประกอบทางภาษาหลายด้าน และเนื่องจากการอ่านและการเขียนเป็นกิจกรรมที่ต้องสื่อความหมายกับผู้อื่น และเป็นระบบที่พึ่งพาซึ่งกันและกัน เป็นกระบวนการที่ใช้เวลานานและอาศัยการสะสมประสบการณ์ ดังนั้น ครูจึงต้องจัดเวลาให้พอสำหรับการอ่านเรียนจนครบทุกขั้นตอน ครูสามารถจัดเวลาและแบ่งงานให้เด็กที่ละส่วน และให้เด็กได้ใช้เวลาทำงานแต่ละส่วนอย่างเต็มที่โดยไม่ถูกขัดจังหวะ

นอกจากทฤษฎีพื้นฐานทั้ง 3 ทฤษฎีดังกล่าว ยังมีแนวคิดของนักจิตวิทยา นักการศึกษาและนักภาษาศาสตร์ ที่มีชื่อเสียง เช่น Goodman Vygotsky Halliday และPiaget ที่อธิบายถึงธรรมชาติของการเรียนรู้ที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาการคิดและภาษาของเด็กในบริบททางสังคมวัฒนธรรม การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและเด็ก ตลอดจนการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ตอบสนองธรรมชาติ และเหมาะสมกับขั้นพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย หลักการเหล่านี้เมื่อนำมาเป็นแนวคิดในการปรับเปลี่ยนการสอนภาษา จะทำให้เด็กมีความสนใจ เกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ภาษาได้ดีขึ้นเพราะสิ่งที่เรียนมีความหมายและไม่เกิดความรู้สึกว่า การเรียนภาษาเป็นเรื่องยากลำบาก ครูผู้สอนควรบูรณาการด้านภาษาให้กลมกลืนไปกับการเรียนรู้ทุกเรื่องในหลักสูตร และได้สรุปทฤษฎีทางการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อแนวการสอนนี้ประกอบด้วย ทฤษฎีของ Dewey ที่ว่าด้วยเด็กเรียนรู้ภาษาจากประสบการณ์และการลงมือกระทำ ทฤษฎีของ Piaget ที่ว่าด้วยเด็กเรียนรู้จากกิจกรรมการเคลื่อนไหวของตนเอง และการได้สัมผัสจับต้องกับสิ่งต่าง ๆ แล้วสร้างความรู้ขึ้นมาด้วยตนเอง ทฤษฎีของ Vygotsky ที่ว่าด้วยอิทธิพลของสังคมและบุคคลอื่น ๆ มีผลต่อการเรียนรู้ภาษาของเด็ก และทฤษฎีของ Halliday ที่ว่าด้วยบริบท มีส่วนสำคัญในการเรียนรู้

7.1.7 Goodman (1987 อ้างถึงใน บังอร พานทอง, 2534: 8-12) ได้กล่าวว่า แนวทฤษฎีในการสนับสนุนการสอนภาษาแบบธรรมชาติ หรือแบบเน้นพื้นฐานประสบการณ์ไว้ 4 ทฤษฎีด้วยกัน คือ

1) ทฤษฎีการเรียนรู้ (A learning theory)

1.1) การเรียนรู้ภาษาจะประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการคือ

1.2) การเรียนภาษาจะง่ายและเข้าใจได้ ต้องเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

1.3) ภาษาที่มนุษย์เราใช้ เกิดขึ้นจากองค์ประกอบและความต้องการ ส่วนบุคคล และตามภาวะสังคม

1.4) การเรียนรู้ภาษาจะเกิดขึ้นในขณะที่ผู้เรียนรับรู้และเข้าใจภาษานั้น ๆ ในขณะที่อยู่ในสถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้สามารถเข้าใจภาษา และเรียนรู้ร่วมกันอย่างบูรณาการ จึงจะช่วยให้ผู้เรียน รู้ภาษาพัฒนาการใช้ภาษาได้อย่างดี

1.5) การพัฒนาการเรียนรู้อาษาของแต่ละคน จะพัฒนาไปตามลำดับความสามารถของผู้เรียน

1.6) เรียนรู้ภาษาเป็นการเรียนรู้เพื่อให้ได้ความหมาย ภาษาจะเกิดขึ้นตามความคิดของผู้เรียน

1.7) พัฒนาการทางภาษาของผู้เรียนนอกจากจะขึ้นอยู่กับความสามารถในการรับรู้ของแต่ละคนแล้ว ยังขึ้นอยู่กับความสามารถในการรับรู้ประสบการณ์เดิม สภาพความเป็นจริงในสังคม ล้วนเป็นส่วนช่วยให้ผู้เรียนรู้ภาษาพัฒนาการใช้ภาษาได้อย่างดี

2) ทฤษฎีทางภาษา (A language Theory)

การสอนภาษาแบบธรรมชาติ มีพื้นฐานความเชื่อมาจากทฤษฎีทางภาษาหลายทฤษฎีด้วยกัน Goodman กล่าวว่า นักภาษาศาสตร์บางคนเชื่อว่าในการใช้ภาษา บางครั้งขึ้นอยู่กับผู้ใช้และระดับฐานะทางสังคมของผู้ใช้ แต่สำหรับปรัชญาการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ครูผู้สอนต้องถือว่ามาตรฐานหรือภาษาท้องถิ่น (Dialects) ต่าง ๆ คือ ภาษาเหมือนกันและต้องเป็นที่ยอมรับในชั้นเรียน แต่ไม่ได้หมายความว่าผู้สอนจะไม่คำนึงถึงความถูกต้องตามมาตรฐาน ผู้สอนจะต้องมีแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างเฉลียวฉลาดไม่ทำให้ผู้เรียนเกิดความกลัวผิดอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะเป็นการสกัดกั้นพัฒนาการทางภาษาของผู้เรียน

3) แนวทฤษฎีทางการสอน (A view of teaching)

การเรียนภาษาจะได้ผลดีหากมีวิธีการสอนที่ดีและเหมาะสม ผู้เรียน จะสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูผู้สอน การสอนภาษาแบบธรรมชาติจะต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจการเรียนรู้ภาษาของเด็กแต่ละคน โดยที่จะต้องสามารถจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนให้เด็ก ๆ สนใจ เป็นผู้คอยให้คำแนะนำ ให้กำลังใจในการสร้างสรรค์งานแต่ละชิ้นของเด็ก ๆ พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน แต่จะไม่บังคับหรือจำกัดความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก トラบใดที่สิ่งซึ่งเด็กกระทำอยู่ในขอบเขตของการเรียนรู้และสร้างสรรค์งานถูกต้องตามจุดประสงค์การเรียนรู้

4) แนวการสร้างหลักสูตร (A view of curriculum)

การจัดหลักสูตรการสอนภาษาแบบธรรมชาติ มีแนวทางสำคัญดังนี้

- 4.1) การบูรณาการ ความรู้แนวคิดต่าง ๆ (Integration)
- 4.2) ความสามารถในการเลือกใช้ภาษาของตนเอง (Choice & Ownerships)
- 4.3) การใช้ภาษาเข้าไปสอดแทรกทุกวิชา (Language across curriculum)
- 4.4) แบ่งเนื้อหาเป็นหัวเรื่อง (Thematic unit)

ทฤษฎีการสอนแบบธรรมชาติ จะเน้นการเข้าใจกระบวนการรับรู้และเรียนรู้ภาษาของผู้เรียน เพื่อการจัดลำดับขั้นตอนของกระบวนการ ให้กิจกรรมการเรียนการสอนที่ต่อเนื่องเหมาะสมแก่ผู้เรียนตามวัยความสามารถ ความถนัดและความสนใจ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ที่ถาวรแก่ผู้เรียนได้ กระบวนการรับรู้และเรียนรู้ดังกล่าว จะเน้นการให้ปัจจัยป้อนที่มีความหมายเป็นที่เข้าใจได้แก่ผู้เรียน โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการรับรู้ทางภาษาของผู้เรียนเป็นหลัก ผลของการเรียนรู้จะประสบความสำเร็จดังที่คาดหวังได้ถ้าผู้สอนเข้าใจวิธีการให้ปัจจัยป้อนหรือการพัฒนาความคิดรอบยออย่างถูกต้อง และเหมาะสมกับผู้เรียนพร้อมทั้งคำนึงถึงจิตวิทยาด้านการให้แรงจูงใจ การลดความเครียด และลำดับการพัฒนาทักษะภาษาของมนุษย์ด้วย จะทำให้การสอนภาษามีประสิทธิภาพการพัฒนาความคิดรอบยอ หลักการพัฒนาภาษาของผู้เรียน โดยเฉพาะกับผู้เรียนในระดับต้นหรือผู้เริ่มเรียน จำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาความคิด รอบยอ โดยการให้ตัวอย่างเป็นรูปธรรม และให้โอกาสผู้เรียนได้ค้นคว้าเปรียบเทียบลักษณะภาษา ที่คล้ายคลึง และแตกต่างกันในแต่ละสภาพของภาษาอันได้แก่ เสียงและตัวอักษร ตามลำดับการถ่ายโยงของความหมาย จากความคิดรอบยอจะช่วยให้การจำความแตกต่างและความคล้ายคลึงของเสียงและตัวอักษรได้แม่นยำขึ้น เพราะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยง สอดคล้องกันกับความเข้าใจในสมองเดิมที่รับรู้ไว้แล้วว่า ความหมายของเสียงแต่ละเสียง แต่ละตัวอักษรที่ประกอบขึ้นเป็นคำนั้น คืออะไร การให้ปัจจัยป้อนที่

มีความหมายเป็นที่เข้าใจ ได้แก่ ผู้เรียนนั้นจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการสอนความคิดรอบยอทางภาษาที่ถูกต้อง ซึ่งอาจจัดลำดับการสอนได้ดังนี้ การใช้วัสดุของจริงที่มีอยู่ในสภาพแวดล้อม เช่น วัตถุต่าง ๆ ที่ผู้เรียนเคยพบเห็นและใช้ในชีวิตประจำวัน จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและได้รับความคิดรอบยอเกี่ยวกับความหมายของสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม ถ้าเราจะนำของจริงทุกอย่างมาให้ผู้เรียนได้เห็นคงเป็นไปได้ยาก ดังนั้นการใช้ สิ่งทดแทนของจริงเหล่านั้น ได้แก่ รูปภาพ ไดอะแกรมก็อาจช่วยให้ผู้เรียน เข้าใจและได้รับความคิดรอบยอเกี่ยวกับความหมายของสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นได้อย่างดี โดยเน้นกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข

เพราะฉะนั้น การสอนภาษาแบบธรรมชาติ จึงเน้นถึงการใช้ของภาษาในบริบทต่าง ๆ จากแนวคิด ทฤษฎีของนักการศึกษาต่าง ๆ ที่กล่าวมาเป็นพื้นฐานความเชื่อสำคัญของการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ที่คำนึงถึงการใช้ภาษาที่ต้องสัมพันธ์กันในบริบทต่าง ๆ ของผู้เรียนภาษา ซึ่งเกิดการเรียนรู้จากการผ่านประสบการณ์ การลงมือกระทำด้วยตนเอง ได้ร่วมกิจกรรมเคลื่อนไหว สัมผัส และเกิดปฏิสัมพันธ์กับบุคคลใกล้เคียง เช่น พ่อ แม่ ครู และอิทธิพลต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ภาษาที่ดี การเรียนรู้ที่มีจุดมุ่งหมายมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เหมาะสมและมีความเข้าใจในศักยภาพการเรียนรู้ภาษาของเด็ก

สรุปการสอนภาษาแบบธรรมชาตินี้ว่ามีคุณภาพอย่างยิ่งต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็ก คือ ช่วยให้เด็กมีความสนุกสนานในการเรียนภาษา และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาทางภาษาทั้งด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียนอย่างครอบคลุมทุกด้าน และเต็มศักยภาพ อีกทั้งยังช่วยให้ครูและผู้ปกครองเกิดความเข้าใจในพัฒนาการทางด้านภาษาด้านการอ่านของเด็กเพิ่มขึ้น

7.2 ความหมายของการสอนภาษาแบบธรรมชาติ (Whole Language Approach)

Goodman (1986 อ้างถึงใน บังอร พานทอง 2534: 70-72) กล่าวถึงความหมายของการสอนภาษาแบบธรรมชาติว่าเป็นการเรียนการสอนที่เน้นการสอนภาษาอย่างมีความหมาย โดยผู้เรียนจะอาศัยประสบการณ์ของตนเองประกอบการเรียน ไม่แบ่งแยกภาษาเป็นส่วนย่อย เป็นการสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดความกล้าและมั่นใจในตนเองในการที่จะใช้ภาษา ไม่เกรงว่าจะผิด ทั้งนี้เพราะผู้สอนไม่เน้นการลงโทษเมื่อเด็กใช้ภาษาผิด แต่พยายามชี้ให้เห็นข้อบกพร่องโดยทางอ้อม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแก้ไขตนเอง การเรียนยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

มณี สุโกวิทรัตน์ (2537: 67) กล่าวว่า การสอนภาษาแบบธรรมชาติ เป็นแนวการสอนทักษะสัมพันธ์ที่จัดรวมทักษะทางภาษา คือ การฟัง การพูด อ่านและเขียนไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบ เนื่องจากเรียนรู้ทักษะทั้งสี่ไปพร้อม ๆ กันจะช่วยพัฒนาทักษะซึ่งกันและกัน

พัชรี ผลโยธิน (2537: 196) กล่าวว่า การสอนภาษาแบบธรรมชาติ เป็นการสอนที่พยายามจะใช้ภาษาเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ การสื่อสารและการคิดโดยไม่พยายามแยกภาษาเป็นส่วนย่อย แต่เป็นการมองภาษาโดยรวม สร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์จริงมาช่วยทำให้ภาษานั้นง่ายต่อการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นการพูด การอ่าน การฟัง และการเขียน ถ้าเป็นสิ่งที่มีความหมาย มีประโยชน์หรือเด็กสนใจและต้องการ จะเป็นสิ่งที่ง่ายสำหรับการเรียนภาษา

อารี สันทรวี (2537: 54) กล่าวว่า การสอนภาษาแบบธรรมชาติ เป็นการสอนให้เด็กเรียนรู้ภาษาจากประสบการณ์ที่มีความหมาย โดยเด็กได้รับการสนับสนุนกำลังใจจากผู้ใหญ่ และได้แบบอย่างที่ดีของผู้ใหญ่ในการพูด ฟัง อ่าน และเขียน ทั้งนี้การเรียนรู้ภาษาจะง่ายและสนุกสำหรับเด็ก ถ้าเด็กเข้าใจ มีประสบการณ์ตรง และได้อภิปรายพูดคุยในบรรยากาศที่อบอุ่นและยอมรับ

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2542: 28-32) กล่าวว่า การสอนภาษาแบบธรรมชาติ หมายถึง การสอนภาษาที่เป็นไปตามธรรมชาติ เน้นสื่อที่มีความหมายผู้เรียนสามารถใช้ประสบการณ์เดิมช่วยให้เข้าใจสื่อที่อ่านได้รวดเร็วขึ้น การสอนจะไม่แยกสอนส่วนย่อยของภาษาที่ละส่วน แต่เน้นให้เข้าใจในภาพรวมก่อนแล้วจึงเรียนรู้ด้านโครงสร้างภาษาภายหลัง ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ภาษาของตนเองอย่างอิสระ ผู้สอนต้องยอมรับความแตกต่างด้านการออกเสียงที่เป็นสำเนียงภาษาถิ่น (Dialects) ในเบื้องต้นแล้วจึงพัฒนาให้ถูกต้องในโอกาสต่อไป การสอนภาษาแบบธรรมชาติจะเน้นการนำวรรณกรรมต่าง ๆ ที่ดีมาเป็นสื่อการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ภาษาที่หลากหลาย สามารถนำไปเป็นแบบอย่างการใช้ภาษาของตนเองและใช้ได้โน้มน้าวอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนภาษาแบบธรรมชาติ จึงเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและยึดหลักการประชาธิปไตยในชั้นเรียน

เยาวพา เดชะคุปต์ (2532: 10) ได้กล่าวว่า การสอนภาษาแบบธรรมชาติ หมายถึง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กที่เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งการเรียนรู้ภาษาที่ดีนั้น ต้องใช้ทักษะภาษาทั้ง 4 ด้าน เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน แต่ทั้งนี้อัตรา การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความแตกต่างของแต่ละบุคคล

ศิริรัตน์ ท้องที่ (2553: 23) กล่าวว่า การสอนภาษาแบบธรรมชาติ หมายถึงการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้จากสิ่งที่มีความหมายต่อชีวิตประจำวันของเด็กโดยนำสิ่งที่เขาประสบพบเห็นในชีวิตประจำวัน ซึ่งหมายถึงภูมิหลังและวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของเด็กแต่ละคนมาใช้เป็นประโยชน์ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และควรให้เด็กได้รับประสบการณ์ทางภาษาทุก ๆ ด้านไปพร้อม ๆ กัน โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง

Iran Bloom (1995 อ้างถึงใน เยาวพา เดชะคุปต์, 2528: 1) กล่าวว่า การสอน ภาษาแบบธรรมชาติ หมายถึง การจัดประสบการณ์เรียนรู้สำหรับเด็กที่เน้นการเรียนรู้ จากสิ่งที่มีความหมายต่อชีวิตประจำวันของเด็ก โดยนำสิ่งที่เขาประสบพบเห็นในชีวิตประจำวัน โดยเด็กเป็นผู้คิดค้นกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองกับเพื่อน ๆ ไม่มุ่งเน้นการสอน เขียน อ่าน ไวยากรณ์ หรือใช้หนังสือแบบเรียน เพราะเป็นเรื่องที่ยากต่อการเข้าใจของเด็ก และไม่ใช้สิ่งที่เขาพบเห็นในชีวิตจริง

Jennett Hirshman (1995 อ้างถึงใน เยาวพา เดชะคุปต์, 2528: 1) กล่าวว่า การสอน ภาษาแบบธรรมชาติ คือ การนำเอาองค์ประกอบของภาษาทุก ๆ ด้านมาใช้ในการสื่อความหมาย ซึ่งจะหมายรวมไปถึงทักษะในการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน การแต่งเรื่อง และการมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้

สรุปได้ว่า การสอนภาษาแบบธรรมชาติ หมายถึง การเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้ อย่างมีความหมายต่อชีวิตประจำวัน โดยเน้นให้การเรียนรู้ทักษะทางภาษา ทั้งในด้าน การฟัง พูด อ่าน และเขียนไปพร้อม ๆ กัน ไม่แยกทักษะย่อย ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อาศัยประสบการณ์ของผู้เรียนจากสิ่งที่มีความหมายต่อชีวิตประจำวันของเด็ก โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนภาษานำสิ่งที่ประสบพบเห็นในชีวิตประจำวัน ซึ่งรวมถึงภูมิหลังและวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของเด็ก

แต่ละคนมาใช้ประโยชน์ เปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ภาษาในการสื่อสาร ผู้สอนต้องยอมรับความแตกต่างด้านการออกเสียงที่เป็นสำเนียงภาษาถิ่น (Dialects) ในเบื้องต้นแล้วจึงพัฒนาให้ถูกต้องในโอกาสต่อไป ครูเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษาให้เด็กพัฒนาทักษะทางภาษา เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกทำในสิ่งที่สนใจ ได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครูในบรรยากาศที่อบอุ่นและยอมรับ

7.3 หลักในการจัดกิจกรรมของการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

7.3.1 จาก แนวคิด ทฤษฎีดังกล่าวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ สรุปลงเป็นหลักการในการจัดกิจกรรมของการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ดังนี้ (อารีย์ สันหลวี, 2537: 22-23)

1) การสอนภาษาในเด็ก จะต้องสร้างสิ่งแวดล้อมให้เด็กคุ้นเคยกับตัวหนังสือ ซึมซับเรื่องราวในหนังสือ โดยครูอ่านหนังสือให้ฟังทุกวัน และสนทนาพูดคุยกับเด็กให้เด็กเล่าเรื่องจากการพูดและการเขียนหรือการวาด การแสดง

2) การสอนภาษาจะต้องยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ครูจะต้องศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล สอนตามระดับความสามารถที่ต่างกัน เด็กเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่ครูในการเตรียมและวางแผนในการสอน

3) การสอนภาษาส่งเสริมให้เด็กสนใจ และรักที่จะเรียนรู้ภาษาด้วยตนเองให้เด็กมีโอกาส เลือกเรื่องหรือหนังสือที่สนใจ

4) การสอนภาษาจะต้องให้เด็กเห็นประโยชน์ของการใช้ภาษา ในความมุ่งหมายที่ต่าง ๆ กัน เช่น จดหมาย หนังสือพิมพ์ ป้ายประกาศ ฉลากยา ฯลฯ

5) การสอนภาษา จะต้องเป็นประสบการณ์ที่ทำให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน และครู การมีปฏิสัมพันธ์นี้จะนำไปในทางสนับสนุนให้กำลังใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

6) การสอนภาษา ควรให้เด็กมีความมั่นใจ กล้าเสี่ยงที่จะพูด อ่านและเขียนโดยไม่กลัวผิด

7.3.2 พัชรี ผลโยธิน (2537: 188-189) สรุปลงหลักการสอนภาษาแบบธรรมชาติไว้ว่า

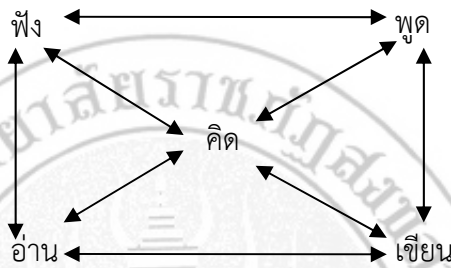
- 1) จัดสิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยภาษา
- 2) ให้เด็กมีโอกาสเล่นและปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ผู้ใหญ่ สื่ออุปกรณ์
- 3) เด็กได้รับประสบการณ์ตรง
- 4) มีแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา
- 5) เด็กได้รับการยอมรับจากผู้ใหญ่และให้กำลังใจ
- 6) เด็กมีโอกาสในการเลือกเล่น และทำกิจกรรมที่ตนสนใจและชอบด้วยตนเอง
- 7) ให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีความหมายกับเด็กรวมทั้งกิจกรรมและอุปกรณ์สำหรับอ่าน และเขียน

7.3.3 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาแบบธรรมชาติ (รุ่ง แก้วแดง, 2545: 25) กล่าวไว้ว่า

- 1) การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในห้องเรียน ซึ่งในแต่ละห้องจัดมุมการเรียนรู้อุปกรณ์นั้นจะแยกเป็นประเภท ๆ มุมหนังสือใหญ่เล็ก ที่เด็กสามารถมองเห็นปกได้ชัดเจน นอกจากนั้นมีหนังสือภาพประเภทต่าง ๆ รวมถึงหนังสือ ความรู้ สารานุกรม ตามเรื่องราว ที่เรียนรู้

ขณะนั้น สภาพห้องเรียนเหมือนห้องหนึ่งในบ้าน ช่างฝาจะมีผลงานของเด็กที่แสดงถึงความแตกต่างทางความคิดและความสามารถของเด็กแต่ละคน

2) กระบวนการเรียนรู้แบบธรรมชาติตามวัยของเด็ก เด็กจะวางแผนทำกิจกรรมร่วมกันในห้องโดยผ่านกระบวนการทางภาษาโดยการฟังเพื่อนพูดและอ่านจากสิ่งที่ครูเขียน เด็กกล้าตอบคำถามและเสนอความคิดของตนได้อย่างกล้าหาญ ครูจะเป็นเหมือนเพื่อนร่วมเรียนและร่วมเล่นกับเด็กเช่นกัน ดังภาพ 10 การเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติ

ภาพ 10 รูปแบบการเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติ

ที่มา : รุ่ง แก้วแดง, 2545: 25.

7.3.4 บุชบง ตันติวังศ์ (2538: 134) สรุปถึง จุดมุ่งหมายในการสอนภาษาแบบธรรมชาติไว้ว่า

- 1) ปลุกฝังให้เด็กมีทัศนคติที่ดี มีนิสัยรักการอ่าน
- 2) ให้เด็กมีพัฒนาการในการอ่านเพื่อจับใจความ
- 3) ให้เด็กมีความรู้เกี่ยวกับหนังสือ (Book Concept) รู้จักหน้าปก การพลิกหน้า ความสัมพันธ์ระหว่างภาพกับสัญลักษณ์ และข้อความ

- 4) ให้เด็กมีความรู้เกี่ยวกับตัวหนังสือ (Print Concept) เช่น รู้ลำดับคำในประโยค รู้ลำดับตัวอักษรในคำ ความรู้เกี่ยวกับรูปและเสียงของตัวอักษร ความรู้เกี่ยวกับเครื่องหมายวรรคตอน

7.3.5 บุชบง ตันติวังศ์ (2536: 10-12) ได้สรุปไว้ เป็นหลักการสำคัญของการสอนภาษาแบบธรรมชาติดังนี้

- 1) การจัดสภาพแวดล้อม การสอนภาษาต้องสร้างสภาพแวดล้อมให้เด็กได้คุ้นเคยกับการใช้ภาษาอย่างมีความหมายและเป็นองค์รวม ตัวหนังสือที่ปรากฏในห้องเรียนต้องมีเป้าหมายในการใช้จริง ๆ หนังสือที่ใช้จะต้องเป็นหนังสือที่ใช้ภาษาที่มีความหมายสมบูรณ์ในตัว ไม่แบ่งเป็นทักษะย่อย ๆ และจะต้องให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมด้วย

- 2) การสื่อสารที่มีความหมาย การสอนภาษาควรให้เด็กมีโอกาสสื่อสารโดยมีพื้นฐานจากประสบการณ์จริงที่มีความหมายต่อเด็ก ครูจะต้องจัดเวลาให้เด็กมีโอกาสอ่านเขียนอย่างมีจุดมุ่งหมายจริงๆ ไม่ใช่เป็นเพียงกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อการฝึกหัด และให้เด็กได้ใช้เวลาในการอ่านและเขียนตามโอกาสตลอดทั้งวัน โดยไม่ต้องกำหนดตายตัวว่าช่วงเวลาใดต้องอ่าน หรือช่วงเวลาใดต้องเขียน

- 3) การเป็นแบบอย่าง การสอนภาษาจะต้องให้เด็กเห็นประโยชน์ของการใช้ภาษาในความมุ่งหมายต่าง ๆ ครูต้องอ่านและเขียนโดยมีจุดมุ่งหมายในการใช้จริง ๆ ให้เด็กได้เห็น เช่น เพื่อ

การสื่อสาร เพื่อความเพลิดเพลิน เพื่อค้นหาวิธีการ ฯลฯ นอกจากนี้ครูยังต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็ก เห็นว่าการอ่านเป็นเรื่องสนุก เพื่อสร้างให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการอ่าน

4) การตั้งความคาดหวัง การสอนภาษาจะต้องเป็นไปในลักษณะเดียวกันกับที่เด็ก เรียนรู้ที่จะพูด ครูควรเชื่อมั่นว่าเด็กจะสามารถอ่านและเขียนได้ดีขึ้นและถูกต้องยิ่งขึ้น เด็กมีความสามารถในการอ่านและการเขียนตั้งแต่ยังอ่านและเขียนไม่เป็น ดังนั้น เด็กจึงควรได้รับโอกาสที่จะอ่านและเขียน ตั้งแต่วันแรกที่มาโรงเรียน และที่สำคัญคือครูไม่ควรคาดหวังให้เด็กอ่าน และเขียนได้เหมือนผู้ใหญ่

5) การคาดคะเน การสอนภาษาควรให้เด็กมีโอกาที่จะทดลองกับภาษา สร้าง สมมุติฐานเบื้องต้นของตน และมีโอกาสเดาหรือคาดคะเนคำที่จะอ่าน และมีโอกาสคิดประดิษฐ์สัญลักษณ์ และคิดสะกดเพื่อการเขียน

6) การให้ข้อมูลย้อนกลับ การสอนภาษาควรตอบสนองความพยายามในการใช้ ภาษาของเด็กในทางบวก ยอมรับการอ่านและการเขียนของเด็กว่า เป็นสิ่งที่มีความหมายแม้ว่ายังไม่ ถูกต้องสมบูรณ์ และพยายามตอบสนองเด็กให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ ครูอาจให้เด็กได้เห็น ตัวอย่างที่ถูกต้องอย่างเป็นธรรมชาติ เช่น การอ่านหนังสือเล่มที่เด็กชอบอ่านให้เด็กฟังในโอกาสอื่น ๆ หรือเขียนให้ดูเมื่อมีการสนทนาในกลุ่มใหญ่ เป็นต้น

7) การยอมรับนับถือ การสอนภาษาจะต้องตอบสนองความแตกต่างระหว่าง บุคคลของเด็ก ว่าเด็กเรียนรู้การอ่านและเขียนอย่างแตกต่างกัน ตามช่วงเวลา และอัตราที่แตกต่างกัน ครูต้องศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล ศึกษาความสนใจ ความสามารถ และสอนเด็กตามความสามารถที่ แตกต่างกันของเด็ก เด็กต้องได้ตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง ในช่วงเวลาเดียวกันเด็ก ไม่จำเป็นต้องทำกิจกรรมอย่างเดียวกัน หรือทำกิจกรรมตามลำดับขั้นตอน เพราะการเรียนรู้ภาษาไม่มี ลำดับขั้นตอนที่ถูกต้องตายตัว

8) การสร้างความรู้สึกเชื่อมั่น การสอนภาษาต้องส่งเสริมให้เด็กรู้สึกปลอดภัยที่จะ คาดคะเนในการอ่านหรือเขียน แม้ว่าไม่เคยอ่านหรือเขียนมาก่อน ครูต้องทำให้เด็กไม่กลัวที่จะขอ ความช่วยเหลือด้านการอ่านและเขียนเมื่อจำเป็น เด็กต้องไม่ถูกตราหน้าว่าไม่มีความสามารถในการ อ่านและเขียน ดังนั้น การสอนภาษาจึงต้องเป็นไปอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการและความสามารถของ เด็ก เพื่อให้เด็กมีความเชื่อมั่นว่าตนมีความสามารถที่จะอ่านและเขียนได้

7.3.6 คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543: 10-20) เห็นว่า การสอนภาษาแบบ ธรรมชาติ นั้นมีองค์ประกอบการเรียนรู้ 3 ส่วนคือ

1) หลักการจัดสภาพแวดล้อมในรูปแบบของการสอนภาษาแบบธรรมชาติเป็น การ เปลี่ยนสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ และกิจกรรม การสอนภาษาแบบธรรมชาติ เริ่มต้นโดยการจัดสภาพพื้นที่ภายในห้องเรียนที่สามารถตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของเด็กที่ มีความแตกต่างหลากหลายได้ การจัดห้องเรียนจึงเป็นการจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้คุ้นเคยกับคำ ข้อความ ตัวหนังสือ สัญลักษณ์ที่มีความหมายต่อเรื่องที่เด็กเรียน โดยที่เด็กมีส่วนร่วมในการสร้าง สภาพแวดล้อมของการใช้ภาษา สามารถเข้าไปเรียนรู้ซึมซับเฝืออาไปด้วยภาษาได้ตลอดเวลา

2) กระบวนการเรียนรู้แบบธรรมชาติตามวัยวุฒิของเด็ก ซึ่งธรรมชาติของเด็กจะ เกิดมาพร้อมกับความสามารถในการเรียนรู้ มีสมองไว้คิดและมีประสาทสัมผัสทั้ง 5 เพื่อการรับรู้ผ่าน

ผัสสะคือตา หู จมูก ลิ้น ผิวกาย ทำให้สามารถเรียนรู้ ซึมซับสิ่งต่าง ๆ โดยธรรมชาติ และโดยการดำเนินชีวิตจริงในสภาพแวดล้อมรอบตัวทุกขณะ ทุกเวลา ทุกสถานที่

3) การจัดการเรียนการสอนของครู การสอนภาษาแบบธรรมชาติ เป็นการจัดการกิจกรรมที่ใช้ภาษาเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ การสื่อสาร และการสอนทักษะทางภาษา ฟัง พูด อ่าน เขียนไปพร้อม ๆ กัน โดยใช้การจัดการประสบการณ์จริงในชีวิตประจำวันมีการสนทนา การศึกษานอกสถานที่ การเล่านิทาน การอ่านหนังสือ การทดลองบทกลอน เพลง เกม คำคล้องจอง งานศิลปะ การแสดงสีหน้า ท่าทาง การแสดงความคิดเห็นการเข้าร่วมกิจกรรม โดยเด็กได้แสดงออกทางความคิด สามารถพูด เขียน วาด และมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับครู และเพื่อนในบรรยากาศที่อบอุ่น ช่วยเหลือแนะนำ ให้กำลังใจ ยอมรับความคิดเห็นของเด็ก กิจกรรมที่ใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบธรรมชาติ มีดังนี้

- 3.1) เชื่อมโยงเรื่องที่จะฟัง พูด อ่าน เขียน กับประสบการณ์เดิมของเด็ก
- 3.2) ฟัง พูด อ่าน เขียน โดยมีความหมายในการใช้จริงให้เด็กเห็น
- 3.3) พูดหรืออ่านให้เด็กเห็นเพื่อความสนุกสนาน ค้นหาวิธีการหรือค้นหาความคิดใหม่ ๆ
- 3.4) ให้เด็กมีโอกาสดูคำใหม่ ๆ พูด อ่านหรือเขียน แม้จะยังอ่านหรือเขียนไม่ถูกต้อง
- 3.5) ให้เด็กทดลอง ฟัง พูด อ่าน หรือเขียน
- 3.6) ให้เด็กคาดเดาคำ หรือเรื่องราวเมื่ออ่าน
- 3.7) ให้เด็กคิดประดิษฐ์สัญลักษณ์เพื่อการเขียน
- 3.8) ตอบสนองความพยายามในการฟัง พูด อ่าน และเขียนในทางบวก
- 3.9) ตอบสนองความพยายามในการฟัง พูด อ่าน และเขียนอย่างมีความหมาย
- 3.10) สอนไวยากรณ์ที่ถูกต้องให้แก่เด็กด้วยการอ่านให้ฟัง หรือเขียนให้ดูตามโอกาสที่เหมาะสม
- 3.11) ไม่บังคับให้เด็กได้เรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนที่ครูกำหนดไว้
- 3.12) ให้เด็กแต่ละคนอ่านหรือเขียน ตามความสนใจในเวลาเดียวกัน
- 3.13) ใช้หนังสือที่มีลักษณะที่เด็กคาดเดาได้
- 3.14) จัดประสบการณ์อย่างเหมาะสมกับพัฒนาการ ฟัง พูด อ่าน และเขียน ต้องเป็นสิ่งที่เด็กทำได้ ทักษะความสามารถทางภาษาทั้ง 4 ด้าน ฟัง พูด อ่าน และเขียน การฟังและการพูด เด็กจำเป็นต้องได้ฟังภาษาพูดก่อน ยิ่งได้ฟังยิ่งเรียนรู้คำศัพท์ต่าง ๆ มาก การเรียนรู้วิธีพูดประโยคยาว ๆ ทำให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาที่ดีได้ การสนทนา การซักถามเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวันเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาการเรียนรู้ในด้านเข้าใจความหมายของภาษาจากเรื่องง่ายไปจนถึงเรื่องที่ยากขึ้น การอ่าน และการเขียน การอ่านหนังสือให้เด็กฟังทุกวันเป็นสิ่งจำเป็นในการให้โอกาสเด็กเรียนรู้เพื่อพัฒนาภาษาเขียน เนื้อหาที่อ่านควรสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และพยายามเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของเด็กตลอดเวลาเพื่อให้เห็นประโยชน์ และความเกี่ยวพันของภาษาเขียนกับชีวิตจริง ความรู้ของเด็กจะเพิ่มพูนขึ้นเมื่อเด็กได้รับโอกาสในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอ่านร่วมกับผู้ใหญ่ โดยเฉพาะการอ่านจากสิ่งที่เด็ก และครูเขียนร่วมกัน และสิ่งที่เด็กเขียนขึ้นเอง

หลักการที่เกี่ยวกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติ สรุปได้ว่า เด็กเรียนรู้ภาษาจากสิ่งแวดล้อมที่คุ้นเคย จากการอ่านและเขียนตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ภาษาอย่างมีความหมาย สมบูรณ์จากประสบการณ์จริงในสิ่งแวดล้อม และการได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กจะทำให้เด็กกล้าที่จะอ่านและเขียน เด็กจะสะสมประสบการณ์ทางภาษาไว้เป็นข้อมูลสำหรับใช้ต่อไป

7.4 ประเภทกิจกรรมการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

การดำเนินการสอนกิจกรรมการเรียนรู้ครูกับนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน พรรษา นิลวิเชียร (2535: 7-23) ได้แบ่งออกเป็น

7.4.1 กิจกรรมการเรียนการสอนและให้คุ้นเคยกับตัวหนังสือ ได้แก่

- 1) ครูอ่านหนังสือให้นักเรียนฟังทุกวัน การอ่านอาจนำเล่มเก่ามาอ่านให้ฟัง
- 2) หนังสือถ้านำมาจากห้องสมุดแล้วเมื่ออ่านเสร็จควรนำไปไว้ที่ห้องสมุด เพื่อเด็กจะได้ตามไปอ่าน

- 3) ครูสนทนาอภิปรายเกี่ยวกับหนังสือให้เด็กได้คิด พูดแสดงความคิดเห็น

- 4) ตามมุมต่าง ๆ ของห้องเรียน ครูควรวางของจริงที่มีตัวหนังสือมาวางให้เด็กเล่น

7.4.2 กิจกรรมการเล่นเสรี

การเล่นเสรีหรือศูนย์ต่าง ๆ เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งในการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เพราะทุกวันเด็กมีโอกาสตัดสินใจด้วยตนเองว่าจะเลือกกิจกรรมมุมใด แต่ละมุมจะมีวัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมภาษา เช่น อาหารและเครื่องดื่ม ครูเพิ่มสิ่งของ เครื่องใช้ในการรับประทานอาหารให้มีของที่มีตัวหนังสือ มุมโรงเรียนครูเพิ่มเติมวัสดุและอุปกรณ์ที่มีในห้องเรียนโดยนำวัสดุและอุปกรณ์ที่น่าสนใจ โดยอาจเพิ่มบัตรคำบอกชื่อสิ่งต่าง ๆ ไว้ตามมุมห้องเรียน และครูจัดมุมสำหรับอ่านและเขียนสำหรับนักเรียนเพื่อทำกิจกรรมเสรี เป็นต้น

7.4.3 การสอนเป็นหน่วยบูรณาการ

การสอนภาษาแบบธรรมชาติจะใช้วิธีสอนเป็นหน่วยบูรณาการเพื่อให้ประสบการณ์ที่มีความหมายกับเด็ก เพราะให้เห็นความสัมพันธ์ตัวอย่าง เช่น อาหารและเครื่องดื่ม แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการ เนื้อหาในหน่วยการเรียนประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

- 1) หาความรู้เกี่ยวกับอาหารและเครื่องดื่ม ที่มีในท้องที่ หรือตลาดในท้องถิ่นและผลไม้ที่มีในจังหวัด

- 2) ครูอ่านหนังสือเกี่ยวกับอาหารและเครื่องดื่มให้นักเรียน ฟังกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอน ควรเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับสิ่งที่นักเรียนใช้ประจำในชีวิตประจำวัน และ มีความหมายต่อชีวิตนักเรียน

การสอนภาษาแบบธรรมชาตินี้ สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารความหมายในชีวิตประจำวันได้ โดยอาศัยหลักการทางภาษาศาสตร์เชิงสังคมวิทยา ซึ่งว่าด้วยเนื้อหาในบริบท และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในแต่ละชุมชนที่อาจใช้ผิดแผกแตกต่างกันไปได้ตามสภาพแวดล้อม กระบวนการสอนตามทฤษฎีนี้จะเน้นปฏิสัมพันธ์ ในการใช้ภาษาระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนเป็นสำคัญ ประเด็นสำคัญในการสร้างกิจกรรมระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนให้โอกาสผู้เรียนได้คิด

และใช้ความพยายามของตนเองเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจได้ทั้งการสื่อความหมายด้วยเสียง (การฟัง-การพูด) ด้วยตัวอักษร (การอ่านและการเขียน) และด้วยการใช้ท่าทาง การให้ผู้เขียนได้ลองฝึกฝน ในการปฏิบัติกิจกรรมทางภาษา โดยมีผู้สอนคอยแนะนำช่วยเหลือและให้กำลังใจ ผู้เรียนจะรู้สึกสนุกสนานกับการเรียน การกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรักอยากแสดงออกทางภาษา ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ย่อมจะทำให้การพัฒนาภาษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปอย่างธรรมชาติ ได้นั่นเองที่จัดขึ้นเป็นบทเรียน นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมการเรียนในลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน เพื่อให้ฝึกปฏิบัติการใช้ภาษาได้อย่างเป็นธรรมชาติ ผู้สอนจะมีหน้าที่คอยช่วยเหลือแนะนำ และแก้ไขการใช้ภาษาที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนกิจกรรมดังกล่าว ได้แก่ การทำงานกลุ่มย่อยเพื่อการอ่านร่วมกัน

สรุปได้ว่าการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เป็นองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้เน้นการจัดการเรียนการสอนโดยศึกษาจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เป็นของจริงหรือ ภาพเพื่อสื่อความหมายทางการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยมีครูผู้สอนคอยชี้แนะและให้ความช่วยเหลือระหว่างการจัดการเรียนการสอน ซึ่งถือเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับระดับวัยของเด็ก

7.5 ความสำคัญของการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

มีนักการศึกษา ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ไว้ดังนี้

7.5.1 ھرรรษษษ นิลวิเชียร (2535: 234) กล่าวถึง ความสำคัญการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เป็นวิธีการสอนที่ช่วยให้เด็กเกิดลักษณะทางการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนอย่างสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไม่แยกจากกัน ถึงแม้ว่าบางครั้งจะเน้นที่ทักษะหนึ่งทักษะใดเป็นพิเศษก็ตาม

7.5.2 อารีย์ สัณหวี (2537: 213) กล่าวถึง ความสำคัญการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ทำให้เด็กได้แสดงออกโดยไม่กลัวความผิดมีแบบอย่างที่ดีใน การฟังการพูด การอ่าน และการเขียน จากผู้ใหญ่การเรียนรู้ภาษาของเด็กจะง่ายและสนุกได้มีประสบการณ์ตรงมีโอกาสได้อภิปรายพูดคุยในบรรยากาศที่อบอุ่น ยอมรับเด็ก เด็กจะเรียนรู้ภาษาได้ดีเข้าใจทั้งหมด ช่วยให้เด็กเรียนอย่างมีความสุขและไม่เรียนด้วยตนเอง

7.5.3 ฉันทนา ภาคบงกช (2537: 2) กล่าวถึง ความสำคัญการสอนภาษาแบบธรรมชาติไว้ดังนี้

- 1) ทำให้เด็กมีความสุขสนุกสนานในการเรียนภาษาและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้
  - 2) ช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาภาษาทั้งด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนครอบคลุมทุกด้านและเต็มศักยภาพ
  - 3) ทำให้ครูและผู้ปกครองเกิดความเข้าใจในการพัฒนาทางภาษาทั้งด้านการอ่านและการเขียนเพิ่มขึ้น
  - 4) สนองความต้องการของผู้ปกครองส่วนมากซึ่งต้องการให้เด็กได้รับการพัฒนา
- จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การสอนภาษาแบบธรรมชาติ ทำให้เด็กได้เรียน ได้พัฒนาทักษะทางภาษาโดยเฉพาะการฟัง พูด อ่านและเขียน ทักษะทางภาษาทุกด้านอย่างสัมพันธ์ต่อเนื่อง

ทำให้เด็กได้พัฒนา มีความสุข สนุกสนานมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ทำให้ครู และผู้ปกครอง เกิดความเข้าใจในการพัฒนาทักษะทางภาษาอย่างเต็มศักยภาพ และมีประโยชน์ ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน เด็กมีความกล้าแสดงออกโดยไม่กลัวผิดรวมทั้งได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ให้เด็กสื่อสารการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่น เด็กมีโอกาสฝึกปฏิบัติการใช้ภาษาแบบธรรมชาติ เป็นการพัฒนาไปตามศักยภาพอีกด้วย

7.6 ขั้นตอนการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ไว้ดังนี้

7.6.1 อัมพร ศรีทรัพย์ (2540: 94-99) ได้แบ่งขั้นตอนการสอนภาษาแบบธรรมชาติเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นนำ ให้เด็กได้เลือกทำกิจกรรมตามกิจกรรมที่เลือก เด็กได้ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมได้สนทนา ร้องเพลง คำคล้องจอง ปริศนาคำทาย เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียนเข้าสู่เนื้อหาที่เรียนและสร้างข้อตกลงร่วมกัน เช่น ใช้คำถาม ครูให้เด็กเลือกว่าจะไปเดินดูที่อยู่ของมดบริเวณใด ต้องปฏิบัติตัวอย่างไรขณะเดิน เด็กต้องสังเกตอะไรบ้าง

2) ขั้นดำเนินกิจกรรมตามที่ได้เลือก เด็กได้ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตามรูปแบบของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียนที่ครูได้คอยดูแล เช่น เด็กเดินดูบริเวณโรงเรียน (เมื่อพบรังมด) ครูใช้คำถามว่ามดชนิดนี้ทำรังอยู่ที่ใด ที่อยู่ของมดเรียกว่าอะไร ที่อยู่ของเด็กเรียกว่าอะไรเด็กกลับมารวมกลุ่มได้ทันที

3) ขั้นสรุป ให้เด็กได้แสดงความคิดในรูปแบบของการสนทนาอภิปราย การเขียน การเคลื่อนไหว การแสดงท่าทางและศิลปะตามความสมัครใจของเด็ก เน้นให้เด็กได้ประสบการณ์ การสื่อสารด้วยทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียนไปพร้อมกันโดยไม่แยกทักษะย่อย ครูมีบทบาทในการตอบสนองความต้องการ ความสนใจของเด็ก ช่วยแนะนำทันทีที่เด็กต้องการให้กำลังใจเมื่อเด็กแสดงออกว่าสนใจจะอ่านและเขียน ยอมรับความคิดในการสื่อสารความหมายของเด็ก ใช้คำถามโต้ตอบจูงใจให้เด็กอยากอ่าน เขียน เช่น ให้เด็กถ่ายทอดความรู้สึกว่า ถ้าเด็กเป็นมด เด็กจะทำรังแบบใด เพราะอะไร ด้วยการเขียน วาดรูป แสดงท่าทางเคลื่อนไหวและการสนทนาตามความสมัครใจของเด็กเองและนำผลงานติดป้ายนิเทศ

7.6.2 จรัสศรี คิวสุวรรณ (2545: 125) ได้แบ่งขั้นตอนการสอนภาษาแบบธรรมชาติเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นก่อนนำเสนอเข้าสู่บทเรียน (Pre-Presentation)

ครูนำหนังสือนิทานหรือข้อความมาอ่านให้นักเรียนฟัง ด้วยระดับการอ่านธรรมดา ให้นักเรียนดูภาพในการสื่อสารเพื่อให้นักเรียนเข้าใจโดยองค์รวม

2) ขั้นนำเสนอบทเรียน (Presentation)

ครูนำเสนอบทเรียนที่เตรียมไว้มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่องจากความรู้พื้นฐานจากการฟังเรื่องและประสบการณ์เดิมของนักเรียน

3) ชั้นฝึกภาษา (Practice)

การฝึกภาษาที่นักเรียนได้รับรู้จากชั้นที่ 2 จะยังนำไปใช้ไม่ได้ถ้ายังไม่ได้รับการฝึกด้วยการฝึก การฟัง พูด ก่อนเมื่อนักเรียนพูดได้แล้วจะสามารถพัฒนาไปถึงการส่งสารและรับสารด้วยการอ่านและเขียนได้โดยง่าย การฝึกควรฝึกทั้งกลุ่มใหญ่ทั้งชั้นก่อนเพื่อช่วยให้นักเรียนมั่นใจในการใช้ภาษาแล้ว แยกกลุ่มเล็กฝึกเป็นคู่และรายบุคคลแล้วแต่สถานการณ์และครูคอยดูแลชี้แนะ

4) ชั้นแสดงภาษาที่ฝึกเป็นผลงาน (Production)

หลังจากที่นักเรียนได้ฝึกฝนการสื่อสารจากบทเรียนหรือเนื้อหาที่ครูนำเสนอในชั้นที่ 2 และ 3 แล้วกิจกรรมที่มีความหมายและหลากหลายเพื่อให้นักเรียนนำไปใช้ได้จริงทั้งในการฟัง พูด อ่านและเขียน ทำให้นักเรียนเรียนรู้อย่างสนุกสนานและเกิดการเรียนรู้โดยการทำ แบบฝึก ใบงานหรือ ใบความรู้ เพื่อให้เกิดชิ้นงานและนำผลงานที่ได้ไปจัดแสดง

7.6.3 กนิษฐา ชูจันทร์ (2541: 82-90) ได้แบ่งขั้นตอนการสอนภาษาแบบธรรมชาติเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

- 1) ขั้นนำ เด็กเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่ครูในการเตรียมวางแผนการสอน สร้างสิ่งแวดล้อมให้เด็กคุ้นเคยกับตัวหนังสือ เช่น ครูสนทนากับเด็กเพื่อเล่าให้เด็กฟังว่าทำอะไร
- 2) ขั้นกิจกรรม ครูสนทนาพูดคุยกับเด็กเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียน
- 3) ขั้นสรุป ครูเปิดโอกาสให้เด็กเล่าเรื่องจากการพูด การเขียน การวาดและงานประดิษฐ์ ครูและเด็กร่วมกันสรุปเนื้อหา

7.6.4 มยุรี กันทะลือ (2543: 51) ได้แบ่งขั้นตอนการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

- 1) ขั้นนำ ครูพูดคุยแนะนำเกี่ยวกับเรื่องที่จะสอนให้กับนักเรียน พูดคุยกับเด็กเพื่อสร้างความเป็นกันเองกับเด็ก
- 2) ขั้นปฏิบัติ ครูและเด็กดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้กับเด็กโดยใช้กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและสิ่งใกล้ตัวนักเรียนโดยทำกิจกรรม ต่าง ๆ เช่น วาดรูป ปั้น ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ทำการเรียนการสอน
- 3) ขั้นสรุป ครูและเด็กร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้และให้เด็ก นำผลงานที่นักเรียนปฏิบัติเป็นชิ้นงาน

7.7 การสอนโดยใช้หนังสือภาพร่วมกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

เป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการสอนให้สอดคล้องกับของจริงที่มีอยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ และการสื่อสารในชีวิตจริง ในการอ่านออกเสียงได้ตรงกับคำที่อ่าน และเข้าใจความหมายของคำโดยใช้สื่อหนังสือภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ขั้นตอนการสอนภาษาแบบธรรมชาติจากงานวิจัยของนักการศึกษา ดังตาราง 2

ตาราง 2 การสังเคราะห์ขั้นตอนการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

อำพร ศรีทรัพย์	จรัสศรี คิวสุวรรณ	กนิษฐา ชูจันทร์	มยุรี กันทะลือ
-	ขั้นก่อนนำเสนอ เข้าสู่บทเรียน	-	-
ขั้นนำ ขั้นดำเนินการกิจกรรม ตามที่เลือก	ขั้นนำเสนอบทเรียน ขั้นฝึกภาษา	ขั้นนำ ขั้นกิจกรรม	ขั้นนำ ขั้นปฏิบัติ
ขั้นสรุป	ขั้นแสดงภาษา ที่ฝึกเป็นผลงาน	ขั้นสรุป	ขั้นสรุป

จากตารางการสังเคราะห์งานวิจัยของนักการศึกษา พบว่า มีประเด็นขั้นตอนการสอนที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันเกือบทั้งหมด คือ มีขั้นนำ ขั้นฝึกภาษา และขั้นแสดงภาษาที่เหมือนกัน แต่มีข้อสังเกตของนักการศึกษาบางท่าน ได้เพิ่มขั้นตอนการสอนต่างจากนักการศึกษาท่านอื่น ๆ ในขั้นก่อนนำเสนอเข้าสู่บทเรียน ซึ่งสามารถให้กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าว ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงใช้ขั้นตอนหนังสือภาพร่วมกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้

- 1) ขั้นก่อนนำเสนอเข้าสู่บทเรียน (Pre-Presentation) ทักชะฟัง – พูด
ครุณานักเรียนไปดูของจริงหรือภาพประกอบในแต่ละเรื่อง และนำหนังสือภาพมาอ่านให้นักเรียนฟัง ด้วยระดับการอ่านธรรมดา ให้นักเรียนดูภาพในการสื่อสารเพื่อให้นักเรียนเข้าใจโดยองค์รวม
- 2) ขั้นนำเสนอบทเรียน (Presentation) ทักชะฟัง – พูด – อ่าน
ครุณาเสนอหนังสือภาพที่เตรียมไว้มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่องจากความรู้พื้นฐานจากการฟังเรื่องและประสบการณ์เดิมของนักเรียน
- 3) ขั้นฝึกภาษา (Practice) ทักชะฟัง – พูด – อ่าน
การฝึกภาษาที่นักเรียนได้รับรู้จากขั้นที่ 2 จะยังนำไปใช้ไม่ได้ถ้ายังไม่ได้รับการฝึกด้วยการฝึก การฟัง พูด ก่อนเมื่อนักเรียนพูดได้แล้วจะสามารถพัฒนาไปถึงการส่งสารและรับสารด้วยการอ่านและเขียนได้โดยง่าย การฝึกควรฝึกทั้งกลุ่มใหญ่ทั้งขั้นก่อนเพื่อช่วยให้นักเรียนมั่นใจในการใช้ภาษาแล้ว แยกกลุ่มเล็กฝึกเป็นคู่และรายบุคคลแล้วแต่สถานการณ์และครุคอดูแลชี้แนะ
- 4) ขั้นแสดงภาษาที่ฝึกเป็นผลงาน (Production) ทักชะฟัง-พูด-อ่าน-เขียน
หลังจากที่นักเรียนได้ฝึกฝนการสื่อสารจากหนังสือภาพที่ครุณาเสนอในขั้นที่ 2 และ 3 แล้วกิจกรรมที่มีความหมายและหลากหลายเพื่อให้นักเรียนนำไปใช้ได้จริงทั้งในการฟัง พูด อ่านและเขียน ทำให้นักเรียนเรียนรู้อย่างสนุกสนานและเกิดการเรียนรู้โดยการทำ แบบฝึก ใบงานหรือใบความรู้ เพื่อให้เกิดชิ้นงานและนำผลงานที่ได้ไปจัดแสดง

8. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ในการศึกษา การพัฒนาหนังสือภาพร่วมกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติที่มีต่อความสามารถในการอ่านคำพื้นฐานภาษาไทยของนักเรียน ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 ที่ใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาแม่ ผู้วิจัยได้ทำการประเมินความพึงพอใจนักเรียนที่มีต่อการใช้หนังสือภาพร่วมกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติ โดยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจมาสร้างแบบประเมินความพึงพอใจดังนี้

8.1 ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่มีผลสำเร็จต่อการทำกิจกรรม เช่น การเรียนการสอน สามารถทำให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับการตอบสนองต่อแรงจูงใจหรือความต้องการของแต่ละบุคคล การจะทราบว่าบุคคลมีความพึงพอใจหรือไม่ สามารถสังเกตได้จากการแสดงออกที่สลับซับซ้อน จึงเป็นการยากที่จะวัดความพึงพอใจโดยตรง แต่วัดโดยอ้อมได้โดยการสำรวจความพึงพอใจ

8.1.1 อัจฉรา ชิวพันธ์ (2534: 278-279) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า ความพึงพอใจในงานเป็นความรู้สึกพอใจในงานที่ทำและเต็มใจที่จะปฏิบัติงานนั้นให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร บุคคลจะรู้สึกพอใจในงานที่ทำเมื่องานนั้นให้ผลประโยชน์ตอบแทนทั้งทางวัตถุและจิตใจ

8.1.2 ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2536: 130) ได้ให้ความหมาย ความพึงพอใจในการทำงานว่าเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อการทำงานในทางบวกเป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติงานและได้รับผลตอบแทน คือ ผลที่เป็นความพึงพอใจที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกกระตือรือร้นมีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญและกำลังใจ สิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงานรวมทั้งส่งผลต่อความสำเร็จ และเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร

8.1.3 สมศักดิ์ คงเที่ยง และอัญชลี โพธิ์ทอง (2542: 278-279) กล่าวว่า

- 1) ความพึงพอใจเป็นผลรวมของความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับระดับความชอบหรือไม่ชอบต่อสภาพต่าง ๆ
- 2) ความพึงพอใจเป็นผลของทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่าง ๆ
- 3) ความพึงพอใจในการทำงานเป็นผลมาจากการปฏิบัติงานที่ดี และสำเร็จจนเกิดเป็นความภาคภูมิใจ และได้ผลตอบแทนในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่หวังไว้

8.1.4 เกริก ท่วมกลาง และจินตนา ท่วมกลาง (2555: 274) ได้ให้ความหมาย ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้ สื่อ/นวัตกรรมไว้ดังนี้

ความพึงพอใจในการเรียนรู้ หมายถึง ความรู้สึกพอใจ ชอบใจในการร่วมปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนรู้ และต้องการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้นั้นจนบรรลุผลสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน การทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพคือกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยความประทับใจ

ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้สื่อ/นวัตกรรม หมายถึง ความรู้สึกพอใจประทับใจ ความรู้สึกที่ดี ชอบใจในการร่วมปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีสื่อ /นวัตกรรมที่สร้างขึ้นเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้จนบรรลุผลสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ การทำให้ผู้เรียนเกิด

ความพึงพอใจในการเรียนรู้ สื่อ/นวัตกรรมที่สร้างขึ้นจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ของการสร้างสื่อ/นวัตกรรม

จากความหมายที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปความหมายของความพึงพอใจได้ว่า เป็นความรู้สึกนึกคิดหรือเจตคติของบุคคลที่มีต่อการทำงานหรือการปฏิบัติในเชิงบวก ดังนั้น ความพึงพอใจในการเรียนรู้หมายถึง ความรู้สึกพอใจ ชอบใจในการร่วมปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน และต้องดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ จนบรรลุผลสำเร็จ

8.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

การสร้างความพึงพอใจในการเรียนรู้ ตั้งแต่เริ่มต้นให้แก่เด็กทุกคนเกิดความพึงพอใจต่อการเรียนนั้นมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับการสร้างสิ่งจูงใจให้เกิดกับผู้เรียน ซึ่งในเรื่องนี้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ทำการศึกษาค้นคว้า และตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานไว้ดังนี้

8.2.1 Scott (1967: 124) ได้เสนอแนวคิดในเรื่อง การจูงใจให้เกิดความพึงพอใจต่อการการทำงานที่จะให้ผลเชิงปฏิบัติ ดังนี้

- 1) งานควรมีส่วนสัมพันธ์กับความปรารถนาส่วนตัว งานนั้นจะมีความหมายสำหรับผู้จัดทำ
- 2) งานนั้นต้องมีการวางแผนและวัดความสำเร็จ โดยใช้ระบบการทำงานและการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ
- 3) เพื่อให้ได้ผลในการจูงใจ ภายในเป้าหมายของงานจะต้องมีลักษณะดังนี้
  - 3.1) คนทำงานมีส่วนในการตั้งเป้าหมาย
  - 3.2) ผู้ปฏิบัติได้รับทราบผลสำเร็จในการทำงานโดยตรง
  - 3.3) งานนั้นสามารถทำให้สำเร็จได้

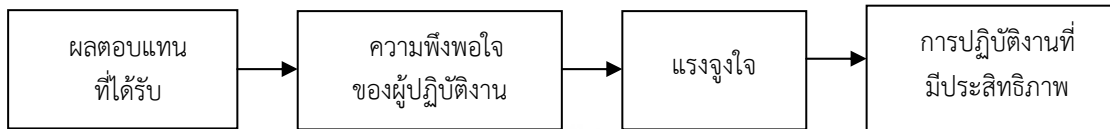
8.2.2 Herzberg (1959: 113-115) ได้ศึกษาค้นคว้าทฤษฎีที่เป็นมูลเหตุที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ เรียกว่า The Motivation Hygiene Theory ทฤษฎีนี้ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานมี 2 ปัจจัย คือ

- 1) ปัจจัยกระตุ้น (Motivation Factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับงาน ซึ่งมีผลก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน เช่น ความสำเร็จของงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน
- 2) ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในการทำงาน และมีหน้าที่ให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการทำงาน เช่น เงินเดือน โอกาสที่จะก้าวหน้าในอนาคต สถานะของอาชีพ สภาพการทำงาน เป็นต้น

ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ความพึงพอใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนทำงานที่ได้รับมอบหมาย หรือต้องการปฏิบัติให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ครูผู้สอนซึ่งในสภาพปัจจุบันเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก หรือให้คำแนะนำปรึกษาจึงต้องคำนึงถึงความพอใจในการเรียนรู้การทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้ หรือการปฏิบัติงานมีแนวคิดพื้นฐานที่ต่างกัน 2 ลักษณะ คือ

1) ความพึงพอใจนำไปสู่การปฏิบัติงาน

การตอบสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติงานจนเกิดความพึงพอใจ จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานที่สูงกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการตอบสนอง ทฤษฎีตามแนวคิดดังกล่าวสามารถแสดงด้วยภาพประกอบ ดังนี้ (สมยศ นาวิการ, 2521: 155)

ภาพ 11 ความพึงพอใจนำไปสู่ผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

ที่มา : สมยศ นาวิการ, 2521: 155.

จากแนวคิดดังกล่าว ครูผู้สอนที่ต้องการให้กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางบรรลุผลสำเร็จ จึงต้องคำนึงถึงการจัดบรรยากาศและสถานการณ์รวมทั้งสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียน เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของผู้เรียนให้มีแรงจูงใจในการทำกิจกรรมจนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2) ผลของการปฏิบัติงานนำไปสู่ความพึงพอใจ

ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจและผลการปฏิบัติงานจะถูกเชื่อมโยงด้วยปัจจัยอื่น ๆ ผลการปฏิบัติงานที่ดีที่จะนำไปสู่ผลตอบแทนที่เหมาะสม ซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่การตอบสนองความพึงพอใจ ผลการปฏิบัติงานย่อมได้รับการตอบสนองในรูปของรางวัล หรือผลตอบแทน ซึ่งแบ่งออกเป็นผลตอบแทนภายใน (Intrinsic Rewards) และผลตอบแทนภายนอก (Extrinsic Rewards) โดยผ่านการรับรู้เกี่ยวกับความยุติธรรมของผลตอบแทน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ปริมาณของผลตอบแทนที่ผู้ปฏิบัติงานได้รับ นั่นคือ ความพึงพอใจในงานของผู้ปฏิบัติงานจะถูกกำหนดโดยความแตกต่างระหว่างผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจริง และการรับรู้เรื่องเกี่ยวกับความยุติธรรมของผลตอบแทนที่รับรู้แล้ว ความพึงพอใจย่อมเกิดขึ้น (สมยศ นาวิการ, 2521: 119)

จากแนวคิดพื้นฐานดังกล่าว เมื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลตอบแทนภายในหรือรางวัลภายใน เป็นผลด้านความรู้สึกของผู้เรียนที่เกิดแก่ตัวผู้เรียนเอง เช่น ความรู้สึกต่อความสำเร็จที่เกิดขึ้นเมื่อสามารถเอาชนะความยุ่งยากต่าง ๆ และสามารถดำเนินงานภายใต้ความยุ่งยากทั้งหลายได้สำเร็จ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ความมั่นใจ ตลอดจนได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ส่วนผลตอบแทนภายนอกเป็นรางวัลที่ผู้อื่นจัดหาให้มากกว่าที่ตนเองให้ตนเอง เช่น การได้รับคำยกย่องชมเชยจากครูผู้สอน พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือแม้แต่การได้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับที่น่าพอใจ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

Barnard (1968: 339) ได้กล่าวว่า บุคคลจะมีความพึงพอใจต่อการทำงานหรือกิจกรรมนั้นขึ้นอยู่กับการกระตุ้นของสิ่งจูงใจ 8 ประการ คือ

1) สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุได้แก่ เงินทอง สิ่งของ เครื่องมือ เครื่องใช้สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการทำงาน

2) สิ่งจูงใจที่เป็นโอกาสของบุคคล ได้แก่ ชื่อเสียง เกียรติยศ อำนาจพิเศษ ตำแหน่ง
 3) สิ่งจูงใจที่เป็นสภาพได้แก่วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้สภาพแวดล้อม เกี่ยวกับงาน
 4) สิ่งจูงใจในอุดมคติได้แก่ความพึงพอใจของบุคคลที่ได้แสดงฝีมือ และความรู้สึก
 ที่ได้ทำงานอย่างเต็มที่

5) สิ่งจูงใจที่เป็นความดึงดูดใจทางสังคม ได้แก่ความสัมพันธ์ฉันมิตรในหมู่เพื่อน
 ร่วมงาน การยกย่องนับถือซึ่งกันและกัน

6) สิ่งจูงใจที่เป็นสภาพการทำงานได้แก่การปรับปรุงวิธีการทำงานให้สอดคล้อง
 กับความรู้ความสามารถ และให้สอดคล้องกับทัศนคติของแต่ละบุคคล

7) สิ่งจูงใจที่เอื้อโอกาสให้มีส่วนร่วมในการทำงาน ได้แก่ การมีโอกาสแสดงความคิด
 เห็นและมีส่วนร่วมในงานทุกชนิดที่หน่วยงานจัดขึ้น

8) สิ่งจูงใจที่เป็นสภาพการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ความพึงพอใจของบุคคลที่อยู่ร่วมกัน
 การรู้จักกันอย่างกว้างขวาง ความสนิทสนมกลมเกลียว ความร่วมมือในการทำงาน

ทฤษฎีการจูงใจจากความต้องการ

Maslow (1970 อ้างถึงใน สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2545: 158) ได้เสนอทฤษฎีลำดับ
 ขั้นตอนของความต้องการ (Hierarchy of Needs) ซึ่งเป็นทฤษฎีหนึ่งที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง
 ทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า “มนุษย์เรามีความต้องการอยู่เสมอไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อความต้องการได้รับการ
 ตอบสนองหรือพึงพอใจอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ความต้องการสิ่งอื่น ๆ ก็จะเกิดขึ้นมาอีก ความต้องการ
 ของคนเราอาจจะเกิดขึ้นซ้ำซ้อนกัน ความต้องการอย่างหนึ่งอาจยังไม่หมดไป ความต้องการอีกอย่าง
 หนึ่งอาจเกิดขึ้นได้” ความต้องการของมนุษย์มีลำดับขั้น ดังนี้

1) ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการ
 พื้นฐานของมนุษย์ เน้นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร อากาศ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยา
 รักษาโรคความต้องการพักผ่อน ความต้องการทางเพศ

2) ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) ความมั่นคงในชีวิตทั้งที่เป็นอยู่
 ในปัจจุบันและอนาคต ความเจริญก้าวหน้า อบอุ่นใจ

3) ความต้องการทางสังคม (Social Needs) เป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญต่อการเกิด
 พฤติกรรมต้องการให้สังคมยอมรับตนเองเข้าเป็นสมาชิก ต้องการความเป็นมิตร ความรักจากเพื่อน
 ร่วมงาน

4) ความต้องการมีฐานะ (Esteem Needs) มีความอยากเด่นในสังคม มีชื่อเสียง
 อยากให้บุคคลยกย่องสรรเสริญตนเอง อยากมีความอิสระเสรีภาพ

5) ความต้องการที่จะประสบผลสำเร็จในชีวิต (Self-Actualization Needs)
 เป็นความต้องการในระดับสูง อยากให้ตนเองประสบผลสำเร็จสักอย่างในชีวิต

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2545: 159) กล่าวว่า Maslow ได้ตั้งสมมติฐานของทฤษฎีความ
 ต้องการตามลำดับขั้นไว้ 3 ประการ คือ

1) มนุษย์มีความต้องการ และความต้องการนี้จะไม่มีที่สิ้นสุด

2) ความต้องการของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง จะถูกจัดเรียงลำดับความสำคัญจาก
 ความต้องการของพื้นฐานทางร่างกายไปสู่ความต้องการที่มีความซับซ้อนหรือเกี่ยวกับจิตใจ

3) บุคคลจะมีความต้องการในลำดับต่อไป เมื่อความต้องการระดับพื้นฐานได้รับการตอบสนองความพอใจตามสมควรแล้ว

จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ สรุปได้ว่าทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจที่สำคัญได้แก่ The Motivation Hygiene Theory ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ศึกษาโดย Herzberg และทฤษฎีการจูงใจจากความต้องการโดย Maslow

8.3 ลักษณะของความพึงพอใจ

ได้มีผู้กล่าวถึงลักษณะของความพึงพอใจไว้ว่า ความพึงพอใจมีความสำคัญต่อการดำเนินงานให้มีความเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีลักษณะทั่วไป ดังนี้

8.3.1 สมยศ นาวิการ (2525: 10) กล่าวว่า ความพึงพอใจมีลักษณะทั่วไปไว้ ดังนี้

1) ความพึงพอใจ เป็นการแสดงออกทางอารมณ์ และความรู้สึกในทางบวกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด บุคคลจำเป็นต้องปฏิบัติสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมรอบตัว การตอบสนองความต้องการส่วนบุคคลด้วยการโต้ตอบกับบุคคลอื่นและสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันทำให้แต่ละคนมีประสบการณ์ การรับรู้ เรียนรู้ สิ่งที่ได้รับการตอบสนองแตกต่างกันไปในสถานการณ์ ซึ่งประสบการณ์ที่ได้รับจากการสัมผัส หากเป็นไปตามความต้องการของผู้รับบริการโดยสามารถทำให้ผู้รับบริการได้รับสิ่งที่คาดหวังก็ย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีและพึงพอใจ

2) ความพึงพอใจเกิดจากการประเมินความแตกต่าง ระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่ได้รับจริงในสถานการณ์บริการ เพราะผู้รับบริการจะประเมินเปรียบเทียบสิ่งที่ได้รับจริงในกระบวนการบริการที่เกิดขึ้น กับความคาดหวังที่มีผู้รับบริการคิดต่อการบริการดังกล่าว

การสร้างเครื่องมือหรือแบบวัดความพึงพอใจ จึงมีข้อที่ควรคำนึงถึง ดังต่อไปนี้

8.3.2 สมนึก ภัททิยธนี (2546: 36-42) และบุญชม ศรีสะอาด (2535: 63-70)

1) ความถูกต้องในสิ่งที่ต้องการจะวัด ซึ่งเป็นแบบวัดที่มีข้อความต่าง ๆ จะมีความ สัมพันธ์ระหว่างกันสูงมาก

2) ความเชื่อถือได้แบบวัดชนิดนี้จะต้องมีผลลัพธ์ที่แน่นอน สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ง่าย และจะมีคำตอบหลายข้อที่วัดแต่ละลักษณะของความพอใจในการทำงานและการเรียนรู้

3) ภาษา ข้อคำถามจะต้องใช้ภาษาชัดเจนไม่คลุมเครือ และเข้าใจง่าย

4) เนื้อหา แบบวัดจะต้องมีข้อความทุกข้อครอบคลุมประเด็นของวัตถุประสงค์การวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

- 4.1) ด้านเนื้อหา
- 4.2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 4.3) ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน
- 4.4) ด้านวัดผลและประเมินผล

แบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ

หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมาก

หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อย

เพื่อให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพของนักเรียน โดยครอบคลุมคุณลักษณะที่ดีของแบบสอบถามโดยมีระดับความพึงพอใจกำหนดเกณฑ์การพิจารณาความพึงพอใจของนักเรียนประยุกต์มาจากเกณฑ์การให้คะแนนจากหนังสือการวิจัยเบื้องต้นของ บุญชม ศรีสะอาด (2535: 100) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.00	แปลความหมายว่า	พึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	แปลความหมายว่า	พึงพอใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	แปลความหมายว่า	พึงพอใจน้อย

สรุปได้ว่า การสร้างแบบวัดความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อหนังสือภาพพร้อมกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่าน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 นั้น ควรคำนึงถึงความถูกต้องในสิ่งที่ต้องการวัดว่าตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือไม่ และมีข้อคำถามที่สามารถวัดความพึงพอใจของผู้เรียนได้ว่า มีความพึงพอใจต่อหนังสือภาพพร้อมกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติมากน้อยเพียงใด

8.4 การวัดความพึงพอใจ

ในการวัดความพึงพอใจการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะมีแนวทางในการวัดอย่างไรให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ครูมีบทบาทสำคัญยิ่ง ซึ่งได้มีนักวิชาการหลายคนได้กล่าวถึงการวัดความพึงพอใจไว้ ดังต่อไปนี้

8.4.1 ถวิลย์ ธาราโกชน์ (2536: 77-78) ได้กล่าวไว้ว่า การวัดความพึงพอใจ คือ การวัดความรู้สึกรู้สึกหรือการวัดทัศนคตินั้นจะวัดออกมาในลักษณะของทิศทาง (Direction) ซึ่งมีอยู่ 2 ทิศทางคือ ทางบวกและทางลบ และการวัดในลักษณะปริมาณ (Magnitude) ซึ่งเป็นความเข้มข้น ความรุนแรงหรือระดับทัศนคติไปในทิศทางที่พึงประสงค์ หรือไม่พึงประสงค์นั่นเอง ซึ่งวิธีวัดมีอยู่หลายวิธี เช่น การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การใช้แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามที่มีคำอธิบายไว้อย่างเรียบร้อย เพื่อให้ทุกคนตอบออกมาเป็นแบบแผนเดียวกัน วิธีนี้เป็นวิธีที่นิยมใช้มากที่สุด ในการวัดความพึงพอใจ มาตรฐานที่นิยมและใช้กันอยู่ในปัจจุบัน คือ มาตราส่วนแบบลิเคิร์ท ประกอบด้วยข้อความที่แสดงถึงความพึงพอใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่ง

2) การสัมภาษณ์ เป็นวิธีวัดความพึงพอใจทางตรงทางหนึ่ง ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ดีจึงจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงได้

3) การสังเกต เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจ โดยสังเกตพฤติกรรมของบุคคล เป้าหมายไม่ว่าแสดงออกจากการพูด กิริยาท่าทาง วิธีนี้จะต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจังและการสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน

จากการศึกษาการวัดความพึงพอใจ สรุปได้ว่าการวัดความพึงพอใจเป็นการบอกถึงความชอบของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งสามารถวัดได้หลายวิธี เช่น การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้สร้างแบบวัดความพึงพอใจโดยใช้แบบสอบถาม เพราะสะดวก ประหยัดเวลา และทุกคนตอบออกมาเป็นแบบแผนเดียวกัน

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสือภาพและการสอนภาษาแบบธรรมชาติ มีสิ่งที่น่าสนใจและสามารถนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานการวิจัยดังนี้

กาญจนา โภคสวัสดิ์ (2550: 58-61) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ ผลการใช้แม่บทการสอนอ่านวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้แม่บทการสอนอ่านภาษาไทยมีความสามารถในการอ่านออกเสียง คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 23.25 คิดเป็นร้อยละ 46.50 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 38.30 คิดเป็นร้อยละ 76.60 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 13.45 คิดเป็นร้อยละ 44.83 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 22.70 คิดเป็นร้อยละ 75.66 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ลำดวน แก้วอินไชย (2550: 99-103) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ การสร้างหนังสือภาพคำกลอนจากนิทานธรรม เรื่อง กำกาดำ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนในระดับ ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 -ป.6) เป็นเรื่องราวจากนิทานชาดกกล่าวถึง อดีตชาติ ชาติหนึ่งของพระพุทธเจ้ามีขนาด 21 x 29.5 เซนติเมตร แบบแนวตั้ง จำนวน 38 หน้า ตัวอักษรขนาด 20 พอยท์ มีภาพปก ที่มีความสวยงาม สอดคล้องกับชื่อเรื่อง มีองค์ประกอบของหนังสือคือ ปกหน้า ปกหลัง คำนำ เนื้อเรื่อง และปกหลัง การประเมินคุณภาพหนังสือภาพของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ในด้านรูปเล่ม ด้านการใช้ภาษา และด้านภาพประกอบอยู่ในระดับดีมากเมื่อรวมค่าเฉลี่ยแล้ว อยู่ในระดับดีมาก ผลความคิดเห็นของครูผู้สอนพบว่า ด้านส่วนประกอบของหนังสือ ด้านการนำไปใช้ใน กิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับดีมาก ผลความคิดเห็นของนักเรียนอยู่ในระดับดีมาก

รินทร์ลภัส พลไชยเศรษฐ (2551: 60-62) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ ผลของการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้การสอนภาษาแบบธรรมชาติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 มีผลสัมฤทธิ์โดยเฉลี่ยร้อยละ 81.75 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 และมีความสนใจในการเรียนในวิชาภาษาอังกฤษอยู่ระดับดี

วิมลีน มีศิริ (2551: 343-355) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ หนังสือภาพ: โครงสร้างการเล่าเรื่องกับการสื่อสารความหมายสำหรับเด็กสำหรับนักเรียน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างการเล่าเรื่องของสื่อหนังสือภาพและมีความสัมพันธ์แห่งการสื่อสารความหมายสำหรับเด็ก

ดังนี้ 1) โครงสร้างการเล่าเรื่องของสื่อหนังสือภาพ เป็นการเล่าเรื่องด้วยวัฒนธรรมตัวหนังสือผสมผสาน วัฒนธรรมเชิงสายตา การสร้างพลังความน่าสนใจด้วยจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ที่หลากหลาย การเล่าเรื่องที่สนุก สั้น ง่าย กระชับ 2) โครงสร้างการเล่าเรื่องของสื่อหนังสือภาพ มีความสัมพันธ์กับการสื่อสารความหมาย เด็กกับการตระหนักรู้ในตัวตน การรู้เท่าทันอารมณ์ การเข้าใจในธรรมชาติของร่างกาย เด็กกับบริบทแวดล้อม การสร้างปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ครอบครัว ชุมชน การรู้จักจัดลำดับสิ่งสำคัญในชีวิต 3) โครงสร้างรูปเล่มทางกายภาพของสื่อหนังสือภาพ รูปเล่มต้องมีพื้นฐานความสวยงาม เป็นสำคัญ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทและภาพประกอบ การส่งเสริมความหมายให้เรื่องเล่า มีความกระชับชัดเจนยิ่งขึ้น

กัญจนภัค ปัญจรัตน์ (2552: 56-58) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ ผลการใช้หนังสือภาพการ์ตูนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์และเจตคติทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า หนังสือภาพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85.24/86.67 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เจตคติต่อการเรียนภาษาไทยของนักเรียนหลังเรียนโดยการใช้หนังสือภาพการ์ตูนอยู่ในระดับมากที่สุด

จินตนา ช่วยพันธุ์ (2552: 95-99) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่าน การเขียนคำภาษาไทยและความพึงพอใจในการเรียนระหว่างการสอนแบบแจกลูกสะกดคำกับการสอนเป็นคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองนักเรียนในกลุ่มสอนแบบแจกลูกสะกดคำมีความสามารถในการอ่านและเขียนคำภาษาไทยแตกต่างจากกลุ่มการสอนเป็นคำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนทั้งสองกลุ่มมีความพึงพอใจในการเรียนอยู่ในระดับมาก

จารุวรรณ ธฤตธนันท์ (2553: 77-81) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนาการจัดประสบการณ์ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติเพื่อพัฒนาความสามารถทางภาษาด้านการพูดและการเขียนของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การสอนภาษาแบบธรรมชาติในกิจกรรมเสริมประสบการณ์เพื่อพัฒนาความสามารถทางภาษาด้านการพูดและการเขียนของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.42 / 84.58 ค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดประสบการณ์มีค่าเท่ากับ 0.6886 นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 หลังจากเรียนด้วยการจัดประสบการณ์เพิ่มขึ้นจากเดิมมากกว่าร้อยละ ๓๐ บอกชื่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเล่าเรื่องจากภาพ พูดสื่อสารโดยใช้คำพูดเหมาะสมกับสถานการณ์ วาดภาพอิสระ วาดภาพตามแบบและเขียนตัวอักษรและคำเพื่อสื่อความหมายได้ดี

ทิพพาพร สุวรรณไตรย์ (2553: 161-165) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนาชุดกิจกรรมสร้างเสริมประสบการณ์ ตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการอ่านและการเห็นคุณภาพในตนเองของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.06/85.15 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้ การเตรียมความพร้อมด้านการอ่านสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การเห็นคุณภาพในตนเองของนักเรียน หลังเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมด้านการอ่านสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วัชรินทร์ อิมจิต (2553: 90-91) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เรื่อง Past Simple Tense และ Present Continuous Tense ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการสอนโดยใช้หนังสือภาพ ผลการวิจัยพบว่า หนังสือภาพ

เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่สร้างอย่างมีหลักเกณฑ์ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนรู้ จึงส่งผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้หนังสือภาพสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

นภาพรณ์ ทาโยธี (2554: 102-105) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนคำพื้นฐานโดยใช้แบบฝึกทักษะ ด้วยการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) แบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนคำพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ 92.06/94.05 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 2) ดัชนีประสิทธิผลของแบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนคำพื้นฐาน ด้วยการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพทำให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 90.55 3) ผู้เรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนคำพื้นฐาน ด้วยการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนทดสอบหลังเรียนของผู้เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะด้วยการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.96

จากการศึกษางานวิจัย จะเห็นได้ว่า การใช้หนังสือภาพร่วมกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจทั้งในสื่อและวิธีการเรียนการสอน ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเฉพาะทางด้านความสามารถในการอ่าน เข้าใจความหมายของคำพื้นฐานความคิดสร้างสรรค์ตลอดจนเจตคติที่ดีต่อการเรียน จึงทำให้ผู้วิจัย สนใจที่จะนำเอาหนังสือภาพมาเป็นสื่อการสอนร่วมกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เพื่อพัฒนาการอ่านคำพื้นฐานภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาแม่